

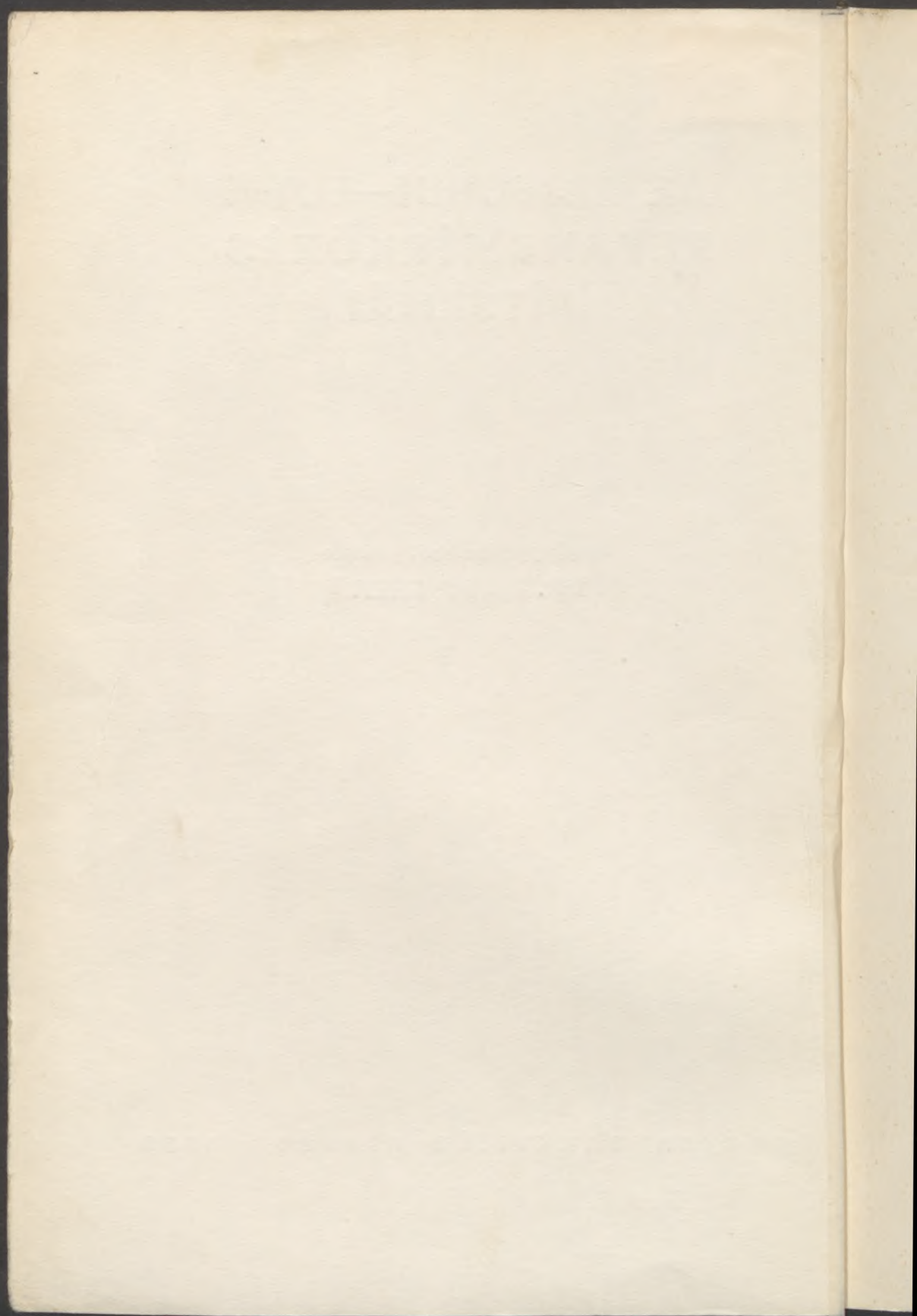
72.639

72.639

AZ ALJECHIN—EUWE REVANSMÉRKŐZÉS JÁTSZMÁI

**Megjegyzésekkel kísérte
DR. NAGY GÉZA**

MAGYAR SAKKVILÁG KIADÁSA, 1938

AZ ALJECHIN—EUWE REVANSMÉRKÖZÉS JÁTSZMÁI

**Megjegyzésekkel kísérte
DR. NAGY GÉZA**

MAGYAR SAKKVILÁG KIADÁSA, 1938

72.639

ORSZ. SZÉCHENYI-KÖNYVTÁR	
Növedéknapló	
193	év 5748.sz.

Különlenyomat a Magyar Sakkvilág 1936 január-februári számából

A sakkjátszmát, mint műterméket, különböző formában, modorban, felfogásban és ízlésben lehet a közönség elé tárni. Lehet tudományosan elemezni, tanárosan magyarázni, lehet rajta keresztül tanítani, lehet vele vitatkozni, lehet megbírálni, vagy egyszerűen regisztrálni, lehet színpadiasan, vagy helyszíni közvetítésszerűen előadni. Tarrasch a játszmával kapcsolatban, mint a tudósok egy csoportja, főként a saját tanításait igyekezett terjesztetni, számára tehát a játszma csupán demonstrációs anyag volt. Nimzowitsch szintén a maga dolgait helyezte előtérbe, de nem mint tudós, hanem mint ügyes propagandista. Maróczy objektivebb, de szintén tanáros, aki jegyzeteiben kalkulusokat oszt és szigorúan megköveteli a szabályok és törvények ismeretét. Chalupetzkynek legfontosabb a parti családfája, a prioritás kérdése és lexikonszerű pontossággal kutatja a változatok eredetét és összefüggéseit. Tartakower megjegyzésein érezni lehet egyrészt a tankönyvek szerkesztőjét, másrészt a rutinos és olvasott újságíró, de szellemessége már itt-ott modoros és monoton.

Egészen modern felfogásban eleméz Flohr, aki a játszmát a helyszíni közvetítések mozgalmasságában adja elő, hogy a közönség ne csak megértse a játszmát, hanem átérezze a vele kapcsolatos érzelmi hullámokat is. Színes riportjaiban azonban mindig benne van a konkurens elfoglaltsága is, aki nem mulasztja el, ha másként nem, akkor a sorok között megemlíteni, hogy ő maga jobban játszott volna.

Midőn a világbajnoki mérkőzés játszmáinak elemzését és jegyzetekkel kísérését elvállaltam, döntenem kellett a stilus és a felfogás fölött, melyben munkámat végezni fogom. Mivel azonban stilus és ember egyet jelent, nem tudtam mást határozni, mint amilyen vagyok, ahogyan látok. A mű mögött mindig az embert keresni, a töprengő, küszködő, harcoló embert, aki nem tud megszabadulni önmagától és emberi fogyatékoságaitól. Az a kérdés, vajjon a sakkjátszma szavak nélküli lépései mondanak-e valamit az emberről? Nézetem szerint mindent elárulnak annak, aki ért a nyelvükön. Persze könnyebb a helyzete annak, aki közelebről, személyes élményként szemlélheti végig a küzdelmet. Mivel erre nem volt módom, meg kellett elégednem a szemtanúk leírásaival, melyet némileg korrigál az a körülmény, hogy nem vezethet sem rokonszenv, sem ellenszenv a küzdőkkel szemben, amit pedig a jelenlevő sohasem kerülhet el. Az átolvasott, különböző tudósításokból ki lehet érezni, hogy az általános rokonszenv inkább az egyénileg megnyerő módorú Euwe mellé állott, míg Aljechinnek inkább a hideg csodálat és elismerés maradt. Ezekből az érzelmi attitűdökdől távol, szerettem volna arra törekedni, hogy minél tárgyilagosabb ma-

radjak s a játszmákon keresztül híven mutassam be a nagy csata két hő-sét, akiket emberileg is óriásnak tartok. Persze ez csak úgy lett volna lehetséges, ha ki tudtam volna valahogy bujni a játszmák lelki hatása alól s azzal a szemmel vizsgálhattam volna őket, mint ahogy egy céhbeli nézi a mesterművet, a festő a képet, a szobrász a szobrot, a költő a verset.

Az Aljechin—Euwe revánsmérkőzés játszmái azonban fogyatékos-ságaik és elnézéseik dacára is annyira nagyszabásúak és annyira felülvannak azon a szinten, melyen belül céhbelinek tudtam volna magamat érezni, hogy minden elhatározásom ellenére sem tudtam feladatomat elképzelésem szerint teljesíteni. A játszmák kifejezett érzelmi hatásokat, lelkesedést, elragadtatást, gyönyörködést, lehangoltságot, izgalmat váltottak ki belőlem, úgyhogy rövidesen közönség lettem velük szemben. Persze a közönségnek is szabad és az is tud kritizálni, dicsérni és megszidni, de ebben a bírála-ban már szubjektív szempontok is szerepet játszanak s ezért nem csudál-nám, ha megjegyzéseim néhol ellentmondást váltanának ki.

A mérkőzés színvonalát a játék erkölcsi tartalma és értelme szem-pontjából minden eddiginél magasabbnak tartom, bár elismerem, hogy benne technikailag kifogásolható részletek vannak. Mindkét fél mindent beleadott a harcba. Nincsenek tologatások, sablonos remik, unalom, fá-radtság, vagy gyávaság. A felek úgy a táblán, mint a táblán kívül előke-lőek, nemesek és lovagiasak voltak. Aljechin két év előtt imponáló belá-tással, nagy jellemre vallóan viselte el vereségét és most tartózkodó méltósággal győzött. Euwe még őt is felülmúlta. Világbajnokságának két esz-tendejében nem tudta maradék nélkül beigazolni hivatottságát, most, ezen a veszített mérkőzésen fényesen beigazolta. Aljechin zsenije győzött ugyan és senki sem kételkedhetik benne, hogy megérdemelten, de abban sem kételkedhetik senki, hogy legméltóbb és talán egyenrangú ellenfele Euwe. A két stílus, a taktikus Aljechiné és a stratégia Euwéé közelebb ke-rült egymáshoz. Aljechin gyakran oldott meg briliáns stratégiai feladato-kat és Euwe csaknem előszeretettel választotta a taktikai megoldásokat. Mindamellett alaptónusában mindkettő megmaradt, az egyik stratégiának, a másik taktikusnak.

Két év előtt egy közleményben arról elmélkedtem, hogy a sakk har-mónikus fejlődése érdekében kívánatos, hogy egyszer a tudományosabb stratégiai elem, másszor az egyénibb, művésziabb taktikai elem jusson ve-zetőszerphez, ami eddig a váltakozó világbajnokok személyében csak-nem törvényszerűséggel meg is valósult. Ennek a „hasznos váltógazdaság-nak“ érvényesülését látom abban, hogy Euwe után ismét Aljechin követ-kezik. Azonban Euwét, a mérkőzés folyamán helyenkint monumentálissá emelkedett képességeivel távolról sem tekinthetjük elintézettnak s a fele-lősség nélküli jós szerepében ki merem nyilvánítani azt a reményemet, hogy néhány év múlva, ha rutinja hozzánő magasrendű adottságaihoz, — épen ő lehet az, aki megismétli Aljechin bravúrját s még egyszer magának szerzi meg a következő, stratégiára eső világbajnokságot. A második Euwe-uralom váltása már készülődik és az ajtó előtt ott áll az ifjú Keres.

I. Szlávvédelmű vezéresel

Játszották Hágában 1937. október 5-én és 6-án

Világos: Dr. M. Euwe (1)

Sötét: Dr. A. Aljechin (0)

A világbajnoki revansmérkőzés első játszmáját a világos bábokat vezető Euwe nyerte 50 lépésben. Az első mindig és mindenben több szokott lenni, mint a sorozat többi száma. Benne szívesen keres az ember titkos intéseket a következőkre vonatkozólag, motívumokat, melyek később fognak kibontakozni. Épen ezért nagy és feszült érdeklődéssel látta a közönség, hogy Aljechinn Euwének megszokott vezércsele ellen a szláv védekezés rendkívül bonyolult és éles Kmoch-féle rendszerét választotta, mely már az első mérkőzésnek is háromízben volt a témája. Ez a választás, mint Aljechin a SCHACH ECHO számára rögtön a játszma után írott glosszájában megvallotta, nem volt ötletszerű, hanem előre megfontolt s az egész mérkőzés folyamára kidolgozott tervszerűség szüleménye. Az elhatározás indoklását s a generális terv szerkezetét nem árulta el Aljechin és nem is indokolta. E téren tehát spekulációra vagyunk utalva. Talán azzal, hogy az első mérkőzés ominózsá vált motívumát eleve nitette fel, gondolatban közelebb akarta hozni egymáshoz, mintegy összeolvasztani a két csatát s a közben lefolyt két esztendőből csupán egyszerű felvonások között szünetet csinálni. Lehet, hogy csak virtuskodás volt ez a vállalkozás, tekintettel arra, hogy ez a megnyitás épen azokban a játszmákban szerepelt, amelyekben az első meccs irányítáje a két veszteséggel Aljechin ellen fordult. Virtuskodás lehet az is, hogy épen ezen par excellence stratégiai problémában akart bemutatkozni. Az is lehet azonban és talán ez látszik legvalószínűbbnek, hogy egy jól kidolgozott házi-variáns volt a tarsolyában, ezzel szerette volna meglepni ellenfelét. — Euwe azonban ez alkalommal nem ragaszkodott tankönyvének előírásaihoz s már az alaphadállás kialakulása előtt új és Aljechin által még nem ismert eltérést választott a szokásos recepttől. Bár ez az eltérés nem volt döntő jelentőségűnek tekinthető, Aljechint mégis annyira megzavarta, hogy szinte pánikszerűen igyekezett volna gyors egyszerűsítések útján kiegyezni a döntetlenbe. (Figyelemreméltó, hogy még a tudásnak ezen a tárgyilagos magaslátán, ahol a két bajnok áll, — mennyire szerepe volt és van a lélektani komponensnek.) A holland világbajnok azonban keményen tartotta kezében a gyeplőt és egyszerű, de erőlyes játékezetéssel megszerezte a vezető győzelmi pontot.

Ebben a játszmában Aljechin még nemcsak a megnyitás felfogásában, hanem higgadságában és lelki erőben is az első mérkőzés második felének motívumait mutatja.

1. d2—d4, d7—d5 2. c2—c4, c7—c6 3. ♖g1—f3, ♜g8—f6 4. ♚b1—c3, d5:c4 5. a2—a4, ♜c8—f5 6. ♜f3—e5, ♚b8—d7 7. ♜e5:c4, ♜d8—c7

A szláv védelemnek ezt a rendkívüli éles, centrális könnyűtiszharcot provokáló változatát szerkesztette Kmoch. A kötésben maradó sötét ♜ védelme s az állás egyidejű kifejllesztése olyan előrelátó és gondos játékot igényel, melyre csak a mesterek elitje s azok közül is csak a nagy elméleti felkészültséggel és

pozícióérzékeléssel bírók szoktak vállalkozni: Euwe, Aljechin, Capablanca, Vidmar. Az eredménystatisztika túlnyomó százalékban világosra kedvező.

8. g2—g3, e7—e5 9. d4:e5, ♖d7:e5 10. ♘c1—f4, ♚f6—d7 11. ♙f1—g2, f7—f6 12. 0—0, ♜a8—d8 13. ♙d1—c1, ♙f5—e6

Eddig minden menetrendszerűen történt s a két játékos alig 5—5 percnyi gondolkodási időt használt el.

14. ♚c3—e4!

Ujítás, melyet a szokásos ♚-csere helyett alkalmazott először a stockholmi (1937) olimpián Türrn észt mester a finn Ojanen ellen. Aljechin nem ismerte a lépést és 20 teljes percig töprengett a folytatáson.

14. ♚c3—e4

I. játszma

14. —, ♙f8—b4

A c4-re való beütés kétségtelenül nem sok jóval biztat, mert 14. —, ♙c4: 15. ♙c4:, ♚c4: 16. ♙c7:, ♚c8 után a ♙ visszamegy f4-re és világos a két szép ♙-val előnyösebben áll. Azonban kérdés, hogy nem lett volna-e helyesebb a ♙-val csupán e7-ig menni? Aljechin szerint a szöveglépés ♙c3 akadályozása végett volt szükséges. Alaposabb megtekintésre azonban kiténik, hogy ez a fenyegetés pillanatnyilag nem lehetett aktuális, mert 14. —, ♙e7 15. ♙c3 után most már sötét tempóelőnyvel üthet be c4-re s az előbb közölt lépés-sorozatnak azon a pontján, ahol a világos ♙c7-ről f4-re tér vissza, következhet f6—f5-el a ♚ megtámadása, melynek ellépése után az f6-ra beálló sötét ♙ kellemetlenül nyomná a világos vezérszárnyat.

A szöveglépésben van már egy adag bátortatlanság, mely azonban még csak első jele, első tagja annak a lépéssorozatnak, mely Aljechin fokozatosan kifejlődő fejvesztettségét demonstrálja.

15. a4—a5, 0—0

Ha sötét 15. —, a6-tal megkísérelné az előnyomuló gyalogot stoppolni, úgy viszont a ♚ kerülne a4-en keresztül nagyon erősen játékba.

16. a5—a6!

Erről a lépésről megoszloak a vélemények. Sokan felkiáltójellel látják el és döntő erőnek tartják, mások viszont — így Flohr — kifogásolják, sőt értelmetlennek találják. Pontosabban elemezve a lépést, kiderül, hogy az döntőnek semmiesetre sem mondható s következményei megfelelő védekezés esetén nem bizonyultak volna elégségesnek a győzelemre. Nézetünk szerint azonban, aki á-t mond, mondjon b-t is s a jelen pillanatban nemcsak ez a legtermészetesebb folytatás, hanem az Aljechin megpuhított idegrendszerének éppen ez a lépés adja meg a módot arra, hogy hibát kövessen el.

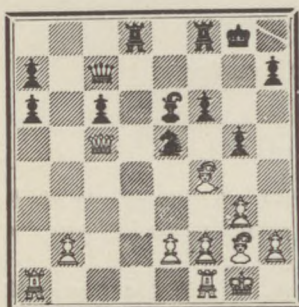
16. —, b7:a6

A legtöbb glosszátor megállapítása szerint ez a lépés lenne a döntő hiba, ami azonban az előkelő szavazatok ellenére, nem egészen biztos.

Mindenestre magának Aljechinnek, úgy látszik, kevesebb fejtörést okozott ez a megoldási mód, mint a kibiceknek és az elemzőknek. Aljechinnek már sehogysm tetszett a játszma és mint ahogy maga is bevallja, egyszerűen a remit kereste. Mindenestre több ravaszság volt elrejtve és teljesen más problémák merültek volna fel 16. —, b6 után. Világos könnyen kellemetlen helyzetbe kerülhetett volna, hogyha a c6 gyalog lenyerésére játszik: 16. —, b6 17. ♖e5; ♖e5: 18. ♕e5; ♖e5: 19. ♖c6; ♖c8 20. ♖a4, ♖c4 stb., amikor sötétnek biztató kilátásai vannak. Világosnak lehetett volna azonban más utat is találni, melyen fejlettebb hadállása érvényesülhetett volna, pl.: 16. —, b6 17. ♖e5; ♖e5: 18. ♖a4, ♕e7 19. ♖c3 vagy pedig 18. —, ♖d4 19. ♖e3, ♖fd8 20. ♖g5! stb.

Aljechin lépése nem azért tekinthető gyengébbnek, mint b6, mintha korrekt játék esetén nem lehetett volna vele a játszmát egyensúlyban tartani, hanem mivel az előállott hadállásban nem maradt sötét részére annyi feszültséganyag, melyből Aljechin aljehinszerű gondolatokat tudott volna megvalósítani. A minél gyorsabb egyszerűsítés kedvéért olyan megoldásban ment bele, mely nem fekszik neki s amelyben nem tudta magát feltalálni. Mindenestre Euwe kitűnő játéka is nyomott egyet a súlyedőn.

17. ♖c4:e5, ♖d7:e5 18. ♖e4—c5, ♕b4:c5 19. ♖c1:c5, g7—g5

19. —, g7—g5

I. játszma

Ennek a lépésnek a jósága felett megint lehet vitatkozni. Flohr szerint a rendelkezésre álló folytatások közül még ez adja a legtöbb praktikus esélyt s a szintén kínálkozó 19. —, ♖b6-t ♖b6; ab: és ♖a6: miatt vesztettnék ítéli. Aljechin a Schach Echo-ban más véleményen van s szerinte 19. —, ♖b6 után a vezércsere remisre visz: 20. ♖b6; b6: 21. ♕e5; e5: 22. ♖a6; ♕c4 23. ♖b6; ♕e2: 24. ♖e1, ♕b5 25. ♕c6; ♕c6: 26. ♖c6; ♖d2, stb. útján. Mindazonáltal nem játszotta meg ezt a folytatást, mert 20. ♖c3, — melyet két felkiáltójellel lát el, — után a világos állást igen erősnek tartja. Ha az Aljechin-vélemény első fele megáll, úgy a ♖b6 látszik a helyes és erősebb folytatásnak, mert a vélemény második része alaposabb tanulmányozás után nem bizonyul teljesen helytállónak. 20. —, ♖c3 után az egyébként is bekövetkezett ♕d5 sokkal kedvezőbb körülmények között játszható meg, mint a játszmában. Pl. 19. —, ♖b6 20. ♖c3, ♕d5 21. e4, ♕c4, stb. vagy pedig: 21. ♕:2, ♕g2: 22. ♕g2; fe5: 23. ♖e5; ♖d2 és sötétnek kielégítő ellenjátéka van.

Nézetem szerint tehát ez a különben is rossz kinézésű g5 tekinthető a döntő hibának s a pánikhangulat tünetének.

20. ♖f4—e3!, ♕e6—d5 21. ♖a1:a6, ♕d5:g2 22. ♖g1:g2,

Euwe nem esett bele a csapdába, mely a gyalognyerésre csábító 22. ♖a7: után lepné meg. 22. ♖a7:-re sötét bennhagyja a ♖-t s ♖f1: 23. ♖c7; ♖d1 24. ♖c2, ♕e2: stb. után döntetlent tartana.

22. —, ♖f8—f7 23. ♖f1—a1, ♖c7—d6?

Aljechin látja el ezt a lépést kérdőjellel és a kétségbeesés jelének bélyegzi, ajánlja helyette 23. —, ♖b8-t. Valóban a 14-ik lépéstől kezdve a régi és új világ bajnok minden akcióján ott ül az a sajátságos elfogódottság, mely csakis ideg-alapon magyarázható. Annál csodálatosabb az erőknél és a képességeknek későbbi kibontakozása, mely Aljechin részéről a mérkőzés további folyamán mindnyájunk bámolatára és meglepetésére megnyilvánult.

24. ♖c5:d6, ♜d8:d6 25. ♜a6:a7, ♜f7:a7 26. ♜a1:a7, ♚e5—c4 27. ♚e3—c5, ♜d6—e6 28. ♚c5—d4, ♜e6:e2 29. ♚d4:f6, g5—g4! 30. ♚g2—f1,

Világosnak még néhány kisebb ravaszságot kell elkerülnie.

30. —, ♜e2—c2 31. ♜a7—g7†, ♚g8—f8 32. ♜g7:g4, ♚c4:b2 33. ♚f6:b2, ♜c2:b2 34. ♜g4—c4, ♜b2—b6 35. ♚f1—e2, ♚f8—f7 36. ♜c4—h4, ♚f7—g6 37. ♜h4—f4, ♜b6—b3 38. ♜f4—c4, ♜b3—b6 39. ♚e2—e3, ♚g6—f5 40. g3—g4†, ♚f5—e6 41. f2—f4, ♚e6—d5 42. ♜c4—d4†, ♚d5—e6 43. f4—f5†, ♚e6—c7 44. ♜d4—e4†, ♚e7—f7 45. h2—h4, ♜b6—b1 46. ♚e3—f4, ♜b1—c1 47. ♜e4—a4, h7—h6 48. ♜a4—a7†, ♚f7—g8 49. g4—g5, ♜c1—c4† 50. ♚f4—e5, sötét feladta.

Jellegzetes Euwe-játszma. A megnyitásból kibányászott parányi előnvnél következetes és energikus kifejtése.

II. Szlávvédelmű vezéresel

Játszották Rotterdamban 1937. október 7-én

Világos: Aljechin (1)

Sötét: Euwe (1)

Váratlanul gyorsan és aránylag könnyen, ellenfelének egy kis felületessége folytán sikerült Aljechinnek az első játszmában szenvedett vereséget kiegyenlíteni.

Euwe szintén szláv védelmet választott, de kitért a Kmoch-féle változat bonyodalmai elől egy másik nem kevésbé bonyolult és nem kevésbé éles variánsba. A mindkét részről nagy virtuozitással vezetett megnyitás után a játszma középjáték nélkül, jóformán észrevétlenül csúszott át a végjátékba, ahol Euwe egy árnyalati hibát követett el. Persze ennek a hibának kiaknázásához egy Aljechinre volt szükség, aki csaknem a semmiből kaparta össze azt a kis valamit, amelyet a győzelemig tudott nagyobbítani. Capablanca aratott ilyen zökkenő nélküli sima győzelmeket virágzása idején.

1. d2—d4, d7—d5 2. c2—c4, c7—c6 3. ♚g1—f3, ♚g8—f6 4. ♚b1—c3, d5:c4 5. a2—a4, ♚c8—f5 6. ♚f3—e5, e7—e6 7. ♚c1—g5, ♚f8—b4 8. ♚e5:c4, ♖d8—d5

A megnyitás különleges pikantériája nem annyira azokban a lépésekben nyilvánul meg, amelyek megtörténtek, hanem inkább azokban, amelyek elmaradtak.

Először is Aljechin nem nyitott e4-el, mellyel oly sok sikert aratott az első meccsen. Másodszor Euwe nem ment bele 6. —, ♚d7-es szisztémába, mert a Türr-féle lépéssel szemben, úgy látszik, még maga sem talált megfelelő ellenjátékot. A 7-ik lépésben mindkét félnek számos elágazása volt. Végül nem kis meglepetést okozott sötét utolsó lépése, melyen az akkor még világ bajnok Euwe csaknem félórát gondolkozott s amely egészen szokatlan aktivitást mutat a másodhúzó részéről. A harc az e4 birtokáért folyik.

9. ♖g5:f6, ♗d5:c4

Imponáló az a biztonság, amellyel Euwe ebben a szövényes állásban tájékozódni tud. A terv a táblánál születhetett meg, mert másként nem használt volna fel a lépésre annyi gondolkozási időt. Világosnak kényszerlépései vannak ugyan, de Aljechin megtalálja mindig azt az egyedülit, mellyel a játszmát egyensúlyba tudja tartani.

10. ♗d1—d2,

Hiba volna 10. ♖c1, gf: 11. e4, ♗a2! miatt.

10. —, g7:f6 11. e2—e4, ♗c4—b3 12. e4:f5, ♖b8—d7 13. f5:e6, f7:e6 14. ♖f1—e2, 0—0—0 15. 0—0, e6—e5

Ezt a lépést a kritika általában elítéli, mert épen a világos tábor achilles sarkát, az izolált d-gyalogot eliminálja. Valóban kézenfekvő lenne ezt a nyílt vonalon levő célpontot többirányból támadni, de hogyan? A d7 ♖-nak nincs megfelelő fejlődési útvonala s viszont a szövélépést követő csere után domináló központi helyzetet tud elfoglalni. Ennélfogva Euwe megoldását kifogásalannak tartom. A hiba később következik.

16. d4:e5, ♖d7:e5 17. ♗d2—c1, ♖b4:c3 18. b2:c3, ♖h8—g8 19. ♗c1—e3, ♖c8—b8 20. g2—g3, ♖d8—d7 21. ♖a1—b1, ♗b3—c2 22. ♖f1—e1, ♗c2—d2 23. ♗e3:d2, ♖d7:d2 24. f2—f4.

A mérkőzés folyamán gyakran látunk Aljechintől döntő pillanatokban váratlan, kettős gyaloglépéseket. (Lásd az I. játszma 19. lépését, mely szintén döntő pillanatnak döntő hibája.) A jelen állásból is ez a kettős gyaloglépés hámozza ki a benne rejlő szerény lehetőségeket. Mindkét pozícióban a gyalogrend szimmetrikus előnyei és hátrányai észlelhetők. Világos azonban előbb jön és érvényesíteni tudja azt a kicsiny fölényt, amit a ♖ jelent a ♖ felett. Rendkívül tanulmányos végjáték.

24. —, ♖e5—g6

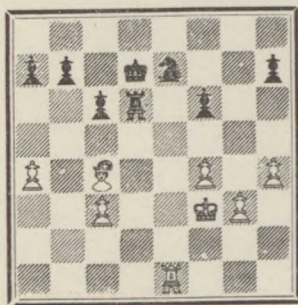
Különös, hogy bár valamennyi sötét tiszt támadólag áll, mégis alig van valami dinamikus erejük. Amint az mindjárt ki is fog derülni.

A ♖-nak nem volt jobb lépése, mert 24. —, ♖d7-re 25. ♖f3 következik.

25. ♖e2—c4, ♖g8—d8

Alig változtat a helyzetben ♖g7, amennyiben 26. ♖h1 után a ♖ behatolási fenyegetések miatt ismét csak a d-vonalon kell ennek a bástyának kikötnie.

26. ♖e1—e6, ♖d8—d6 27. ♖b1—e1, ♖b8—c7 28. ♖e6:d6, ♖d2:d6 29. h2—h4, ♖c7—d7 30. ♖g1—f2, ♖g6—e7 31. ♖f2—f3,

31. ♖f2—f3

II. játszma

31. —, ♖e7—d5?

A bírálók többsége ebben a lépésben találja meg a döntő hibát, amennyi-

ben módot nyújt Aljechinnek egy nagyobb szabású vállalkozáshoz. Ez a vállalkozás azonban csak utólag látszik kézenfekvőnek és bár egyáltalában nem aljechinszerű, mégis Aljechin legszebb fegyvertényei közé sorolható. Egészen más irányba terelte volna a játszmát 31. f6—f5, bár egyáltalában nem bizonyos, hogy a világos királyszárny gyalogmajoritásának gyors kibontakozását tartósan tudta volna akadályozni.

32. ♖c4—d3! h7—h6 33. ♙d3—f5†, ♙d7—d8 34. ♗f3—g4, ♗d5—e7 35. ♗f5—b1, ♙d8—e8 36. ♗g4—h5, ♗e8—f7 37. ♙b1—a2†, ♗f7—f8 38. ♗h5:h6, ♙d6—d2 39. ♗a2—e6, ♙d2—d3 40. g3—g4, ♙d3:c3

A következő lépést világos borítékban adta le, de közölte ellenfelével, hogy húzása 41. g4—g5. Euwe néhány percig tanulmányozta a lépést s aztán játék nélkül feladta a játszmát.

Gondos munka, kitűnő teljesítmény a klasszikus végjátékművészek módjában, csak nem Aljechin-stílus.

III. Szlávvédelmű vezéréssel

Játszották Amsterdamban 1937. október 10-én és 11-én

Világos: Euwe (1^{1/2})

Sötét: Aljechin (1^{1/2})

A harmadik játszmában ismét a régi nóta, a szláv védelem, a vezérésselnek ez az agyonelemzett, agyoncsépett, de úgy látszik, kimeríthetetlen változata kerül táblára, mint oly gyakran a mérkőzés további folyamán, mely még hozzá döntetlenül is végződik. Mekkora téved azonban az, aki e semmitmondó bejelentés mögött szalonremit, sivár tologatást keres. A két magasrendű művész keze alatt a sablonok percek alatt izgató problémákká változnak, a régi keret új tartalommal telítődik meg s az ismert húzások új értelmet nyernek. Aljechin végső győzelme ellenére, Euwe épen ebben a második veszített csatában ért el néha a legmagasabb sakkbeli teljesítményekig. Ennek a játszmának a felépítése valódi mestermunka s csak Aljechin különlegesen finom tempóérzéke tudta az elvesztettnek hitt pozíciót megmenteni. Vannak a játszmában lépések és hadállások, melyeknek elbírálása és megbírálása külön tanulmányt igényel.

1. d2—d4, d7—d5 2. c2—c4, c7—c6 3. ♗g1—f3, ♗g8—f6 4. ♙b1—c3, e7—e6 5. e2—e3, ♙b8—d7 6. ♗f1—d3, ♗f8—b4

Nyilvánvaló, hogy Aljechin haditervéhez hozzátartozik mindig újabb és újabb átváltozatoknak frontbadobása. A jelen kísérletről ugyan nem lehet azt állítani, hogy új, mert még Tschigorin használgatta szívesen egy emberöltővel ezelőtt. A divatban azonban az elavult időnként újdonsággá válik.

Általában az elmélet e lépést nem tartja jónak épen azok miatt a fejlemények miatt, melyek a jelen játszmában is a világos tábor javára zárják le a megnyitási fázist. Aljechin azonban próbára akarja tenni Euwe felkészültségét és Euwe kitűnően vizsgálzik.

7. 0—0, 0—0 8. a2—a3, ♙b4:c3 9. b2:c3, ♙d8—c7

Tschigorin 9. —, ♗e8-al készítette elő e6—e5-t, amit azonban világos ♗e5-el könnyen meg tud akadályozni. A szöveglépést szokták már előbb a sáncolás

helyén alkalmazni szintén dc: és e6—e5-el kapcsolatban, hasonlóan a Knoch-váriás alap gondolatához, melyből kiesik a lekötésnek (♙f4) kellemetlen lehetősége.

10. ♖f3—d2, e6—e5 11. ♙c1—b2, e5—e4 12. ♙d3—e2,

Figyelemreméltó Euwe finom és jövőbenező stratégiája. A visszavonuló és az elbujtatott figurák jövőbeni szerepének kidolgozása és biztosítása.

12. —, b7—b5

A kettős gyaloglás váratlanul ismét megjelenik. Hamisítatlan Aljechin-riposzt!

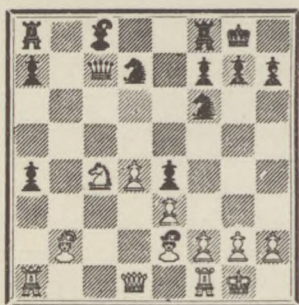
13. c4:b5, c6:b5 14. a3—a4!

A gyalogútsra a játszma irányítása sötét kezébe csúszik.

14. —, b5:a4 15. c3—c4, d5:c4

Ellenfelének minden raffinériája ellenére is eljutott Euwe a futópárhoz, mely ebben a változatban a világos javára billenti a megnyitás mérlegét.

16. ♖d2:c4,

16. ♖d2:c4

III. játszma

16. —, ♖d7—b6 17. ♖c4:b6, a7:b6 18. ♖a1:a4, ♙c8—d7 19. ♖a4:a8, ♖f8:a8 20. ♙d1—b1!, ♖a8—e8 21. ♖f1—c1, ♙c7—d6 22. ♙b1—c2, h7—h6

Erről a lépésről a kritikák ismét eltérőek. Blümich kérdőjellel látja el és helyette ♖d5-t tartja szükségesnek. Helyesen jegyzi meg azonban a Nemzeti Újság elemzője, hogy 22. —, ♖d5-re 23. ♙b3 kellemetlen.

23. ♙c2—c7, ♙d6:c7 24. ♖c1:c7, ♖e8—c8 25. ♖c7:c8†, ♙d7:c8 26. f2—f3, ♙c8—b7 27. ♙g1—f2, ♖f6—e8

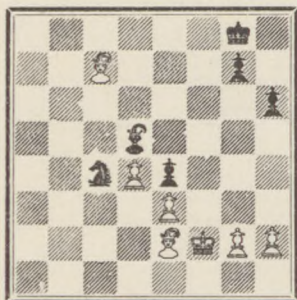
E lépés nem tetszetős, de a két ♙ nyomasztó összedolgozása miatt nem lehet jobbat találni. 27. —, ♙f8-ra 28. ♙a3, ♙e8 29. ♙b5, ♙d8 és 30. ♙f8 jön könnyű győzelemmel.

28. ♙b2—a3, ♙b7—d5 29. ♙a3—e7, f7—f5 30. f3:e4, f5:e4 31. ♙e7—d8, ♖e8—d6 32. ♙d8:b6,

A b-gyalog lenyerve után a jelenlevő különböző rendű és rangú mesterek közül egyetlen egy sem akadt olyan, aki a sötét játszmaért egy lyukas garast adott volna, csupán Aljechin arcvonásai voltak a helyzethez nem illően derültek és nyugodtak. A nyugalom nem volt színlelt, mert a tempo helyezte el a ♖-ját c4-en, felállt s az egyik részvétnyilvántartásra készülődő nagymesternek

kétszeres pénzt ajánlott a remiért. Nemcsak a fogadást nyerte meg, hanem mély belátásával általános csodálatot aratott.

32. —, ♖d6—c4 33. ♜b6—c7

33. ♜b6—c7

III. játszma

Egyesek szerint, akik ennek a rejtélyes állásnak a titkát szeretnék megtalálni, jobb volt ♖d8, mely 34. h2—h4-el kapcsolatban megnehezítette volna g5-t. Ez azonban téves, mert erre épen úgy jön ♗f7 és h4 után ♗e8 s a ♗ újra csak c7-en tud magának helyet találni, amire megint csak g5 következik, mint a játszmában.

33. —, ♗g8—f7 34. h2—h4, g7—g5 35. ♗e2—h5†, ♗f7—e7 36. ♗h5—g4, ♗d5—b7 37. ♗c7—e5, ♗c4:e5! 38. d4:e5, g5:h4 39. ♗f2—g1, ♗b7—a6 40. ♗g1—h2, ♗e7—f7 41. ♗h2—h3, ♗a6—f1! 42. ♗g4—f5, ♗f7—e7 43. ♗h3—h2, ♗f1—e2 44. ♗h2—h3, ♗e2—f1 45. ♗f5:e4, ♗e7—e6 46. ♗h3:h4, ♗e6:e5 47. ♗e4—f3, ♗e5—f6 48. ♗h4—h5, ♗f6—g7 49. e3—e4, ♗f1—d3 50. e4—e5, ♗d3—g6† 51. ♗h5—g4, ♗g7—f7 52. ♗f3—d5†, ♗f7—e7 53. ♗g4—f4, ♗g6—h7 54. g2—g3, ♗e7—f8 55. ♗d5—e4, ♗h7—g8 56. ♗e4—f3, ♗f8—e7 57. ♗f4—g4, ♗e7—e6 58. ♗g4—f4, ♗e6—e7 59. ♗f3—g4, ♗g8—b3 60. ♗g4—c8, ♗e7—f7 — Döntetlenre adták.

Euwe megérdemelte volna a teljes egységet nagyszerű játékáért, de viszont az igazságos klasszifikáció Aljechint sem hagyhatta volna pont nélkül.

IV. Szlávvédelmű vezéréssel

Játszották Amsterdamban 1937. október 12-én

Világos: Aljechin (2)

Sötét: Euwe (2)

Ismét szláv és ismét remi. Már negyedszer játsszák a szláv védelmet és a játék mégis mindig más és sohasem unalmas. A 9-ik lépésbe Euwe új ötletet kever a szokásos lépéssorozatba, melyre Piazzini argentinai játékos hívta fel a figyelmét. Jellemző Aljechin felkészültségére, hogy a másik világrészből érkező újítás sem lepte meg. Rövidesen lecserélődtek ugyan a vezérek, de a játszma mindennek ellenére rendkívül éles jelleget öltött. Euwe legalább is saját bevallása szerint, ebben a játszmában érezte magát legkényelmetlenebbül. Kapaszkodó világos huszárok és bástyák hadarogtak a tábla közepén a sötét futópár és bástyák ellen. Fenyegetések és ellenfenyegetések között, borotvaélen tán-

sólo egyensúlyi helyzetben vonult az érdekfeszítő játszma egészen a döntetlenig. A főként taktikai színezetű akciókban Euwe semmivel sem bizonyult gyengébbnek, mint ellenfele.

1. d2—d4, d7—d5 2. c2—c4, c7—c6 3. ♖g1—f3, ♜g8—f6 4. ♚b1—c3, d5:c4 5. a2—a4, ♛c8—f5 6. ♚f3—e5, e7—e6 7. f2—f3,

A II. játszmában Aljechin a 7. ♛g5 folytatást választotta. A szöveglépés kedveltebb és következetesebb is.

7. —, ♛f8—b4 8. ♛c1—g5,

Világosnak nem szabad az a után b-t mondani és 8. e2—e4-et húzni, mert sötét 8. — ♛e4:gyel kitűnő ellenjátékot kap, mely legalább is remít eredményez. Annak ellenére, hogy ez a változat épen furcsa és meglepő voltánál fogva általánosan ismert, a stockholmi olimpiászon még mindig akadt egy játékos, aki beleesett és mint világos 13 lépésben veszített.

8. —, c6—c5 9. d4:c5, ♛d8—d5!

Ez a lépés jött tengerentúlról. A szokásos folytatás 9. —, ♞a5, mely azonban szintelen játszmákhoz vezet. Hasonlóképpen kisigényű és a világos fölény jegyében lefolyó játszmához visz a ♞ csere d1-en. Az új lépés ennél fogva mindenképen nyereséget jelent.

10. ♞d1:d5, e6:d5 11. e2—e4!,

Világos kénytelen élesen játszani, mert sötét abban a pillanatban, ahogy lélegzethez jut, már jobban is áll. Pl. 11 0—0—0, ♛c3: 12. bc3:, ♚c6 sötétre előnyös.

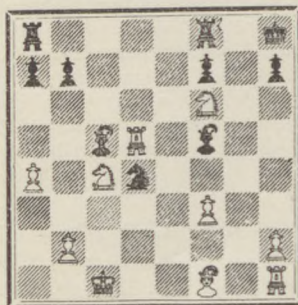
11. —, d5:e4 12. ♚e5:c4!, 0—0 13. ♛g5:f6, g7:f6 14. 0—0—0, e4:f3 15. ♚c3—d5!, ♚b8—c6 16. g2:f3, ♛b4:c5

A kölcsönös fenyegetések ellen mindkét félnek mindig csak egyetlenegy parádja van, mely azonban mindig kielégítő.

17. ♚d5:f6†, ♛g8—h8! 18. ♛d1—d5,

Ezután a kínálkozó kétoldali támadás után végül mégis csak sötét kerekedik felül. Ennél fogva világos részére más lépéseket kell keresni. Szóba jöhetett volna 18. ♚d7, vagy 18. ♛d3. — 18. ♚d7-re világos valóban jól jött volna ki, ha sötét cserél, Euwe azonban nagyon finom választ tartott késznélben. Nem cserélt volna d7-en, hanem 18. —, ♛e7-tel felkínálta volna a minőséget, mert 19. ♚f8:, ♛g5 20. ♚d2, ♚d4 hamarosan nyeresre vitt volna. Mindamellett világos sem állott teljesen védtelenül ezzel a tervvel szemben, mert 18. ♚d7, ♛e7 után jöhetett volna 19. h4!, ♛fd8 és 20. ♛h3! etc.

18. —, ♚c6—d4!

18. —, ♚c6—d4

IV. játszma

Ezt a finom riposztot már jónéhány lépéssel előbb pontosan át kellett számítani, mert világos részéről kellemetlen közbelépések is voltak lehetsé-

gesek, pl. 19. l:4. amire sötétnek a finom válasza 19. —, ♖e7 s ismét csak a futópár marad fölényben, Euwe a mérkőzés folyamán nagyon gyakran nyul taktikai eszközökhöz. Mintegy megerősíteni igyekszik azt a megállapítást, hogy az igazi nagy sakkozóban a taktikai és a stratégiai elemeknek harmónikusan kell együttműködni. — A jelen játszmában ebből a szempontból sem marad Aljechin mögött.

19. ♖f6—e4!

Ismét az egyedüli!

19. —, ♕f5:e4

Nem volt szabad a hurt tovább feszíteni. 19. ♕e6-tal, mert 20. ♖c5:, ♖b3 21. ♖b1!, ♖c5: 22. ♖c5:, ♕c4: 23. ♕c4:, ♖fc8 24. b4, b6 25. ♕d5 után vagy pedig 23. —, ♖ac8 24. b4, b6 25. ♖d7 után világosnak marad valamivel kedvezőbb bástyavégjátéka.

20. f3:e4, ♖a8—d8 21. ♖c4—e5, ♖d8:d5 22. e4:d5, ♖f8—e8! 23. ♖e5:f7†, ♖h8—g7 24. ♖f7—g5, h7—h6 25. ♖g5—e6†, ♖d4:e6 26. d5:e6, ♖e8:e6 27. ♕f1:c4,

mely után a felek döntetlenben egyeztek meg. Minden egyes játszma késhegyig menő harc. Nem alkudozás, pengék villogtatása, levegőbe való lövöldözés, hanem valódi harc s ezért minden egyes játszmában magas ethos van.

V. Elfogadott vezéréssel

Játszották Hágában 1937. október 14-én

Világos: Euwe (3)

Sötét: Aljechin (2)

Az 5-ik játszmában ismét Euwe került az élre.

Aljechin ezúttal azonnal beütött c4-re, bár épen jelenlegi ellenfelével szemben ezideig nem tudott ebben a változatban sikert felmutatni. A közvélemény Aljechint általában az elfogadott vezéréssel egyik legalaposabb ismerőjének tartja. Úgy látszik azonban, hogy Euwe semmivel sem marad mögötte s a jelen játszmában is olyan okosan és erőlyesen vezette a megnyitást, hogy a középjátékba már csaknem döntőnek nevezhető pozícióelőnygel lépett be. Épen ez a körülmény ad a játszmának elméleti jelentőséget és értéket.

Magának a megszerzett előnynek fordulatos kifejtése a játszmát Euwe egyik legkitűnőbb teljesítményévé avatja.

1. d2—d4, d7—d5 2. c2—c4, d5:c4

1934-ben a Bogoljubow elleni reváns mérkőzésében próbálkozott Aljechin először a vezéréssel elfogadásával. A parti remi lett, de a változatnak megnőtt a becsülete. Mindtöbben kapták fel s hosszabb ideig maradt műsoron. Euwe ellen eddig kétfében használta a fegyvert. Az első mérkőzés 30-ik játszmájában, amely csak azért lett remi, mert Euwenek már nem volt szüksége a győzelemre és az 1937. évi német négyes mesterversenynek stuttgarti fordulóján. Bár ez utóbbi játszmát Aljechin elvesztette, ebben nem a megnyitás volt a hibás.

3. ♖g1—f3, a7—a6

A Janovszky-féle gondolat átültetése.

4. e2—e3, ♖g8—f6 5. ♕f1:c4, e7—e6 6. 0—0, c7—c5 7. ♖d1—e2, ♖b8—c6 8. ♖b1—c3.

Az említett stuttgarti játszmában hasonló állásban ♖fd1-el folytatta Euwe s természetesen most is számított rá, hogy Aljechin erre a folytatásra készült. Ennyi indoklás is elég arra, hogy más irányba terelje a játszmát.

8. —, b7—b5 9. ♕c4—b3, ♕f8—e7

Tekintve, hogy sötét már most is érezhetően hátrányosabban került ki a megnyitásból, valahol hibát kellett elkövetnie. A 8.—, b5 lépés már kissé gyanús, hiszen a királysárny még fejletlen, amivel szemben a vezérsárny túlságosan szellőssé vált és sok támadási felületet nyújt. Rubinstein éppen ezért előbb játszta meg a ♖e7-et s csak a királysárny rendezése után tér át vezérsárny gyalogtámadásba. A 9-ik lépésben történő ♖e7-et már sokan tempóvesztésnek tartják, amelynek megvan ugyan az előnye, hogy az előnyomulással fenyegető d-gyalogot eltakarítja, de viszont mégis csak két lépésben hozza a futót c5-re, ahol még nem is áll túlságosan jól. Mindenesetre meglehetően volna kísérlni a tempóért való küzdelmet éppen úgy, mint ahogy világos szokott egy hasonló tempót küzdeni a vezércsel orthodox változatában. Szóba jöhetett volna e célra 9. —, ♖b7.

10. d4:c5, ♖e7:c5 11. e3—e4!

Ennek a gyalognak az előnyomulása a világos játékmód célja és legfontosabb aduja. Fenyeget e4—e5 után a fontos e4 pontnak az elfoglalásával s fenyeget a d6 pont állandó nyomásával. Mindez természetesen a megnyitásnak az alap gondolata s ezt az alap gondolatot zavarná meg az f3-nak az elmozdítása d1-re. Ez esetben ugyanis az f2 pont védtelensége miatt az f6 ♘ kitűnő egéruat talál magának g4-en keresztül e5-re, ami után az egész világos stratégia holtpontra kerül.

11. —, b5—b4?

Aljechin abból a hibás feltevésből indult ki, hogy a huszárnak húznia kell. Talán nem vette számításba Euwe-nek vállalkozószellemű s ebben a mérkőzésben különösen agresszív játékmódját. Valóban, ha a huszár d1-re vagy b1-re lép, úgy sötét e6—e5-tel minden bajból kimászhatott volna. 12. ♖a4-re viszont a d5 pont szabadul fel, az ellenséges figurák koncentrált ereje alól. Euwe válasza a szöveglépésnek gyengéit azonnal felderíti, a világos állás főlényét még inkább kimélyíti.

Éppen ezért helyesebb lett volna 11. —, ♖e7 12. e5, ♖d7, mely legalább egy ideig késleltette volna a huszárnak e4-re való beállását.

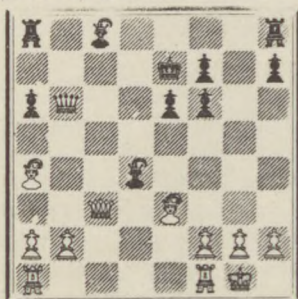
12. e4—e5, b4:c3 13. e5:f6, g7:f6

A vezérrel való ütés még rosszabb, mert világos azonnal döntő támadáshoz jut 14. ♖c4! révén.

14. ♖e2—c4, ♖d8—b6 15. ♖c4:c3, ♖c6—d4

Mint azonnal kiderül, ez a lépés sem alkalmas arra, hogy a minden ízében recsegő-ropogó sötét hadállást megmentse. Viszont komoly választék nem állott Aljechin rendelkezésére. Számításba jöhet talán 15. —, ♖e7. Vagy esetleg 15. —, ♖b7 útján gyalogáldozatot kínálni fel, 15. —, ♖b7 16. ♖f6:, ♖d4 17. ♖d4:, ♖d4. 18. ♖d4:, ♖d4: folytatással kapcsolatban.

16. ♖f3:d4, ♖c5:d4 17. ♖b3—a4†, ♖e8—e7 18. ♖c1—c3!!

18. ♖c1—c3!!

V. játszma

Pompás fordulat, mely a világos futókat a tábla uraivá teszi.

18. —, ♠d4:c3

Kétségtelen, hogy e3 futót nem lehetett tűni, mert a nyílt f-vonal miatt a világos támadás kibírhatatlan. Ellenben az is kétségtelen, hogy a szöveglépés is reménytelen helyzetet teremt. Euwe szerint egyedül komoly ellenállást 18. —, ♠d8 útján lehetett volna kifejtteni és pedig 18. —, ♠d8 19. ♠ad1, e5 20. ♠d4:, ♠d4: 21. ♠d4:, ♠d4: 22. ♠d4:, d4: 23. ♠d1, ♠e6, mely esetben a sötét játszma még valóban játszhatónak látszik. Flohr 18. —, ♠d8-t is teljesen kilátástalannak tartja, igaz, hogy ő csak 19. —, ♠c3-t vette számításba, ami Euwe szerint is veszít.

19. ♠e3:b6, ♠c3—e5

E lépésen kívül csupán ♠b4 jöhet még számításba, mert 19. —, ♠b2: azonnal veszít.

Flohr 19. —, ♠b4-t elintézettnek véli a csendes 20. ♠fd1-el, mely szerinte minőséget nyer. Flohrnak ez a véleménye azonban elhamarkodott, mert az állásban még kis ravaszságok vannak elrejtve: 19. —, ♠b4 20. ♠fd1, ♠d6 21. ♠c6, ♠b7! 22. ♠b7:, ♠ab8 és sötét aránylag ép bórral menekült meg. Az Euwe által javasolt ellenjáték sem egészen tiszta. 19. —, ♠b4 20. ♠ac1, ♠d6 21. ♠fd1 után Euwe csak e5-t veszi számításba, amire 22. ♠c7, ♠c7: 23. ♠c7: után a játszma valóban nehezen tartható. Ugyanennek a változatnak 21-ik lépésében azonban sötét húzhatja ♠b7-et és 22. ♠c7-re ♠d5-t, ami még hosszú és nem reménytelen végjátékhoz vezet.

20. ♠a1—d1, ♠e7—f8 21. f2—f4, ♠e5:b2 22. ♠f1—f3!

Többet ér, mint a minőségnyerés ♠c6-al. Fenyegét a b2-n lévő ♠ bekerítése ♠b3 által és a h8 bástya elnyerése ♠d8 és ♠g3 révén.

22. —, ♠c8—b7 23. ♠f3—g3,

Szadisztiikus hajlamra mutat a megvert ellenséget vergődni hagyni. ♠b3 tisztet nyert volna. 23. ♠c5, ♠g7 24. ♠g3, ♠h6 25. ♠b1 a tiszt mellett a matt-fenyegtetést is időszerűvé tette volna. Az eredmény azonban így sem más.

23. —, ♠b2—a3 24. ♠g3:a3, ♠h8—g8 25. ♠a3—g3, ♠g8:g3 26. h2:g3, ♠b7—d5 27. ♠a4—b3, ♠d5:b3 28. a2:b3, ♠f8—e8 29. b3—b4, ♠a8—b8 30. ♠b6—c5, ♠b8—c8 31. ♠d1—a1, ♠c8—c6 32. ♠g1—f2, f6—f5 33. ♠f2—e3, f7—f6 34. ♠e3—d4, ♠e8—f7 35. ♠d4—c4, ♠f7—g6 36. ♠a1—d1, ♠g6—h5 37. ♠d1—d6, ♠c6:d6 38. ♠c5:d6, ♠h5—g4 39. ♠d6—e7, ♠g4:g3 40. ♠e7:f6, ♠g3:f4 és sötét feladta.

Ismét egy játszma, amelyben Euwe játszmafelépítési művészete utolérhetetlennek mutatkozik.

VI. Szlávvédelmi vezéresel

Játszották Haarlemben 1937. október 16-án

Világos: Aljechin (3)

Sötét: Euwe (3)

A nagy mérkőzésben csaknem szabályos periodicitást lehet feltalálni az egyes ötös játszmasorozatok stílusában és erőmértékében. Az első öt játszmában a stílus inkább pozicionális, az erőmérték kissé Euwe felé hajlik. Két nyert játszmájával szemben Aljechin csak egy győzelmet tudott elérni a III. és IV. játszmát alig-alig tudta remire hozni. Euwe a megnyitásokban és az állások kiépítésében egyedülálló tökéletességet mutatott mely a legszigorúbb

kritikusok részéről is csak elismerést és bámulatot váltott ki. Mint a gyémánt-köszörűs, idegenből és idegentől vette ugyan a gondolatokat és ötleteket, de azokat finom munkával, ernyedetlen türelemmel pallérozva, kicsiszolva tálalta fel. Mindez igazolni látszott S. Flohrnak az V-ik játszmához írott glosszájában elhelyezett megállapítását, aki Euwet a világ és talán minden idők legnagyobb „Fröffnungskünstler“-évé avatja s megjegyzi, hogy őt manapság senki, még Aljechin sem képes a játszmának bevezető fázisában meglepni és felülmúlni.

A periódusváltást jelentő, világszerte ismert VI. játszma egyszeriben felfordított minden fajta okoskodást és várakozást. Aljechin a vezérrel slábvédelmének egymilliószor játszott és ezerszer kitanulmányozott, a legtöbbektől lebecsült változatában néhány lépés alatt úgy verte tönkre ellenfelét épen a megnyitásban, ahogy még világ bajnokot sohasem vertek meg. Nemcsak Aljechin győzött itt, hanem maga a kimeríthetetlen, mechanizálhatatlan és megtanulhatatlan sakk. Nem véletlen, hogy Euwe ezután a rettenetes vereség után napokig nem tudott magához térni s 5 játszmából mindössze csak fél egységet tudott megmenteni. Ebben a második periódusban a stílus inkább kombinációs s az erőmérleg erősen Aljechin felé hajlik.

Nagyon valószínű, hogy a periodicitásban mutatkozó törvényszerűséget épen az idegrendszernek a nehezen kiküszöbölhető beleszólása irányítja.

1. d2—d4, d7—d5 2. c2—c4, c7—c6 3. ♖b1—c3,

A szakírok általában jobbnak tartják 3. ♘g3-t, amely megakadályozza a Winawer- és Albin-féle ellenkelekből ismert e7—e5 lépést. Egyedül Aljechin volt régtől fogva, aki a szöveglépés mellett foglalt állást s véleményvéért hajlandó ime helyt is állni. Megkönnyítette Aljechin helyzetét az is, hogy a Fine—Euwe zandwoorti partiból (1936), valamint az Euwe különböző elméleti munkáiból megismerhette azt a kezelési módot, amelyet ellenfele ezen lépés ellen helyesnek tartott és alkalmazott. A zandwoorti játszma így kezdődött: 1. d4, d5 2. c4, c6 3. ♘c3, dc: 4. a4, e5! 5. de:, ♙d1: 6. ♙d1:, ♘a6 7. e3, ♙e6 8. ♘f3, 0—0, stb. és sötét kitűnően állt.

3. —, d5:c4

Bogoljubow, aki ellen Aljechin szintén kísérletezett a vezérhuszár fejlesztésével konzervatív módon 3. —, ♘f6-tal válaszol, mire 4. e3, ♙f5 5. f4 majd ♘f3 után Stonevall-rendszerű hadállás jött létre nehéz középjátékkal. Euwe, aki ezen a mérkőzésen feltűnően agresszív, azonnal ki akarja aknázni a lépés vélt gyengeségét.

4. e2—e4!,

Kínálgatja a csalit, amit Euwe gyanakvás nélkül el is fogad.

4. —, e7—e5

Eddig a játszmáig a szöveglépést két felkiáltójellel látták el, ezután kérdőjelet fog kapni.

5. ♙f1:c4, e5:d4

Mindez természetes. A ♙-el való ütés után világos ♙b3-t lép és kitűnően áll.

6. ♘g1—f3!!

Égészen váratlan és hihetetlen. Akik az előző mérkőzésen több ízben látták Aljechint mámorosan imbolyogni, gyanakodva pillantottak rá, hogy szemeiben nem ismerik-e fel a csillogó révedezést? Aljechin azonban mindezt ideig villámgyorsan húzott, magabiztosan ült és egyik jelenlevő szerint fehér szveterterjére

himzett fekete macskáját simogatta. Magatartásán az előre megfontolt szándék ismérvei látszottak teljes számban felvonulni.

6. ♖g1—f3!

VI. játszma

6. —, b7—b5

Valószínű, hogy Euwe nem a legjobb választ találta meg, de hogyan lehessen várni hidegvért és célszerű cselekedetet attól, akinek világos nappal a legforgalmasabb útvonalon fegyver csövével szorítják a bordái közé?

Az áldozat elfogadása könnyen láthatóan végzetes: 6. —, dc3: 7. ♕f7:, ♕e7 8. ♖b3 stb. Nehezen kivédhető támadást eredményez a d gyalog védelme c5 útján: 6. —, c5 7. ♖b3, ♕e7? 8. ♔d5, ♕e4 — ♔d1 stb. Valamivel jobb ugyan-ebben a változatban 7. —, ♕e6. Leginkább számításba jöhet talán 6. ♕c5, melyre komoly, de nem leküzdhetetlen *nehézségeken* kell sötétnek átgázolni.

Tekintetbe véve, hogy Euwe épen ebben a játszmafázisban a legnagyobb s hogy ő is kerek 40 percig töpregett a szöveglépésen, valószínűvé teszi, hogy a kérdés nem egyszerű s hogy Aljechin sok évre adott munkát a teoretikusoknak.

7. ♔c3:b5!

Vajjon ezt a második áldozatot is kellőképpen számításba vette-e Euwe? Azt hiszem nem is gondolt rá, mert akkor feltétlenül felfedezte volna, hogy állása egyszerűen tarthatatlanná válik.

7. —, ♕c8—a6

A ♔ útására ♔d5 lenyeri a minőséget.

8. ♖d1—b3, ♖d8—e7 9. 0—0, ♕a6:b5 10. ♕c4:b5, ♔g8—f6

A sötét játék elveszett s pár lépés óta csupán vergődésnek nevezhető. Bár az ismert Capablanca-vélemény az Aljechin-féle kombinációkban magas százalékos blöff-tartalmat szeretne megállapítani, a jelen játszmában eddig még egyetlenegy kritikus sem tudott sebezhető pontot felfedezni, 10. —, ♖b4-re világos 11. ♕c4, ♖b3: 12. ♖b3-mal válaszol és két gyalogelőnnyel zárja a mérleget, mert d4 nem védhető.

11. ♕b5—c4, ♖b8—d7 12. ♔f3:d4,

A világos állása annyira fölényes, hogy minden további bonyolítás sötét malmára hajtáná a vizet s hiba lenne. A szöveglépés ezért helyesebb, mint a kibicektől várt 12. —, e5.

12. —, ♔a8—b8 13. ♖b3—c2, ♖e7—c5 14. ♔d4—f5,

A világbajnokok sem vetik meg a kis kelepceket. 14. ♔c6-ra ♔c8 jött volna.

14. —, ♔d7—e5 15. ♕c1—f4!, ♔f6—h5 16. ♕c4:f7!, ♕e8:f7 17. ♖c2:c5, ♕f8:c5 18. ♕f4:e5, ♖b8—b5 19. ♕e5—d6!, ♕c5—b6 20. b2—b4!, ♖h8—d8 21. ♔a1—d1, c6—c5 22. b4:c5, ♕b6:c5 23. ♔d1—d5, feladta.

Euwe gyémántköszörűs, de a gyémántokat nem ő bányássza és nem is ő állítja elő. Páratlan ismeretgazdagsága mellett önálló találmánya alig van. Ezzel szemben Aljechin garmadával izzadja ki magából az eszméket és számlálatlanul szórja ki kabátja ujjából az ötletek gyémántjait. Nincs kizárva, hogy majd ismét jön ennek a féktelen orosz zseninek egy gyengébb életszakasza, amikor ismét mámorosan fogja odadobni magát és minden gazdagságát valakinek, aki számítón, hidegen és óvatosan fog épen közelében ólálkodni. Nehezen fog akadni azonban valaha olyan, aki a sakkba annyi művészi elemet tudna transponálni, mint Aljechin és ki a sakkon keresztül épen olyan művészi hatást tudjon kiváltani a publikumban, amire eddig csakis a művészetek voltak képesek.

VII. Szlávvédelmi vezéresel

Játszották Rotterdamban 1937 október 19-én

Világos: Euwe (3)

Sötét: Aljechin (4)

Bár a veszített játszma után 3 napos szünet következett s így elég idő állott a holland világbajnok rendelkezésére pihenés és felfrissülés céljára, játékán még mindig érezhető a lelki megrendülés. Mint a kártyás, aki a pénze után szalad és mindenét egy lapra teszi fel, túlvakmerő és túlagresszív s épen a sokat dicsért stratégia érzéke látszik erősen megsebzettnek. Aljechin sötét bábokkal játszott s ismert taktikája szerint igyekezett a levest megkavarni. A szláv védelemnek egy új lejátszási eszméjét próbálta megvalósítani, mely azonban nem volt nagygéngyű s valószínűleg nem is hibátlan elgondolás. Mindamellet Euwe épen a probléma stratégiai részével nem tudott megbirkózni s már a játszma elején taktikai térre terelte a játékot. A 15. lépésben elesett a világos állás egyik legfontosabb támaszköve, a d-gyalogos. A jelenlevők és a bírálók egyrésze kockázatos kombinációnak, tudatos áldozatnak tekintette a gyalogvesztést, mások viszont, köztük maga Euwe is, egyszerű elnézésnek. Aljechin ellenjátékából az derül ki, hogy ő maga is számolt a tudatossággal és respektálta a várható következményeket, miáltal egy, az egyensúlyi helyzet körül ingadozó bonyodalom keletkezett, mígsak Euwe egy második, egészen kezdetleges hibával meg nem pecsételte a játszma sorsát.

A színvonal ebben a játékban lényegesen az előzőek alatt maradt.

1. d2—d4, d7—d5 2. c2—c4, c7—c6 3. ♖g1—f3, ♖g8—f6 4. ♜b1—c3, d5:c4 5. a2—a4, ♜c8—f5 6. e2—e3, e7—e6 7. ♜f1:c4, ♜b8—d7

A szokásos folytatás 7. —, ♜b4-gyel akadályozni e3—e4-et. A szöveglépés megkerüli a feladatot, nem akadályozza meg, csak kockázatosabbá teszi e4-et.

8. 0—0, ♜f8—d6 9. ♜d1—e2, ♜f6—e4

Aljechin itt egy kis változtatást eszközöl Bogoljubow játékmódján, aki ugyancsak Euwével szemben (Bern 1932) e helyen 9. —, ♜g4-gyel folytatta, de 10. h3, ♜h5 11. e4, e5 12. g4 után hátrányba került. Az impulzust a változtatásra maga Euwe adta, aki a tornakönyvben a Bogoljubow lépéshez a következő megjegyzést fűzi: „Auch die Alternative 9. — ♜e4 10. ♜e4: 11. ♜d2, ♜d5 12. e4, ♜c4: 13. ♜c4: ♜c7 14. d5! vermag die Spiele nicht gänzlich auszugleichen.“

Nyilván ez az elemzés keltette fel Aljechin érdeklődését a változat iránt, melyben az ellenfél kártyáját már nyitva látta maga előtt

10. ♖c3:e4, ♕f5:e4 11. ♖f3—d2, ♕e4—g6

Ez a kis javítás, mely nélkül nem lett volna érdemes a régi lemezt megforgatni, látszólag alig tesz különbséget.

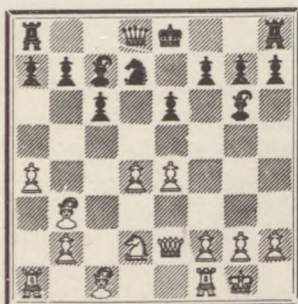
12. c3—e4, ♕d6—c7

A poén!, mely a támasz nélkül maradt d4 gyalogot fenyegeti, célbavenni egyrészt b6-ról, másrészt d8-ról.

13. ♕c4—b3??

Dehát miért nem húzza d5-öt? — kiáltott fel e pillanatban Nadányi Zoltán, a Kisfaludy és Petőfi Társaság tagja. Valóban, miért nem húzza d5-öt?

A tanácsadók számbaveszik e helyen 13. ♖f3-at, esetleg b3-at. Egyik kritikus megkérdőjelezi az esetleges 13. ♖b3-at, Euwe viszont épen ezt a lépést tartja legerősebbnek és csak mellékesen említi d5 lehetőségét. Mindezt nem tudtam kielégítő feleletet adni Nadányi Zoltánnak, mert húzásával világos nemcsak gyöngye gyalogjától szabadul meg, hanem komoly zavarokat hoz létre a sötét hadállásban.

13. ♕c4—b3??

VII. játszma

13. —, 0—0 14. f2—f4?

Ez a folytatás talán megmagyarázza, hogy miért nem húzta Euwe az előbbi lépésben d5-öt. Nemesebb vadra, futóvadászatra indult s épen Aljechin kedvenc fegyverével, a váratlanul kettőt ugró gyalogossal akarta a sarokba szorított futót elejteni. Mint említettük, a kritikusok egy része nagybajszabású, bár kockázatos, kombinációt keres e lépések mögött, magam azonban hajlandó vagyok elhinni Euwének, hogy csupán elnézésről van szó.

14. —, ♖d7—f6!

Akár zsákmány, akár áldozat, Aljechin tétovázás nélkül fogadja el, de Lasker tanácsát követi és mihelyt módja van rá, értékesebb valutára váltja át

15. ♕b3—c2, ♖d8:d4† 16. ♖g1—h1, ♖d4—b4

Nem egészen érthető, hogy Aljechin miért ily óvatos s miért nem húzza 16. —, ♕h5-öt, melyre vagy vezércsere vagy 17. ♖f3 és ♖b4 jöhet. Euwe szerint világosnak semmi érdemleges ellenértéke nincs a gyalogért. Lehetséges azonban, hogy a világbajnok az ajánlott szolid folytatásnak is elébe helyezte a várható figuraáldozatot, melynek ellenében 3 gyalogot és egy könnyen hozzáférhető királyállást kap.

17. g2—g4, ♖a8—d8

A bekerített tisztnek h6-tal utat csinálni, valóban olyan pozíciót eredményezett volna, melyet Aljechin nem vállalhatott.

18. f4—f5, e6:f5 19. e4:f5, ♖f8—e8 20. ♖e2—g2, ♖b4:g4 21. f5:g6, h7:g6

Hibás lenne 21. —, ♔e2-vel folytatni a támadást, amelyre természetesen nem 22. ♖g4: jönne, hanem 22. g7: ♔f8 23. ♔f2, ♔e1 24. ♔f1, stb.

Bármennyire is mutatós sötét állása, a továbbiakban kiderül, hogy nem fejleszthető megfelelően tovább s így a 16. —, ♖b4 mégis csak mulasztás volt.

22. ♔c2—d1, ♖g4:g2† 23. ♔h1:g2, ♔d8—d4 24. ♔d2—f3, ♔d4—g4† 25. ♔g2—h3,

Jellemző a mai Euwére, hogy nem tér ki a veszélyek elől. A sarokkocka biztosabb volt a király számára, de sötét is könnyebben mozoghatott volna.

25. —, ♔e8—d8 26. ♔c1—g5,

Fenyegetett ♔d5 mattvesztéssel kapcsolatban. Euwe ellenfelének kezdődő időzavarára való tekintettel a szöveglépéssel ravasz kelepccét állít, mely mellett azonban Aljechin baj nélkül elvonul s a világos figurák maradnak veszélyeztetve. Sokkal nehezebb feladat várt volna sötétre 26. ♔a3 után, mely épen a fontos 3. vonalat szállja meg nehéz tiszttel. Közvetett védelmet nyújtott volna a lépés 26.—, ♔d5 ellen is, melyre ♔h4 jön s a két futó végigpásztazza a tábla csupasz középső részét. Abban a pillanatban, midőn valamennyi világos tiszt mozgásba jön, édeskevény rekompenzációt nyújtott volna sötétnek a 3 gyalog.

26. —, ♔g4—b4 27. ♔g5—d2, ♔b4—e4

Természetesen a b gyalog nem volt üthető 28. ♔c3, ♔b6 29. ♔a5 miatt. Ime az említett kelepce, mely után világos lényegesen bizonytalanabban áll.

28. ♔d1—b3?

Euwe játékát néhány lépés óta a ♔d5 miatti szorongó félelem űli meg, a szöveglépés is ez ellen védekezik. Mivel azonban hasonló főbiák mindig egy lelki trauma következményei, úgy sejtem, hogy a VI. játszma igen mélyen érintette.

Több kielégítő folytatás állott világos rendelkezésére, így elsősorban a legtermészetesebb ♔a3, másodsorban ♔f2, végül a kevésbé tetszetős ♔g2. 26. ♔g5 még alighanem egy teljes pontba került, a szöveglépés már csak fél pontba.

28. —, ♔e4—e2! 29. ♔d2—c3,

Eddig h5-ről fenyegetett a matt, most h2-ről, ha a ♔ ellép. Ezért a d2♔ védelemre szorult. A sötét tisztek most ennek a védelemnek a tempója alatt körülveszik a királyt.

29. —, ♔d8—d3 30. ♔h3—h4, ♔d3:f3 31. ♔f1:f3, ♔e2:h2† 32. ♔f3—h3, g6—g5† 33. ♔h4:g5, ♔h2:h3 34. ♔b3—d1, ♔f6—e4† — Világos feladja.

A magasszínvonalú mérkőzés — aránylag kisszámú selejtanyagából való játszma.

VIII. Nimzoindiai védelem

Játszották Leidenben 1937 október 21-én

Világos : Aljechin (5)

Sötét: Euwe (3)

Néha az a benyomásunk, hogy ezen a mérkőzésen két Euwe játszik. Az egyik az érett, logikus és reális ítéletű világbajnok, a másik pedig egy sok reményre jogosító, de jelenleg még kissé szeles, kiegyensúlyozatlan fiatalember, aki túlmohón erőszakolja a győzelmet.

Az alanti játszmát ez a fiatalember veszítette el.

„So grausam rächte sich das Schicksal an Euwe, der dem Remis auswich“ — állapítja meg a játszma nekrológiájában Flohr, aki — úgy látszik —

a remít tartja az eszményi sakkjátszma céljának. — Valóban Euwe, miközben egy futóra vadászott, nem tekintette végig kellő alapossággal az egész frontot és figyelmen kívül hagyott olyan biztonsági intézkedéseket, melyek királyának védelmét szolgálták volna. De azért a magasabb etika szempontjából Flohrnak nincs igaza és remélhetőleg nem is lesz igaza, mert a nagy tévedések még mindig rokonszenvesebbek és több szépséget nyújtanak, mint a féleredménnyel járó óvatos kiegyezések.

1. d2—d4, ♘g8—f6

Első ízben tér el Euwe a meccs folyamán a szláv védelem sablonjától, ami már maga is harci kedvet és szándékot árul el.

2. c2—c4, e7—e6 3. ♘b1—c3, ♙f8—b4

Bár a nimzoiindiai védelem az egyik leggyakrabban alkalmazott kitérés a vezérrel különböző kijátszásai elől, a szemben álló felek között újdonságszámba megy. Euwe minden bizonnyal a nemrég lefolyt Botwinnik—Löwenfisch párosmérkőzés hatása alatt választotta ezt a nehéz pozicionális feladatokat nyújtó megnyitást, melyben remélte, hogy képességeinek főtere inkább fog érvényesülhetni.

4. ♙d1—c2,

Egy hozzávetőleges statisztika szerint a szavazatok fele, tehát csaknem az abszolút többség esik erre a folytatásra, míg a másik fele megoszlik a3, e3, ♘f3 és ♙b3 között.

4. —, d7—d5

Jobb, mint a régebben divatos c5 vagy ♘c6.

5. c4:d5, ♙d8:d5

1929. Capablanca Budapest.

6. e2—e3, c7—c5 7. a2—a3, ♙b4:c3 8. b2:c3, ♘b8—d7 9. f2—f3,

Ugynevezett újítás, de csak a jelen helyzetben, egyébként különböző modern megnyitásokból régi ismerősünk. Előnye és egyúttal célja is a centrum kiépítése, hátránya a figurafejlődés elhanyagolása.

9. —, c5:d4 10. c3:d4, ♘d7—b6 11. ♘g1—e2, ♙c8—d7 12. ♘e2—f4, ♙d5—d6

Nehéz és elhatározó lépés, mellyel Euwe bejelenti, hogy nem elégszik meg a döntetlennel s kitér az egyszerűsítő ♙c6 elől. A továbbiakban egy nagyon érdekes, de sajnos, hibás kombinációnak az előkészítését figyelhetjük meg.

13. ♙c1—d2, ♙a8—c8 14. ♙c2—b2, ♘f6—d5 15. ♘f4:d5. e6:d5

Nem volt rosszabb 15. —, ♙d5: sem, de sötét egy határozott hadállást, tervet tart a szeme előtt s így játéka a 12—19 húzásig csak egységesen és együttesen ítéltető meg. 15. —, ♙d5 16. e4, ♘c4 után vagy 15. —, ♙d5: 16. ♙b4-re egy egészen új játszma keletkezne.

16. ♙d2—b4, ♙d6—e6 17. ♙e1—f2, ♘b6—a4

A kritikusok itt roppant szigorúak. Egyik fejére olvassa az ismert szakályt, hogy a tiszteknek centripetálisan kell mozogniuk, nem pedig centrifugálisan, mert „ein Springer am Rande etc.“. Másik taktikai tökéletlenséget emleget, holott nézetem szerint csupán kiveteli tökéletlenségről, elővigyázatlan-ságról van szó (azt az Euwe-féle definíciót, hogy a stratégia jelenti az elgondolást, a taktika pedig a kivetelt, — teljesen hibásnak tartom). A kombináció, melyet Euwe követ, nagyon figyelemreméltó és érdekes, csupán hiányzik a láncból egy szem, egy biztosító tempó: 17. —, f7—f5!! Ha világos 17. —, f5-re a kézenfekvő ♙d3-mal válaszol, úgy már jöhetne tempóval az Euwe-terv, ♘a4 és utána b6. Az áttörés veszélye, melyet Euwe nem méltatott eléggé, eliminálva lenne.

Keres szintén f5-öt ajánlja e helyen, de egészen más játékírányval kapcsolatban.

18. ♖b2—d2, b7—b6???

Érdemtelenül kapja a kérdőjeleket ez a lépés, mely csupán természetes konzekvenciája egy sorozatnak. A kérdőjelet az agyvelő inertiája érdemli, a tehetetlenségnek az ereje, mely mindig a kitűzött irányba viszi előre a gondolatot, nem engedi a szétforgácsolódást és a mellékvágányt. Inertiája azonban csak a nagy súlynak és a mély gondolkozásnak van, ennél fogva természetes, hogy *felületes* megtekintésnél néha hamarabb appercipál az ember, könnyebb őt kilendíteni az útjából, rugalmasabb és alkalmazkodóbb.

Erzésem szerint talán itt van elrejtve a sokat vitatott antagonizmusnak a magyarázata is a stratégáról és a taktikusról. Oswald a nagy embereket két csoportra osztotta: klasszikusokra és romantikusokra. A klasszikus lassan dolgozik, aprólékosan, módszeresen és végtelen nagy türelemmel. A romantikus villanásszerű ötletekkel, pillanatok alatt. A klasszikus emiatt kissé merev és a külvilággal szemben ügyefogyott, a romantikus hajlékony és hatásmódja szuggesztív. Hasonló ellentét van a stratégia és a taktikus között is, bár meg kell jegyezni, hogy hasonló osztályozások sohasem abszolútak, hanem csupán a képességeknek a többé-kevésbé domináló arányát tüntetik fel.

Euwe klasszikus stílusú ember, ennél fogva stratégia, tehát kissé merev, nem elég hajlékony és nem tud elég gyorsan alkalmazkodni a pillanat követelményeihez. Ha nem így lett volna, úgy még mindig megfordíthatta volna a sors kerekét. Keres erre a célra most is, mint az előbbi lépésben f5-öt ajánlja, de nem a játszmatervvel, hanem a szolidabb ♖c4-gyel kapcsolatban. Flohr a jámborabb f6 mellett foglal állást és vannak olyanok, akik a5-tel gyalogot áldoznának a sáncolásért. Persze az elemzők nem nézik a játszmát az eredeti koncepció Ariadne-fonala mentén, hanem mozaikszerűen. Ha az eredeti tervet követjük, úgy is f5 jöhetne legkomolyabban számba, de a lehetőség szerint (pl.: ♔d3-ra) b6-tal együtt.

19. ♕f1—a6, ♖c8—b8

Euwe arra építette fel az egész tervét, hogy a betclakodott ♕-nak most menekülnie kell a b6—b5-tel fenyegető elfogatás veszélye elől, mire a7—a5-tel a másik ♕-t is elűzi és kitűnően áll. Nem mérlegelte azonban a centrális áttörésnek sokkal veszedelmesebb lehetőségét, Aljechin látszólag gyanútlanul ment be ♕-jával az a6-ról hívogató egérfogóba, de már készen tartotta az ellentámadást egyenesen a király ellen és mire Euwe becsukta az ajtót a ♕ mögött, Aljechin már felnyitotta a királyhoz vezető útvonalakat.

20. e3—e4!,

marad, melyet nem bocsájtanak meg Euwének azok a nagymesterek, akik szívesebben látták volna a világbajnoki trónusban őt, mint a kiszámíthatatlan Aljechint.

A játszma most tragikus gyorsasággal zuhan le a lejtőn.

20. —, b6—b5 21. ♖d2—f4!, ♜b8—b6 22. e4:d5, ♜e6:d5 23. ♜h1—e1†, ♙d7—e6 24. ♜a1—c1, f7—f6 25. ♜c1—c7, ♙e8—d8 26. ♜c7:a7, sötét feladta.

Aljechinnek a játékmódoán határozottan érezhető a sziámi macska hatalmas fajrokonainak taktikai befolyása. Éberem les, mozdulatlanul figyel és az alkalmas pillanatban egyetlen ugrással teríti le az ellenfelét. Úgy látszik, ezt a szellemi rokonságot szimbolizálja az a rokonszenv, mellyel a macskák iránt viseltetik.

IX. Szlávvédelmű vezéréssel

Játszották Hágában, 1937 október 24-én

Világos: Euwe (3^{1/2})

Sötét: Aljechin (5^{1/2})

Miként egy témaversenyen, ismét a szláv védelem egyik alváltozata került a boncasztalra s vezetett élvezetes fordulatok után végül is döntetlenhez.

Euwe ismét élesen kezdett s a 10. lépésben egy, a stockholmi olympián felmerült, eszméjében magyar eredetű gyalogáldozatot tett gyakorlati vizsgálat tárgyává. Az áldozat ellenértékeképpen ♙-ját még a sötét király sáncolása előtt be tudta állítani a3-ról a hosszú diagonálisba, mintegy revánsképen a 3 nap előtti VIII. játszmáért, melyben Aljechin futója szintén ezen a vonalon fejtette ki nyomasztó hatását. Aljechin azonban óvatosabb volt, mintahogy ezen a mérkőzésen kettejük közül mindig ő az óvatosabb, s alig kapta, már vissza is adta az ajándékot. A vezérszárnyán maradt térszükét lépésről-lépésre emancipálta, úgyhogy mire a játékidő lejárt, már inkább Euwének voltak gondjai.

Mindkét fél nagyvonalúan játszott.

1. d2—d4, d7—d5 2. c2—c4, c7—c6 3. ♖g1—f3, ♖g8—f6 4. ♜b1—c3, d5:c4 5. a2—a4, ♙c8—f5 6. e2—e3, e7—e6 7. ♙f1:c4, ♙f8—b4

Gyakoribb, mint a VII. játszmában húzott ♜bd7.

8. 0—0, ♜b8—d7 9. ♙d1—e2,

Vannak kibicek, akik kiveszik a játékos kezéből a kártyát, ha nem a szájuk íze szerint játszik és vannak kritikusok, akik mident kifogásolnak, ami nem illik az ő felfogásukba. Ilyen pl. Flohr, aki ezt a lépést helyteleníti s jobbnak tartotta volna ♙b3-at. Ilyen módon Breyer félig tréfás megjegyzése szerint már az 1. e2—e4-et is kifogásolni lehetne, ha az ellenfelek erre a lefolyt meccsben módot adtak volna.

Euwe szisztémát játszik és próbál ki, nem pedig lépéseket, ennek a szisztémának pedig ♙e2-ön vezet az útja.

9. —, ♜f6—e4 10. ♙c4—d3,

Erről a gyalogáldozatos témáról van szó ebben a játszmában.

Egyéb folytatások: 10. ♜e4:, ♙e4: 11. ♜d1, 0—0 12. ♙d3, ♜f6 (Lasker—Capablanca Nottingham 1936), vagy 10. ♜e4:, ♙e4: 11. ♜d1, 0—0 12. ♙d2, ♙f3 13. ♙f3:, ♙a5 (Fine—Capablanca ugyanott), végül a Sämisch-féle 10. g4,

mely azonban csak akkor hatékony, ha sötét 8. —, 0—0-t húzza s a világos ♖ beléphet e5-re.

10. —, ♖b4:c3

Többféle elágazás lehetséges: Ha a ♖ út először, úgy jöhet 10. —, ♖c3: 11. bc3; ♖c3: 12. ♖b1, ♖d3 13. ♖d3; ♖a5 14. ♖a3 világos előnyével, vagy Keres ötlete szerint, melyet Aljechin ellen alkalmazott: 10. —, ♖dc5.

Aljechin a legegyszerűbbet választja, amivel egyuttal tiszteletét és nagyra-becsülését fejezi ki.

11. b2:c3, ♖e4:c3 12. ♖e2—c2, ♖f5:d3 13. ♖c2:d3, ♖c3—d5

Kockázatos volna 13. —, ♖a4-gyel bástyát és 2 gyalogot tartani a két könnyű tiszttal ellen. Aljechin pedig nem akar kockáztatni.

14. ♖c1—a3, a7—a5

E lépést, mely visszakinálja a gyalogot s remire invitál, még Flohr sem kifogásolja.

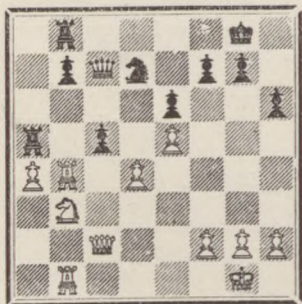
15. ♖a1—b1, ♖d5—b4 16. ♖a3:b4, a5:b4 17. ♖b1:b4, 0—0 18. ♖d3—c2, ♖d8—c7 19. ♖f1—b1, ♖f8—b8 20. e3—e4,

Euwe éles áttörési és leszorítási manővereket indít meg a szöveglépéssel. Bár látszatra könnyen parírozható, de szintén mérlegelhető, távoli célokat ígér 20. ♖g5, ♖f6 21. e4, h6 22. ♖f3, stb. Sötét a játszmahelyezettel szemben ugyan két tempóelőnyben van, de ezek a tempók inkább hátrányt jelentenek, különösen a ♖f6, mely a ♖-t el irányította a főhadszíntérről.

20. —, ♖a8—a5 21. e4—e5, h7—h6 22. ♖f3—d2, c6—c5!

A feszültség, mely az Euwe—Aljechin játszmákat jellemzi és élvezetessé teszi, közeledik a kulminációs ponthoz. Sötétnek most nagyon jól kell játszania, hogy a nyomás alól felszabaduljon.

23. ♖d2—b3

23. ♖d2—b3,

IX. játszma

Még az elemzőnek is nehéz ebben a bonyolult állásban igazságot szolgáltatni, hogy nem volt-e jobb talán ♖e4? A szöveglépés után különböző cserék révén bekövetkezett az egyszerűsödés s így talán ex juvantibus lehet remélni, hogy ♖e4 többet hozott volna a konyhára. 23. ♖e4, ♖c6 24. ♖c4, ♖d5 25. ♖d1! világosra előnyös. 23. ♖e4, ♖c6 24. ♖c4, b5 25. ab:; ♖bb: 25. ♖bc1 szintén. 23. ♖e4, ♖c6 24. ♖c4, b6 25. f4, vagy talán ♖d6 mintha jobban fenntartotta volna a nyomást.

23. —, ♖a5—a8! 24. ♖b4—c4, b7—b6 25. f2—f4, ♖c7—c6 26. d4:c5, b6:c5 27. ♖b1—a1, ♖c6—b6!

Sötét kezd lassan feljönni és már ellenfenyegetései vannak

28. ♖a1—a3, ♖b6—a7 29. ♖c2—f2, ♖d7—b6 30. ♖c4:c5, ♖b6:a4 31. ♖c5—c1, ♖a7:f2† 32. ♖g1:f2, ♖b8—b4 33. g2—g3, ♖a8—d8 34.

♠f2—e2, ♠a4—b6 35. ♠b3—d2, g7—g5 36. f4:g5, h6:g5 37. ♠a3—d3, ♠b6—d5 38. ♠c1—c4, ♠b4:c4 39. ♠d2:c4, ♠d8—a8 40. ♠c4—e3, ♠d5:e3 — Döntetlen.

Kell valahol lenni egy pontnak, ahol Euwe kiadta a gyepőt a kezéből, ennek eldöntése azonban hosszantartó analíziseket venne igénybe. Talán valóban a 23. ♠b3 lépés, mely pedig tempóval veti a ♠-t a tumultusba, volt ez a pont?

Aljechin mindenesetre bemutatta az aktív védekezés akadémiaját.

X. Nimzoindiai védelem

Játszották Hágában 1937 október 26-án

Világos: Aljechin (6^{1/2})

Sötét: Euwe: (3^{1/2})

A második ötös szériának a végén Aljechin ismét ragyogó játszmával lepte meg a vele szemben még mindig bizalmatlan nagymester-galériát s ezzel teljes 3 pontra növelte előnyét. Euwe 5 közül csupán a IX. játszmát tudta döntetlenre hozni.

A megnyitás ismert ösvényen haladt s Aljechin minden skrupulus nélkül engedte meg, hogy a középben, nehezen védhető s ezért dogmatikus szempontból rosszhírű függő gyalogjai keletkezzenek, melyek jóformán tálcán kínálják az ellenfélnek önmagukat, mint hadicélt. A két front egész szélességében folytak az akciók, Euwe vezére talán kissé intenzívebben avatkozott bele a küzdelembe, de komolyabb veszélynek a szele nem érződött a levegőben, — mikor megérkezett az Aljechin-ugrás. Egy kettős lépés a g-gyaloggal s már csak tisztviselés árán lehet megmenteni az elkalandozott vezért.

1. d2—d4, ♠g8—f6 2. c2—c4, e7—e6 3. ♠b1—c3, ♠f8—b4 4. ♠d1—c2, d7—d5 5. c4:d5, ♠d8:d5 6. e2—e3, c7—c5 7. a2—a3, ♠b4:c3 8. b2:c3, ♠b8—c6

Az előző nimzoindiai játszmában, a VIII-ban, ezen a helyen ♠bd7 történt. A szöveglépés mindenesetre többfelé tudja foglalkoztatni a ♠-t. A d4-re ható ♠ miatt a centrum előnyomulása nem vihető olyan könnyen keresztül, mint ♠bd7 mellett s ezért Aljechin kénytelen eltekinteni az f3-mal bevezetett falanxépítéstől s inkább a klasszikus ♠f3 fejlődést választja. Emellett a ♠d2—b4—f8 pálya megszállására sem lehet ilyképen számítani, ami úgy látszik, Euwében kellemetlen emlékeket hagyott vissza.

9. ♠g1—f3, 0—0 10. c3—c4,

10. ♠d3 a Flohr—Colle Veldes 1931 játszmában nem bizonyult jónak 10. —, c4 11. ♠e2, e5! miatt.

10 —, ♠d5—d6 11. ♠c1—b2, c5:d4 12. e3:d4, b7—b6 13. ♠f1—d3, ♠c8—b7 14. 0—0, ♠a8—c8 15. ♠c2—e2, ♠d6—f4

Természetesen 15 —, ♠g4-re, mely ♠d4: és ♠f3: után h2 mattal fenyegetne azonnal közbe szólna világos ♠h7:†-al.

16. ♠a1—d1, ♠f8—e8

Félórai gondolkodás után húzta Euwe a szöveglépést, tehát nyilván erősen átszámolta a ♠d8 következményeit s a d4—d5-ös áttörést nem ítélte meg kedvezően. ♠e8-al egyrészt ezt az áttörést akadályozza, másrészt e6—e5-öt késztíti elő, melyhez azonban nem tud hozzájutni.

17. h2—h3, ♖c6—a5 18. ♖f3—e5, ♖b7—e4

Ezt a lépést kitűnő jelzéssel látják el a glosszátorok, mert módszeresen lazítja a támadásba vett függőgyalogok védelmét. A módszernek fogyatéka az, azonban nem veszi eléggé számításba az ellenfél aktivitását a tábla távolabbi részein. 17. —, ♖a5 már eltávolította a ♖-t, a szöveglépés pedig 2—3 tempó mellett cserére kínál egy futót, amely lidércnyomásként nehezedett a világos királyállásra. Világos most szabadon kezdhet kombinálni.

19. ♖f1—e1, ♖e4:d3 20. ♖e2:d3, ♖e8—d8 21. ♖b2—e1, ♖f4—h4 22. ♖d3—e2!, ♖d8—e8

Ime a Prügelnabe, melyet csaknem minden játszmamagyarázó kérdőjellel bélyegez meg. Valóban különös, hogy ez a bástya nem találja a helyét és pendlizik f8, e8 és d8 között. Viszont a ♖ visszavonulás c6-ra, feladva a c4 gyalog tűz alatt tartását, vagy a passzív h6, sem felelhetett meg Euwe ízlésének. „♖d7 geht nicht gut wegen ♖f7: usw. Da das Opfer auch in anderen Varianten möglich ist und die Feststellung seiner Korrektheit umfangreiche Berechnungen erforderte, beschloss ich schliesslich, das Opfer unmöglich zu machen.“ (Euwe.) Ezzel szemben Flohr és mások aggodalmait indokolatlannak tartják s a konzekvens ♖d7 mellett törnek lándzsát. Flohr szerint 22. —, ♖d7 23. ♖f7:, ♖f7: 24. ♖e6:†, ♖f8 25. ♖e4, ♖h5! után a tűzijátéknak vége van. „Danach ist keine Angriffsfortsetzung für Weiss zu sehen; Euwe hätte sich also ruhig einlassen sollen“ (Flohr.)

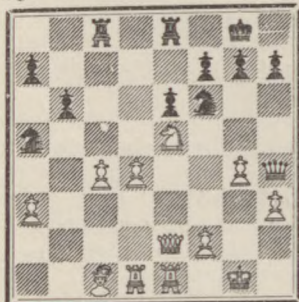
Brinckmann a Sv-nak írt tanulmányában kimutatta, hogy Euwe helyesebben ítélte s hogy a Flohr-féle folytatás veszteségbe visz. Bizonyítása a következő: 22. —, ♖d7 23. ♖f7:, ♖f7: 24. ♖e6:†, ♖f8 25. ♖e4, ♖h5 26. ♖d3, ♖f6 27. ♖f3, ♖f7 28. ♖f6:, ♖f6: 29. ♖f4, ♖f4: 30. ♖f4:, ♖c4: 31. d5, ♖e8 32. ♖f5†, ♖g8 33. d6, ♖ed8 34. ♖e6†, ♖g8 35. d7, stb. és világos nyer.

Egy ilyen hosszú levezetésbe természetesen könnyen becsúszhat hiba, de szerencsére nincs is rá szükség, mert világosnak még erővesebb folytatás áll rendelkezésére 25. ♖d2-ben. Tehát 22. —, ♖d7 23. ♖f7:, ♖f7: 24. ♖e6:, ♖f8 és most azonnal 25. ♖d2. Sötét a b4-en fenyegető halálos sakk ellen csak súlyos anyagi áldozatok árán tud védelmet találni. (25. —, ♖c6 26. d5!, stb.)

Az Aljechin fenyegetése tehát nem volt sem blöff, sem agyrém, hanem valóság, amit Euwe értékelte helyesen.

23. g2—g4!!

Hogy mondta Euwe páratlanul lovagias és objektív nyilatkozatában Aljechinről? „Teremtő gondolatokat vitt be hadállásaiba és olyan fordulatokat tudott adni, amelyek előtt tanácstalanul kellett megállanom Stratégiája, taktikája, kombináló képessége egyaránt bámulatos és lélekemelő volt.” Fenyeget ♖g2 és ♖f3-mal vezérfogás. 23. —, ♖h3: pedig csődbe vezet 24. ♖d3, ♖h4 25. ♖g2 vagy ♖g3 miatt.

23. g2—g4!!

X. játszma

23. —, ♖a5—c6?

Euwe elveszti a fejét. Meg kellett volna kísérelnie h6-ot, vagy h5-öt

24. ♖g1—g2!, ♘c6:e5 25. d4:e5, ♘f6—h5 26. g4:h5, ♙c8:c4 27. ♗e2—f3, ♙e8—f8 28. h5—h6, f7—f5 29. ♗f3—g3, ♙h4:g3 30. f2:g3, ♙f8—c8 31. h6:g7, ♙c4—c2† 32. ♘g2—f3, ♙c2—c3† 33. ♙c1—e3, ♙c3:a3 34. ♙d1—d7, ♙c8—c4 35. ♙f3—f2, ♙c4—c2† 36. ♙e1—e2, ♙a3—a2 37. ♙e2:c2, ♙a2:c2† 38. ♙f2—f3, a7—a5 39. ♙e3—h6, ♙c2—c8 40. ♙d7—e7, sötét feladta.

A sakkjátszma általában nem szokott az érzelmekre hatni, de ez a játszma alkalmas arra, hogy fellelkesítsen.

XI. Szlávvédelmű vezéresel

Játszották Groningenben 1937. október 30-án

Világos: Euwe (4)

Sötét: Aljechin (7)

A harmadik ötös széria az egyensúly jegyében folyt le. Euwe láthatóan felocsudott bágyadt periódusából, önbizalma visszatért s ismét méltóképen reprezentálta büszke címét.

Aljechin, mint sötét, változatlanul kitartott a szláv védelem mellett, melyet minden elágazásában nagy gonddal tanulmányozott át s ugyanabban a lejátzásban, melyet Euwe a IV. játszmában alkalmazott, kis javítással sikerült megfelelő ellenjátékot találnia, de érdekesítő középpjáték után a játszma döntetlenül végződött, bár a nagymesterek megállapítása szerint a végállásban Euwe számára még kihasználatlan esélyek maradtak.

1. d2—d4, d7—d5 2. c2—c4, c7—c6 3. ♘g1—f3, ♘g8—f6 4. ♘b1—c3, d5:c4 5. a2—a4, ♙c8—f5 6. ♘f3—e5, e7—e6 7. ♙c1—g5, ♙f8—b4 8. f2—f3, h7—h6

A IV. játszmában Euwe 8. —, c5 9. dc5:, ♗d5-tel folytatta.

9. ♙g5:f6,

Hosszas gondolkodás után mondott le Euwe a futójáról. De s. 9. ♙h4, c5 10. cd: után sokkal eredményesebben válaszolhat akár 10. —, ♗d5-tel, akár 10. —, ♗a5-tel, mert a futó nem térhet vissza d2-re.

10. —, g7:f6 10. ♘e5:c4, c6—c5 11. d4:c5,

Csaknem áttekinthetetlen bonyodalmakra vezetett volna 11. e4, mely után sötét akár 11. —, ♙e4:, akár pedig 11. —, cd: úján legalábbis egyenlő értékű játékhoz jut.

11. —, ♗d8:d1 12. ♙a1:d1,

Tekintve, hogy a vezérek lecserélődtek, erősen számításba jött 12. ♙d1:, amely az f5 futót egyidőre hidegre tenné.

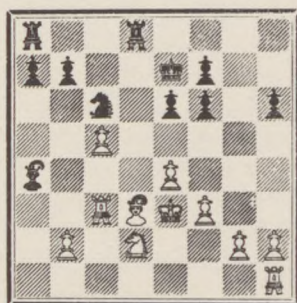
12. —, ♙f5—c2! 13. ♙d1—c1, ♙c2—b3!

A ♙ megszabadult ugyan az e4-gyel fenyegető fogságtól, de még nincs biztonságban. 13. —, ♙a4:re 14. ♙a1 és a b6-ra lépő ♘ minőséget nyer. Ezért az Aljechin-lépést nagyon alaposan át kellett számítani már a 12. húzásban.

14. ♘c4—d2

Semmi jóra nem vezetett volna 14. ♘d6.

14. —, ♖b4:c3 15. ♙c1:c3, ♖b3:a4 16. e2—e4, ♙e8—e7 17. ♙f1—d3, ♙h8—d8 18. ♙e1—e2, ♙b8—c6 19. ♙e2—e3,

19. ♙e2—e3,

XI. játszma

Támadás az a4 ♙ ellen. A sötét könnyű tisztéknek nincs kényelmes helyük, a világos játék szebb, szabadabb és könnyebben fejleszthető.

19. —, ♙c6—b4 20. ♙d3—b1, ♙a4—b5

A c4 pontot s rajta keresztül a d6-ot védi a ♙ beugrástól.

21. ♙d2—b3, f6—f5!

Szellemesen oldja fel a kettős gyalogot.

22. ♙b3—a5, b7—b6 23. c5:b6, a7:b6 24. ♙a5—c4, ♙a8—a1

Aljechin a megnyitásból kissé nyomottan került ki s gondjai voltak a vezérszárny helyzet biztosításával. — A királyszárnynál kettős gyalogja van, ami szintén valami kis mínuszt jelent. Nem egészen érthető ezek után, hogy a 24. —, ♙a2 révén remivel kecsegtető cserefolyamat elől kitér, sötét b6-on gyalogot kínál ellenfelének. Flohr ugyan azt állítja, hogy az áldozat kényszerűség, de ő csak 24. —, ♙b8-at és 24. —, ♙c4:-et veszi számításba. Tekintve, hogy Aljechin 20 percig vizsgálta az állást, nyilván többet láthatott benne, mint a kibicek. Sötétnek a kötött futó miatt van némi támadási bázisa, de reminél többről az áldozat elfogadása esetén sem álmodozhat. Mérlegelendő a következő változat: 25. ♙b6:, e5 26. ♙b3, f4 27. ♙f2, ♙d2, ami a fenyegetéseket tartalmazza. Világosnak szintén bőven áll rendelkezésére védelem, de Euwe mégis jobbnak látja kitérni a bonyodalmak elől.

25. ♙c4—a3, ♙b5—a6! 26. ♙c3—b3, ♙b4—d3! 27. e4:f5,

27. ♙b6: rossz lett volna f4 miatt, de ♙d3: számításba jöhet, bár nyeréshez nem lett volna elegendő.

27. —, ♙d3:b2! 28. ♙b3:b2, ♙a1:a3 29. ♙e3—f2, ♙d8—d6 30. f5:e6, ♙d6:e6

Euwe javaslatára döntetlenre adták, bár ♙h1—e1 a szétszakított sötét gyalogok miatt világosnak előnyösebb végjátékot ígér.

A döntetlen játszma nagy részénél, mint az iméntinél is látjuk azt a jelenséget, hogy Euwe a megnyitásból magával hozott előnyt nem tudja kellően fokozni. Játékába itt-ott belecsúszik egy-egy puhább lépés, amit Aljechin ki tud használni. Még az elemzőnek is nehéz azonban megjelölni a lanyhulás pontos helyét.

XII. Nimzoindiai védelem

Játszották Amsterdamban, 1937. november 1-én

Világos: Aljechin ($7\frac{1}{2}$)

Sötét: Euwe ($4\frac{1}{2}$)

Békés hangulatban kezdődött a nap, mely egyuttal Aljechin 45. születésnapja volt. A rendezőség gavallér figyelemmel virágokkal díszítette fel Aljechin asztalát, ami láthatólag meghatotta a nagy száműzöttet, aki a két év előtti mérkőzésen nem volt túlságosan kényeztetve a holland publikum részéről. Nem is akart adós maradni a viszonzással s a maga módján egyenlített. A játszmában, annak ellenére, hogy a világos színeket vezette, szokatlan előzékenységgel ment, helyesebben futott a remi felé, így a döntetlen már a 12. lépés körül nyilvánvalóvá vált.

1. d2—d4, ♖g8—f6 2. c2—c4, e7—e6 3. ♘b1—c3, ♙f8—b4 4. ♙d1—c2, d7—d5 5. c4:d5, ♙d8:d5 6. e2—e3, c7—c5 7. a2—a3, ♙b4:c3 8. b2:c3, 0—0

A VIII. játszmában 8. —, ♘bd7-et, a X-ben 8. —, ♘bc6-ot húzta Euwe. Mindkettőt elvesztette. Maradna még Botwinnik kedvenc lépése 8 —, b6 és a szövoglépés, mely nyitva hagyja mindhárom lehetőséget.

9. ♖g1—f3, c5:d4 10. c3:d4, b7—b6 11. ♙f1—c4, ♙d5—c6 12. ♙c4—d3.

Világos csak ♙d3-mal tudja a vezércserét elkerülni, mert 12. ♙e2-re b5-tel tisztvesztés. 12. 0—0-ra pedig 12. —, ♙e6 13. ♘e5, ♙e4 ugyanide vezet.

12. —, ♙c6:c2 13. ♙d3:c2, ♙c8—a6 14. ♘f3—e5, ♘b8—d7 15. ♘e5:d7, ♘f6:d7 16. ♙c1—b2, ♙a8—c8 17. ♙a1—c1, ♙f8—d8 18. f2—f3, e6—e5! 19. ♙e1—f2.

A cselgyalog ütésére sötét ♘c5-tel előnybe kerülne.

19. —, e5:d4 20. ♙b2:d4, ♘d7—c5 21. ♙h1—d1, ♘c5—e6 22. ♙c2—b3, ♙c8:c1 23. ♙d1:c1, ♘e6:d4 24. c3:d4, ♙d8—c8 25. ♙c1—d1, ♙c8—c3 26. d4—d5!

Euwe remiajánlatát Aljechin azonnal elfogadta.

Az első sima játszma.

XIII. Szlávvédelmű vezéresel

Játszották Amsterdamban 1937. november 3-án és 4-én

Világos: Euwe ($5\frac{1}{2}$)

Sötét: Aljechin ($7\frac{1}{2}$)

A világbajnoki mérkőzés játszmáinak éles és fordultatos lefolyása annyira izgalomban tartotta a mesterek és érdeklődők csapatát, hogy már bizonyos előjelek, intések és jóslások is kezdtek hitelre találni. Így különleges szenzációt vártak az ominózus XIII. számú összecsapástól. Bár magának a játszmának menete és rendkívüli feszültsége igazolni látszott a várakozást, az igazi szenzáció mellett mégis észrevétlen mentek el mind a játékosok, mind a nézők.

Ismét a szláv védelemnek már a VII. és IX. játszmából ismert változata került sorra. Euwe a 11. lépésben eltért az előző mintáktól, ami azonban Aljechint nem lepte meg. A jóformán a tempo pattozó megnyitó lépések után észre-

vétlenül futott el a pillanat, amikor Aljechin, a számára kedvezőtlennek ítélt hadállást egyetlen lépéssel a maga javára alakíthatta volna át s nemcsak Euwének immár közmondásossá vált stratégiai érzékén, hanem a közvélemény jelentőségén is súlyos csorbát ejthetett volna. A pillanat azonban elfutott, senkisémet vette észre, hogy egy lélektani szenzáció mellett mentek el s már kialakult egy közelharc, melyben Euwének ritkán látott stratégiai gyalogáldozatokkal sikerült az időzavarba kerülni Aljechin minden ügyeskedése ellenére megszerezni a győzelmet.

1. d2—d4, d7—d5 2. c2—c4, c7—c6 3. ♖g1—f3, ♜g8—f6 4. ♚b1—c3, d5:c4 5. a2—a4, ♛c8—f5 6. e2—e3, e7—e6 7. ♙f1:c4, ♚b8—d7 8. ♙d1—e2, ♚f6—e4 9. 0—0, ♙f8—b4 10. ♙c4—d3, ♙b4:c3 11. ♙d3:e4,

Az első 10 lépés megegyezett a kilencedik játszmáéval, ahol Euwe 11. bc-vel folytatta. A gyalogáldozat árnyalatnyi előnyt biztosított ugyan a világosnak, de győzelemre már nem futotta. A szöveglépést egyik megjegyzésében dr. Bernstein ajánlotta.

11. — ♙c3—b4 12. ♙e4:f5, e6:f5 13. d4—d5,

U. n. pozíció-áldozat. Világos fontos kockákat, támpontokat nyer figurái számára s egyúttal fellazítja az ellenséges gyalogállást. Euwe különös előszere-ttel s a jelen játszmában is többször alkalmazza ezt a finom fegyvert, melyért minden kritikustól nagy felkiáltó-jeleket kap. Minden szépsége ellenére is van e lépésnek néhány hátránya: késedelmet szenved a tisztok fejlődése, tempókat vesz igénybe a gyalog visszaszerzése, ami az ellenfélnek is időt ad a készülődésre

13. —, c6:d5

Aljechin habozás nélkül ütött s nem nagyon számolta c6—c5 következményeit, mely a futó pályájának fél sugarát elveszi.

14. ♙e2—b5, ♙d8—a5! 15. ♙b5:b7, ♜a8—b8 16. ♙b7—c6,

16. ♙b7—c6

XIII. játszma

Álljunk meg itt egy percre és hallgassuk meg Flohr helyzetjelentését: — „Weiss hat seinen Bauer wiedergewonnen und steht überlegen. Aljechin konnte doch nicht diese Stellung als günstig für Schwarz beurteilen? Sollte er etwas übersehen haben?“

16. —, ♙a5—c5

„Die Dame muss von c6 unbedingt vertrieben werden.“ (Flohr.)

Dehát nem lenne itt jobb ♙e8—e7? — kérdezte ismét Nadányi Zoltán.

Világos 16. lépése után, ahol a gloszátorok kivétel nélkül világos fölényt állapítanak meg, a vaskalapos Tarrasch tanárosan elővette volna sakkmércejét

és kimérte volna, hogy a világos állásban 5 tempó van, a sötétben 6, a világos tisztak közül 2 van játékban, a sötétek közül 4, emellett a világos vezér korán avatkozott a harcba és exponáltan áll. Ezek után kimondta volna a szentenciát, hogy sötét jobban áll. Ha most már a Tarrasch-féle dogmáknak van valami alapjuk, úgy deduktíve gondolkodva, kell lenni olyan lépésnek, mely ezt a látens erőt manifestálja. Nadányi Zoltán tehát jó helyen tapogatott és érdemes a javaslatát vizsgálat alá venni.

16. —, ♖e7 fenyeget elsősorban vezérfogással, másodszor új figura kifejlesztésével, harmadszor mesterséges sáncolással. További következményei a következők lehetnek: I. 16. —, ♖e7 17. ♔d4, ♖hc8 18. ♔f5, ♔d8 és a vezérnek nincs menekvése. — II. 16. —, ♖e7 17. ♔d1-re ♔f6 18. ♔d4, ♖hc8 és ♔f8 vagy 18. ♖c2!, g6 19. ♔d4, ♖hc8 20. ♔c6†, ♖e8 21. ♔a5:, ♖c2: 22. ♔b3, ♖c3! 23. ♔d4, ♔d4: fölényes végjátékkal. — III. 16. —, ♖e7 17. e4, fe: 18. ♔g5, f6 19. ♔d4, ♔c5 20. ♔e3, ♖hd8 (Érdekes 18. ♔d1, ef: 19. ♔d5:, ♔e5 20. ♔g5†, ♔f8! *Chy.*) stb. sötét nyer. Világosnak tehát vissza kell vonulnia sürgősen a vezérével. — IV. 16. —, ♖e7 17. ♖c2, g6 18. ♔d4, ♖hc8 és sötét kitűnően áll — Quod erat demonstrandum.

Érdekes esete a tömegvakságnak s annak a befolyásnak, melyet a siker és a végeredmény gyakorol a bírálóra.

Ezen, Aljehintől szokatlan, mulasztás után világos valóban fölénybe került.

17. ♔f3—d4!

A glosszátorok itt erősebbnek tartották volna 17. ♔e5-öt a következő változatok alapján: (Flohr) 17. ♔e5!, ♖c6: 18. ♔c6:, ♖b7 19. ♔b4:, ♖b4: 20. ♔d2!, „Weiss hat ein überlegenes Endspiel“. (Blümich.) 17. ♔e5, ♖d8 18. ♔d1, 0—0 19. ♖c5:l, ♔c5 20. ♔d7:, ♖d7: 21. ♔d2 etc. zum Vorteil von Weiss. Hasonlóképen Voellmy, etc.

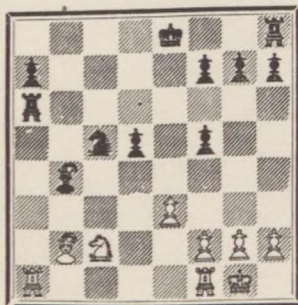
Nézetünk szerint a levezetés hibás, mert 17. ♔e5-re jön ♖e7! és sötét kénytelen egyetlen játékban levő figuráját lecserélni és az iniciatívát fejletlen hadállása miatt átengedni sötétnek.

17. —, ♖b8—b6 18. ♖c6:c5, ♔d7:c5 19. a4—a5!

A szöveglépést követő játszmazakaszt Euwe egészen különleges ötletességgel játsza.

19. —, ♖b6—a6 20. ♔d4—c2!!, ♔b4:a5 21. b2—b4!!, ♔a5:b4 22. ♔c1—b2!,

A kettős gyalogáldozat értelmét és célját demonstrálja az előállott nadállás:

22. ♔c1—b2!

XIII. játszma

Sötét még nem sáncolt. A vezérszárny 3 sötét tiszt egymást védelmezi, de egytől egymás miatt van lógásban, mint az összekötözött hegymászó túristák, nem tudnak tehát támogatást nyújtani a gyalogoknak, melyek egyenként hullnak el

Euwe kombinációja igen nagy tetszést aratott.

22. —, ♖b4—a5 23. ♖b2:g7, ♜h8—g8 24. ♙g7—e5!

Még nincs a zsebben a játszma s az elővigyázatra nagy szükség van. A kézenfekvő 24. ♙d4-re ♜ag6-tal különböző zűrzarok fenyegetnek, melyek, ha világos mohón valamelyik tiszt után nyúlna, könnyen megfordíthatnák a játszma iránytűjét. Ugyancsak fenyegetne ♖b3, mely a lógásban lévő bábokat feloldaná.

24. —, ♙c5—b3 25. ♜a1—a4!, ♜a6—g6 26. ♙e5—g3?

Euwe rutinhiányának tudható be, hogy nem tudja a feszültséget hosszabb ideig nivón tartani. A védelem g3 lett volna, mely egyuttal a királyállást is szellőzteti. A futó fontos szerepre van hivatva.

26. —, ♙a5—b6 27. ♜a4—f4, h7—h5 28. ♜f4—h4?

A pompás előzmények után botorkáló bizonytalanság. A gyalogok kielégítően vannak tartva, jobb lett volna ♜fd1-gyel kihozni a tartalékot.

28. —, a7—a5! 29. ♜h4:h5, ♜g6—c6 30. ♙c2—a3, d5—d4 31. e3:d4, ♖b3:d4 32. ♜f1—e1, ♙e8—d7

Az utolsó 5 lépést Aljechin már időzavarral küszködve húzta. A 28. lépésre már csak 15 perc állott rendelkezésre s így érthető, ha helyenként pontatlan Valószínűleg remire vezetett volna 32. —, ♜e6 33. ♜e6:, fe6: 34. ♙c4, ♙d8 35. ♜h7, ♙e7, mert az a gyalog nem üthető f5—f4 miatt (♙e2 vagy ♜f3).

33. ♙e1—f1!, ♜c6—c3 34. ♙a3—b1, ♜c3—c2 35. ♜e1—d1, ♙d7—c6 36. ♜h5—h6, ♜g8—g6 37. ♜h6—h8, ♙c6—b7

Erősebb volt ♖b5, mely f4-gyel fenyeget.

38. ♜h8—f8, ♜g6—g7?

Időzavara csúcspontján Aljechin egy csapdát állít, mely azonban épen a saját király nyílt helyzete miatt lyukasnak bizonyul. 38. —, f6-ra még játék van.

39. ♙g3—e5, ♙d4—f3

Szép, de boldogtalan. (Brinckmann közlendő cikkében ♜f2:†-ra mutat rá. Szerk.)

40. ♜f8—b8?,

Euwének is csak pillanatai vannak s nagy izgalmában elvétí a legalább minőséget szerző 40. ♜d7, ♙c6 41. ♜d6 stb. folytatást.

40. —, ♙b7—a7 41. ♜d1—d7,

Végre a boríték, mely feloldotta az időzavarokozta idegfeszültséget

41. —, ♙b6—c7 42. ♜d7:c7 ♙a7:b8 43. ♜c7:c2, ♙f3: e5 44. ♜c2—c5, f7—f6 45. ♜c5:a5, ♜g7—c7 46. ♖b1—d2, ♜c7—c2 47. ♜a5—d5, ♙b8—c7 48. ♙f1—e2, ♜c2—b2 49. h2—h3, ♙c7—c6 50. ♜d5—d4, ♙c6—c5 51. ♙e2—e3, ♙e5—g6 52. ♜d4—d8, ♙g6—e7 53. ♙e3—d3, ♖b2—b7 54. ♙d3—e3, ♖b7—b2 55. ♜d8—d3, ♙e7—d5 56. ♙e3—f3, ♙d5—b4 57. ♜d3—c3, ♙c5—d4 58. ♜c3—b3, ♖b2:b3 59. ♙d2:b3, ♙d4—e5 60. g2—g3, ♖b4—c6 61. h3—h4, ♙c6—d8 62. ♖b3—c5, ♙d8—f7 63. ♙c5—d3, ♙e5—d4 64. ♙d3—e1, ♙d4—e5 65. ♙e1—d3, ♙e5—e6 66. ♙f3—f4, ♙f7—d6 67. ♙d3—c5, ♙e6—f7 68. ♙c5—b3, sötét feladta.

Nem játék volt ez a játszma, hanem késhegyig menő harc. Nemcsak a készség, a tudás és a logika harcoltak, hanem a fizikum is, elsősorban az idegek. Váltakoztak benne nagyszabású gondolatok kis ravaszságokkal, nagy tévedések kis mulasztásokkal! Nem remekmű ezért e játszma, de minden mozzanatában drámai.

XIV. Királyindiai (katalán-) támadás

Játszották Zwollében 1937. november 7-én és 8-án

Világos: Aljechin ($8\frac{1}{2}$)

Sötét: Euwe ($5\frac{1}{2}$)

Az alanti, borotvaélen táncoló, játszmával Aljechin hatodik nyert egységét szerezte meg s ezzel teljesítette a meccsfeltételek egyik követelményét, mely szerint az elérendő 15 és fél pontszámból legalább hatot egész pontokból kell összeszedni.

A játszma még az eddigieknél is jobban bővelkedett izgalmas momentumokban és érdekesítő helyzetekben, bár végső kimenetelében minden bizonnyal nagy szerepet játszottak táblán kívüli körülmények is. Az előző harc két napos tartama és 68 lépése, valamint a kétízben is bekövetkező időzavar idegölő percei sokkal jobban megviselék a kisebb tornarutinnal rendelkező Euwét, mint a professzionista Aljechint, amit még tetézett a két nap előtti vereségtől fűtött oroszok helyenként egészen bizarr, Nimzowitschra emlékeztető játékvezetése.

1. d2—d4, ♘g8—f6 2. c2—c4, e7—e6

A tizenkettedik játszmában Euwe megtalálta a nimzoidiai védelem végleges formáját s hajlandó lenne azt megismételni.

3. g2—g3

Aljechin, aki régebbi versenyein épen megnyitási skálájának rendkívüli szélességével brillírozott, ez alkalommal épen a tét nagyságára való tekintettel, nem játszik a közönségnek, amely pedig már valami komolyabb műsorváltásban bizakodott. Előkészületeiben — úgy látszik — egészen szűk körre korlátozta magát, hogy annál alaposabb lehessen s nem merészkedett a nyílt játékok végtelen síkságaira. Ez az önuralom egyuttal úgy az elméleti anyagnak, mint a nagytudású ellenfélnek megbecsülését is jelenti.

3. —, d7—d5 4. ♘g1—f3, d5:c4 5. ♖d1—a4†, ♙b8—d7 6. ♜a4:c4, c7—c5

A megnyitás átfordult az elfogadott vezércsel egyik változatába s nagyjában hasonlít az első meccs harmincadik játszmájának kezdetéhez: 1. d4, d5 2. c4, dc: 3. ♘f3, ♘d7 4. ♜a4, c6 5. ♜c4:, ♘gf6 6. g3. Annak idején Aljechin mint sötét 6. —, g6-tal folytatta, most Euwe a sötét és a rendelkezésére álló receptek, c6, ♙e7 sb. közül a legélesebbet, Böök finn mesternek javaslatát választja

7. ♙f1—g2, ♘d7—b6 8. ♜c4—d3, c5:d4 9. 0—0!

Nyilvánvaló, hogy mindkét fél nagy harcra készülődik. 9. ♘d4:-re e5 jöhet s 10. ♙b5-re ♘fd7

9. —, ♙f8—e7

Felesleges lenne a gyalog védelmével próbálkozni 9. —, ♙c5 segélyével, mert világos a futót b4-gyel azonnal visszafűzheti.

10. ♘f3:d4, 0—0 11. ♘b1—c3, e6—e5

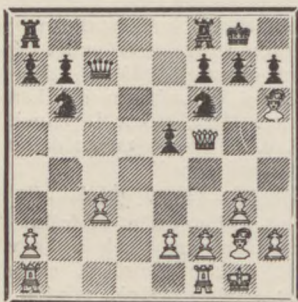
Jellem és életfelfogás dolga ez a lépés. Kétségtelen, hogy az embereket leggyakrabban az sodorja bajba, hogy nem tudnak nyugton ülni, vágyaik vannak és vágyaiknak sólyomszárnya támad. Ha Euwe kerülni igyekezett volna a komplikációkat, ♙c5-tel egyszerűsíthetett volna. Ő azonban nemcsak hogy nem kerüli, hanem egyenesen keresi azokat a nagy pillanatokat, amikor próbára

teheti világbajnoki rangját. Rendkívül rokonszenves, bár nem épen opportunus álláspont. 11. —, ♖c5-re 12. ♘b3, ♗c3: 13. e♗:, ♕e7 14. d4, után kissé nyomott a sötét állás, de vezérek nincsenek és a d-gyalog elszigeteltsége némi ellenértéket nyújt.

12. ♘d4—f5, ♕e7—b4 13. ♗d3—c2, ♕b4:c3 14. b2:c3, ♕c8:f5

Világos könnyű szívvel engedett magának rossz gyalogot csinálni c3-on, sötét pedig hasonló könnyű kézzel cserélte le mindkét futárját ♘-ok ellenében. Mindkettő súlyos sérelem a stratégia alapszabályai ellen, amit kisebb játékosoknak fejére is olvastak volna, a világbajnokok azonban a szabályok felett állanak. Tarrasch szerint a futó értékesebb, mint a huszár, két futó értékesebb, mint egy vegyes pár, amiből következik, hogy két futó határozott fölényben kell hogy legyen a ♘-pár fölött. A játszma ezt az érdekes kérdést nem tisztázza, mert bár a ♕-pár tulajdonosa viszi el a pálmát, a kapcsoltan működő ♘-ok nagyon jól végzik a dolgukat s a játszmát nem ez az állítólagos mínusz veszti el.

15. ♗c2:f5, ♗d8—c7 16. ♕c1—h6,

16. ♕c1—h6

XIV. játszma

Váratlan és blöffszerűsége ellenére rendkívül nehéz lépés. A világos futó hosszú ideig életveszélyben forog, amelyből csak különböző fenyegetések útján szabadul ki. Blöffszerűnek jellemzem, mert reális eredményre nem vezet, megszébbmenő célokat nem szolgál s inkább csak az ellenfél idegeinek szeszibilizálásával hat.

16. —, ♘b6—d7 17. ♗f5—g5, ♘f6—e8 18. ♖a1—b1, ♘d7—c5!
19. ♗g5—g4, ♖a8—d8 20. ♕h6—g5, ♖d8—d6

Sötét elővigyázatosan és körültekintően védekezett és ha most elkészítjük a hadállások mérlegét, kiderül, hogy a 16. ♕h6-tal bevezetett kombináció valóban csupán szemkápráztató blöff volt. A sötét állás az utolsó 5 lépés alatt sokat fejlődött, a figurák 4 hasznos tempót tettek, míg a világosok csupán két hasznos tempót.

A visszaveri királysárnyi támadás után Aljechin új hadicélok után néz és erőit átcsoportosítja.

21. ♗g4—c4, b7—b6 22. f2—f4!

Nyugtalanító lépés, mely a futót beszorítja ugyan, de nem hagy időt az ellenfélnek önálló akciókra.

22. —, ♖d6—g6 23. ♖b1—d1, e5—e4

Lehet, hogy ez valóban a legjobb lépés, mint ahogy a Schach-Echo állítja, de a változatok és lehetőségek tömege mellett ezt eldönteni nem lehet. A célja, a g2-ről mindjobban érvényesülő futó sugarát elvágni, mindenesetre észszerű. Kérdés csupán az, hogy nem lett volna-e előnyösebb ♘f6, mely a g5 ♕ sugarát

melyek visszafelé sülnek, nagy erények és alig magyarázható hibák. A kritikusok nagy része e játszmát Aljechin egyik legjobb teljesítményének tartja, ami azonban túlzás. A játékot ezúttal a kombináció vesztette és az ellenjáték nyerte. Aljechin érdeme, hogy saját kombinációjával nem égetett föl maga mögött minden hídat, viszont nagy biztonsággal szerelte le Euwe kissé lazán szerkesztett kombinációját.

XV. Szlávvédelmű vezéréssel

Játszották Rotterdamban 1937 november 9-én és 10-én

Világos: Euwe (6)

Sötét: Aljechin (9)

A két előző játszmában a szenvedélyek vihara tombolt, mely kissé elhomályosította a tisztánlátást és az agyvelők működését. Jól esett ennél fogva mindenkinek, nemcsak a két matadornak, hanem a nézőknek és legfőképpen az elcsigázott tudósítóknak a tizenötödik forduló relatív csendessége, melyben végre jól ismert és számtalanszor megtárgyalt játékelveknek és kérdéseknek gyakorlati megvitatása és megvalósítása került szőnyegre.

A főtéma volt, hogy vajjon az új lépés, melyet Aljechin a kilencedik és tizenharmadik játszmák szláv változatában alkalmazott, be fog-e válni vagy sem? Melyik lesz hasznosabb, a világos huszár vagy a sötét futó? Ki tudja-e erőszakolni a győzelmet Euwe távoleső pórjával? Végül, fogja-e tudni érvényesíteni Aljechin a gyalogtöbbletét vezérvégjátékban, melynek olyan nagy mestere?

Tekintve, hogy a játszma lefolyása is megfelelt a várakozásnak és Euwe speciális szakmájában, a hadállás felépítésében ismét előnybe került, a középjátékban azonban ismét kénytelen volt a vezetést átengedni Aljechin fejlettebb technikájának s hogy végül az Aljechin-előny is elmorzsolódott a hollandus gondos védekezésén, mindenki megnyugodott abban a megállapításban, hogy a sakk továbbra is meg fog maradni a földön és nem emelkedik a felhőkbe.

1. d2—d4, d7—d5 2. c2—c4, c7—c6 3. ♖g1—f3, ♜g8—f6 4. ♜b1—c3, d5:c4 5. a2—a4, ♜c8—f5 6. e2—e3, e7—e6 7. ♜f1:c4, ♜f8—b4 8. 0—0, ♜b8—d7 9. ♞d1—e2, ♜f5—g6

Az ellenjáték főcélja e3—e4-et akadályozni. Ismeretes a Bogoljubow-lépés 9. —, ♜g4, mely nem bizonyult alkalmasnak, a kilencedik és tizenharmadik játszmákban Aljechin 9. —, ♜e4-et húzott, melyre Euwe 10. ♜d3-mal előnybe került. A szöveglépés a kifogyhatatlan Aljechin találmánya.

10. ♜c4—d3,

Hosszas mérlegelés után Euwe megmaradt a bevált játékmódnál.

10. —, ♜g6:d3 11. ♞e2:d3, 0—0 12. ♜f1—d1,

A vezér védtelensége miatt még áll a Keres-féle lépés ♜c5, miért is e4 még korai lenne.

12. —, ♞d8—e7

Nehezen tudott Aljechin választani ♞a5 és ♞e7 között. Az előbbi vállalkozóbb, az utóbbi tartózkodóbb. Három pont előnnyel okosabbnak látta tartózkodónak maradni.

13. e3—e4, e6—e5 14. ♜c1—g5, h7—h6

Maróczy, aki e játszmát a De Schaakwereld című holland lap és a Schach-Echo számára elemezte, atyailag megfeddi kedvencét, Euwét, hogy a megnyitó lépésekre, különösen a 10-re és 12-re több mint félórát használt fel, amit nem

lehet egyenrangú félnek előnyül adni. Most aztán megvan az öröme, hogy a szövöglépés Aljechinnek is sok idejébe került. Aljechin dilemmája volt, hogy vajjon 14. —, ed: 15. ♖d1, ♖c5 vagy 15. —, ♖c5 után, melyik állás ér többet?

15. ♖g5:f6, ♖e7:f6 16. d4—d5!, ♜f8—d8 17. d5:c6, b7:c6

Euwe szívesen játszik huszárokkal és könnyedén engedi át ellenfelének a futót, Aljechin viszont nem idegenkedik nagyon az izolált gyalogoktól.

18. ♜c3—a2!, ♖b4—e7 19. b2—b4!, a7—a5! 20. ♖b3—c3, a5:b4 21. ♜a2:b4, ♜d7—c5

A helyzetkép kialakult. Euwe klasszikus módszerességgel megleteremtette a pozíciójátékosok álmát, a távoleső szabad gyalogot, mely a marsallbotot hordozza tarsolyában. Aljechin ezzel szemben fondorlatos ötletekkel akar a front különböző szakaszain nyugtalanságot szítani, hogy az előnyomulást megghiúsítsa. A küzdelem most rendkívül érdekfeszítő, az akciók hibátlanok.

22. ♜d1:d8†,

22. ♖e5: nem vezet semmire. A ♜b3 kettős támadást ugyan könnyen tudja parirozni világos 23. ♜c6:-tal, de 22. —, ♜d1: 23. ♜d1:, ♖:♖ 24. ♜:♖ és ♜e4:-re kénytelen belenyugodni a remibe.

22. —, ♜a8:d8 23. ♖c3—c4,

Hűsz percnyi gondolkodás után játszotta meg Euwe ezt a ravasz lépést. (Nemzeti Ujság.)

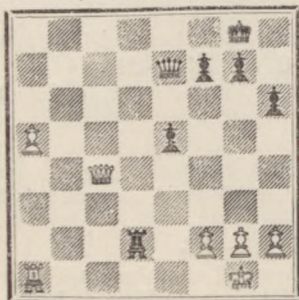
Hűsz perc nagy idő annak, aki már a játszma elején félóra időhátrányt szenvedett. Min töprengött hűsz percig Euwe?

A ravaszságra, mely az a-gyalog indirekt megvédését célozza, Aljechin egy még nagyobb ravaszsággal válaszol, mire világos győzelmi reményei rövidesen füstbe mennek. Egyszerű igazság tehát, amit a kritikusok egyhangúan megjegyeznek, hogy ez alkalommal jobb lett volna az egyenes utat választani s c2-ről direkt védeni meg mindkét gyalogost, ami az Aljechin-kombinációt megelőzte volna. Ha Euwe erre az alternatívára fordította volna az idejét, minden bizonnyal eltalálta volna a helyeset. Euwe azonban sokkal távolabbra nézett. Azok a fantáziák kötötték le a figyelmét, melyekre a kritikusok ügye sem vetettek, vagy pedig mint hibásat, megkérdőjeleztek és elvetettek. A fantázia vezérfonala a következő: 23. ♖e5:!!?, ♜b3 24. ♜b1, ♖b4: (24. —, ♖:♖: 25. ♜:♖, ♖b4: 26. ♜c6: világosra előnyös) 25. h3!, ♜d3 26. ♖b8 stb., ami elég tiszta végigtekinthető. Egyes mellékágai azonban már ködbe vesznek: 23. ♖e5:, ♜b3 24. ♜b1, ♖b4: 25. h3, ♖:♖: 26. ♜:♖:, ♖d6 27. ♜c6: stb. Euwe tehát, elbátorítván talán az előző játszma tapasztalataitól, lemondott arról, hogy rálicitáljon Aljechinre a kombinálás művészetében.

23. —, ♜c5:e4! 24. ♜b4:c6, ♜e4—d2

Most látható a különbség ♖c4 és ♖c2 között.

25. ♜f3:d2, ♜d8:d2 26. ♜c6:e7†, ♖f6:e7 27. a4—a5,

27. a4—a5

XV. játszma

Első tekintetre a világos állás a szabad gyaloggal ideálisnak látszik s

teértékelésnél — mint ahogy az befejezetlen levelezési játszmáknál szokásban van, — valószínűleg meg is kapná jutalmát. Aljechin számításában azonban még csak most kezdődik a tromfok kijátszása.

27. —, ♖e7—f6 28. ♖a1—f1,

A ♖ rem maradhat meg a1-en. ♖c5-re és ♖f1-re egyaránt e4 következik, utóbbi esetben ♖f2: fenyegetéssel.

28. —, ♖f6—d8 29. a5—a6, ♖d2—d4 30. ♖c4—a2,

A Nemzeti Ujság itt ♖b5-öt, Blümich ♖c2-i, Flohr ♖c2-t ajánlja. Reminél többre azonban már senki sem gondolt. Az eszményi gyalog megtartása mind több és több gondot okoz s Euwe emellett már időzavarba is került.

30. —, ♖d4—d5! 31. ♖a2—c4,

Időzavar! Időszerű lett volna h3.

31. —, ♖d5—a5 32. ♖f1—b1?,

„Eine Verrechnung“ (Maróczy). — „Ein unbegreiflicher Fehler“ (Flohr). Euwe nem tudott egykönnyen belenyugodni a lecsúszásba és még remél valamit. 32. ♖b1, ♖a8 33. h3 után szerette volna megjátszani ♖c7-t s csak az utolsó pillanatban látta meg 33. —, ♖a6: 34. ♖c7, ♖a1! választ. Ennél fogva valóban jobb lett volna kompenzációra játszani 32. h3 és ♖e1-gyel.

32. —, ♖d8—a8 33. ♖c4—c7, ♖a8:a6 34. ♖b1—b8†, ♖g8—h7 35. h2—h3, ♖a5—a1† 36. ♖g1—h2, ♖a6—f6 37. ♖c7—c2†, g7—g6 38. ♖b8—b3, ♖f6—f4† 39. g2—g3, ♖f4—a4 40. ♖c2—d3, ♖a1—a2

A szükséges lépésszám nagy izgalmak között az utolsó másodpercben megtörtént. A Maróczy által mehezményezett félóra valóban nagyon hiányzott Euwének, aki az időzavar percei alatt nemcsak előnyét vesztegette el, hanem még maga került a bajba. Aljechinnek a vezér-bástya végjátékra gyalogtöbblete van, aminek érvényesítése azonban igen nehéz. Euwe ezért borítékolás előtt felajánlotta a remit, amit azonban ellenfele nem fogadott el. Tekintve, hogy Aljechin a végjátékban legnagyobb, amit még Capablanca is elismert veszített meccse utáni hírhedt nyilatkozatában, érthető, hogy a nyerési kísérletről nem mond le.

41. ♖h2—g2, ♖a4—a7 42. ♖d3—e3, ♖a7—c7 43. ♖e3—f3, ♖h7—g7 44. ♖f3—d5, ♖a2—a5 45. ♖b3—b5, ♖a5:b5 46. ♖d5:b5, ♖c7—c3 47. ♖b5—e8, ♖c3—d4 48. ♖e8—c6, ♖d4—d3 49. ♖c6—c5, ♖d3—c4† 50. ♖g2—g1, g6—g5 51. g3—g4, ♖c4—d4 52. ♖c5—c2, ♖d4—f4 53. ♖g1—g2, h6—h5 54. g4:h5, ♖g7—h6 55. ♖c2—d1, e5—e4 56. ♖d1—d4, ♖f4—f3† 57. ♖g2—g1, ♖h6:h5 58. ♖d4—h8†, ♖h5—g6 59. ♖h8—g8†, ♖g6—f6 60. ♖g8—d8†, ♖f6—f5 61. ♖d8—c8†, ♖f5—e5 62. ♖c8—b8†, döntetlen.

Az Euwe-lépések láncolatába gyakran becsúszik egy-két gyöngébb szem, miként a jelen játszmában a 29—30—31—32. Mivel azonban a lánc mindig olyan erős, mint a leggyengébb szeme, eredményességét is ezek a gyöngébb szemek devalválják.

XVI. Királyindiai (katalán-) támadás

Játszották Rotterdamban 1937. november 11-én és 12-én

Világos: Aljechin (9^{1/2})

Sötét: Euwe (6^{1/2})

Míg a harmadik ötös szériában az erőmérleg karjai az egyensúlyi helyzet körül ingadoztak, addig a tizenhatodik játszmával kezdődő negyedik ötös sorozat mindinkább erősbbödő Euwe-fölény jeleit mutatta. Mindenki előtt nyilván-

valóvá vált, hogy ha a nagy hollandus teljesen visszanyeri higgadságát s biztonságát s ha a játszmák megalapozásánál rendszerint megszerzett előnyét nem fogja prédúra bocsájtani, — Aljechin 3 egységnyi vezetése könnyen elégtelennek bizonyulhat.

A tizenhatodik játszmában Aljechin megnyitása kitűnően bevált, finom manőverekkel sikerült az állást odáig érlelnie, hogy a nagy ugrás pillanata elérkezettnek látszott. Az alkalom megítélése helyes is volt, de a lendületet kissé megtorpanította az óvatosság, mely csak a fél szemet szeretné kockára tenni. Túlbiztosra akarta azt kimérni. Az ugrás egy tempóval késett s az áldozatnak ideje volt visszaütni. Brinckmann mutatta ki, hogy az Aljechin-kombinációnak sokkal átütőbb lett volna a hatása, ha egy lépéssel előbb történik.

Az elhibázott ugrás után Euwének lett volna egy remi-folytatása, mely elől kitért és inkább választotta a győzelem felé vezető rögzös utat. Közben az idő ismét elszaladt s az időzavarban Euwe durva hibát követett el s csak az isteni szerencse mentette meg a vereségtől. Ezek után igazságosnak lehet tartani a döntetlen eredményt.

1. d2—d4, ♖g8—f6 2. c2—c4, e7—e6 3. g2—g3, d7—d5 4. ♙f1—g2,

A tizennegyedik játszmában 4. ♖f3 történt.

4. —, d5:c4 5. ♙d1—a4†, ♖b8—d7 6. ♖b1—c3, c7—c5

Euwe ismét az agresszív Böök-féle szisztémát játsza.

7. ♖g1—f3, a7—a6 8. 0—0, ♙f8—e7 9. d4:c5, ♙e7:c5 10. ♙a4:c4, b7—b5 11. ♙c4—h4, ♙c8—b7 12. ♙c1—g5, 0—0 13. ♙a1—d1,

Az f2 pont egyelőre védelemre szorul ♙b6 miatt. Aljechin finom mesterkedéssel szabadjtja fel a f-bástyát és foglalja el tempóval mindkét nyílt vonalat.

13. —, ♙d8—c7

A vezér nem léphet sem b6-ra, sem e7-re b2—b4 miatt, mindkét alkalommal fenyeget ♙d7:, mely ettől a pillanattól kezdve a levegőben lóg.

14. ♙d1—c1, ♙c7—b6 15. b2—b4, ♙c5—e7

A Nemzeti Ujság jobbnak tartaná ♙d6-ot, mely a d-vonalat ideiglenesen lezárja. A lépésnek azonban ez nemcsak előnye, hanem hátránya is, amennyiben ♙fd1 után ♙e3 valóban kellemetlen.

16. ♙f1—d1, ♙b7—c6

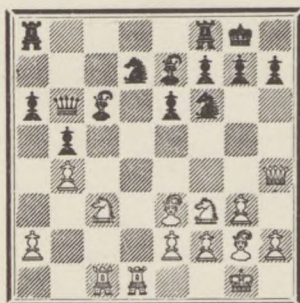
A d7 körül forog a játék. ♙d8 rossz volt ♙e3 miatt, h6 pedig ♙d7: miatt. Mivel a későbbi következő fejtegetések miatt ez a védelem sem kielégítő, meg lehet állapítani azt a ritkaságszámba menő jelenséget, hogy Euwe a megnyitásban van túljátszva. Nagy kár, hogy Aljechin a pompás kezdet után épen szakmájában, a kombinálásban adjá vissza a kölcsönt.

17. ♙g5—e3,

(Lásd a túloldali diagrammot)

17. —, ♙b6—b7 18. ♙d1:d7,

E lépést ugyan több rovat felkiáltójellel látja el, de ezt, — mint a következmények mutatják, — nem érdemli meg. Világos szerez ugyan egy gyalogot, de annyira felszabadítja a lenyomott sötét állást, hogy Euwe még a 23. lépésnél kínálkozó remi-folytatást is kevésnek találja és nyerésről álmodozik. Brinckmann mutatta ki utólag, hogy a minőségáldozat egy lépéssel előbb

17. ♖g5—e3,

XVI. játszma

kitűnő lett volna és világost minden változatban előnybe hozza. Levezetése a következő: 17. ♖d7; ♖d7: 18. ♗e5!,

A) 18. —, h6 19. ♖f6; ♖f6: 20. ♗d7;

B) 18. —, ♖ad8 19. ♗e4! ♗e4: 20. ♖e4; f5 21. ♖e7; e4: 22. ♖f8; ♖f8: 23. ♗d7; ♖f2:† 24. ♖h1, ♖e2: 25. ♖h3,

C) 18. —, ♖d6! 19. ♗g4, ♗g4: 20. ♖e7; ♖d2 21. ♖g5, ♖d4 22. ♖e3, ♖c4 23. ♗d5, ♖e2 24. ♗f4, ♖a2: 25. ♖g4; ♖ad8 26. ♗h5,

D) 18. —, ♖d6 19. ♗g4, ♗d5! 20. ♗e4; ♖b4: 21. ♗ef6†, f6: 22. ♖f6; ♖f6: 23. ♗f6:†, ♖g7 24. ♖g5†, ♖h8 25. ♖d5; etc.

Legkedvezőbb folytatás sötét részére: 17. ♖d7; ♖d7: 18. ♗e5, ♖d6 19. ♗g4, ♗d5 20. ♗e4, ♖b4: 21. ♗ef6:†, f6: 22. ♖f6; ♖d2! 23. ♗h6†, ♖h6 24. ♖h6; ♗f6: 25. ♖a8; ♖a8: 26. ♖c7, ♖c8 27. ♖c8; ♖c8: stb., mely után azonban világos ♖c1 és ♖c7 után mégiscsak döntő előnybe kerül.

A Brinckmann-féle változatok dzsungeljében kerülhetnek még felszínre meglepetések, összenyomásunk mégis az, hogy Aljechin valóban eltévesztette az ugrást, amikor gyalognyerésre nézett, ahelyett hogy az egészre célzott volna. Gyakorlati játszmában és épen Aljechin kezében, alig maradhatott volna el a siker.

18. —, ♖c6:d7 19. ♗f3—g5, ♖b7—b8 20. ♖g2:a8, ♖b8:a8 21. ♗g5:h7, ♖f8—c8 22. ♗h7—g5,

A szöveglépés után sötét minden bajból kiszabadul. Blümich ajánlja e helyen ♖c5-öt. Az ajánlat jó és alkalmas arra, hogy az Aljechin kombinációját, — melyre a Nemzeti Ujság már ráhúzta Capablanca maliciózus kritikáját, — rehabilitálja. 22. ♖c5, ♖c5: 23. ♗f6; f6: 24. ♖g4, ♖h8 25. ♖h5, ♖g8 26. bc; stb., vagy 24. —, ♖f8 25. bc; ♖c5: 26. ♖b4, stb., s világos tartja a gyalogelőnyt, sőt a támadást is.

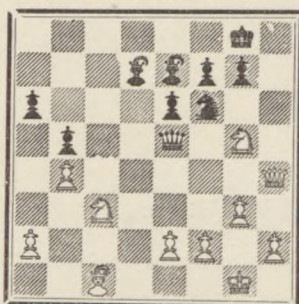
22. —, ♖c8—c4! 23. ♗c3—e4!, ♖c4:c1†

23. —, ♖e4: után általános csere következik s világosnak végül is a két sötét futó ellenében bástyája és két gyalogja marad, de döntetlennél többet egyik fél sem tud elérni. Euwe, akinek egész pontokra van szüksége, ennyivel nem akar megelégedni.

24. ♖e3:c1, ♖a8—d5 25. ♗e4—c3, ♖d5—e5?

Elnézés, melyre ♖h8 és ♗f7: azonnal nyerne. Ez azonban még nem lenne csoda, hiszen a sakktörténelem a hasonló, sőt még ennél sokkal különbségeknek egész garmadáját tudná felsorolni kiválóbbnál-kiválóbb mesterek részéről. Jelen pillanatban is a rendkívüli izgalom s a szorongató időzavar eléggé megmagyarázza a tévedést. Még az sem csoda, hogy a hasonló idegállapotban levő partner két lépésen keresztül hagyta kihasználatlanul a kínálgató alkalmat. Az igazi csoda az, hogy ugyanekkor az egész kibicelő nagymester-galéria, — a Neue Leipziger Zeitung felsorolása szerint: Eliskases, Fine, Flohr, Maróczy,

Reschewsky, — szintén áldozatul esett a sakkvakság eme különös esetének és csak másnap vették észre a fordulatot, amelyet villámjátszmában valamenynyien azonnal megjátszottak volna. Különös és ritka esete a tömegszuggesciónak.

25. ♖d5—e5?

XVI. játszma

26. ♖c1—b2, ♖d7—c6? 27. a2—a3?, ♖e7—d6 28. e2—e3, ♖e5—f5 29. e3—e4, ♖f5—g6 30. f2—f3, ♖f6—d7 31. ♖g5—h3, f7—f6 32. ♖h3—f4, ♖g6—f7 33. ♖h4—g4?,

Ujabb elnézés a sürgető időzavarban. ♖h5 gyalogelőnyös végjátékhoz vezet.

33. —, ♖d7—e5 34. ♖g4:e6, ♖e5:f3† 35. ♖g1—f2, ♖f7:e6 36. ♖f4:e6, ♖f3—d2 37. ♖e6—d4, ♖d2:e4† 38. ♖c3:e4, ♖c6:e4 39. ♖f2—e3, ♖e4—b7 40. ♖d4—f5, ♖d6—c7 41. ♖b2—d4, ♖g8—f7 42. ♖d4—c5, ♖f7—g6 43. ♖c5—d6, ♖c7—d8 44. ♖f5—d4, ♖b7—d5 45. h2—h3, ♖d8—b6 46. ♖d6—c5, ♖b6—c7 47. ♖d4—e2, ♖d5—c4 48. ♖e2—f4†, ♖g6—f7 49. h3—h4, g7—g5 50. h4:g5, f6:g5 51. ♖f4—h3, ♖f7—f6 52. ♖h3—f2, ♖f6—f5 53. g3—g4, ♖f5—e6 54. ♖f2—h3, ♖e6—f6 55. ♖c5—d4†, ♖f6—g6 56. ♖e3—e4, ♖c4—f1 57. ♖h3—f2, ♖f1—g2† 58. ♖e4—d3, ♖g2—d5 59. ♖f2—d1, ♖d5—f3 60. ♖d1—f2, ♖c7—f4 61. ♖d4—e3, ♖f4—g3 62. ♖d3—d4, ♖g3—b8 — döntetlen.

Könnyen zavarba jöhet a hasonló játszma konferálója, midőn azt kell bizonygatnia a sokszáz és ezer sakkozónak, akik első pillantásra felfedezték a baklövéseket, hogy ők azért mégsem játszanának jobban, mint a világbajnokok. Fontos, hogy legalább maga a konferáló ne képzelje ugyanezt.

XVII. Szlávvédelmű vezéréssel

Játszották Hágában 1937. november 14-én

Világos: Euwe (7½)

Sötét: Aljechin (9½)

A tizenhetedik forduló, melyben Aljechin jóformán tehetetlennek bizonyult Euwe megnyitási művészetével és nagyvonalú stratégiájával szemben, őszinte örömmel és éledő reménységgel töltötte el a rokonszenves hollandus nagyszámú híveit. Nemcsak sakktügyek dőlnek el ezen a meccsen, hanem életszemléletek ütköznek össze. Aljechin kalandorromantikájú egyénisége, démonikus zsenilitása elkápráztat, de nem melegít. Ezzel szemben Euwe, a művelt polgár, a szorgalmas, megbízható és szociális ember meg hű barát, közülünk való. Nem kápráztat el, de melegít. Aljechin játéka teljesen egyéni s így leutánozhatatlan és iskolaalapításra nem alkalmas. Euwe játéka viszont az egyetemes sakkozás-

nak alkotórésze, a sakk fejlődésének egy felsőfoka. Aljechin a könyveiben a saját halhatatlanságának a művéért dolgozik, Euwe szét akarja magát osztani az olvasói között. Érthető tehát, hogy a mesterek és a közelélők legtöbbje, bár megcsodálja, de idegennek érzi Aljechint, míg megnyitja a szívét Euwe felé.

A tizenhetedik játszma méltó revánsa volt az emlékezetes hatodiknak. Várható volt, hogy amint az utóbbi Euwe biztonságérzetét hosszabb időre megtépázta, úgy a jelenlegi, Aljechinben fog hasonló reakciót okozni. Hogy ez nem történt meg, ez a nagy orosz magasabbrendűségének egyik legfényesebb bizonyítéka.

1. d2—d4, d7—d5 2. c2—c4, c7—c6 3. ♖g1—f3, ♜g8—f6 4. ♚b1—c3, d5:c4 5. a2—a4, ♛c8—f5 6. e2—e3, e7—e6 7. ♙f1·c4, ♙f8—b4 8. 0—0, 0—0

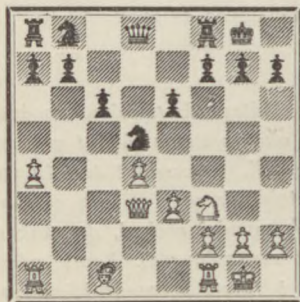
Kis különbséggel ugyanez a motívum jelenik meg a kilencedik és tizenharmadik játszmákban és részben a hetedikben is. A látszólag kis különbség, a ♚b8—d7 lépésnek a 0—0 elé helyezése, melyet Aljechin, úgy látszik, ösztönre hallgatva húzott meg, nem talált helyeslőre a kritika részéről s nem is bizonyult elegendőnek a kiegyenlítésre. Aljechin tehát ismét változtatni kényszerül a műsoron s ez alkalommal a két év óta számtalanszor játszott szöveg-folytatáshoz nyul.

9. ♙d1—e2, ♜f6—e4 10. ♙c4—d3!

A játszma az említett kis különbséggel megy tovább az ismert ösvényen. A szöveg-lépésben rejlő gondolatot Euwe már két ízben alkalmazta s mindkét alkalommal jól jött ki a megnyitásból. A gondolat azonban a Nemzeti Ujság megállapítása szerint nem Euwétől származik, hanem a „Magyarok a varsói sakkolimpiáson” című munka szerzőjétől, Dr. Vécsey Zoltántól. Varsóban a litván Mikénas ellen játszott a meg Steiner Lajos a 9. —, ♜e4 lépést Lilienthal tanácsára, aki oroszországi tartózkodása alatt szerzett tudomást Löwenfisch ez irányú elemzéseiről. A tornakönyv leközli a játszmát s 10. ♜e4: uan zárójelbe teszi ♙d3!-at. Ezen ajánlatát Barcza Gedeon levelezési játszmában ki is próbálta, az eredmény még nem került nyilvánosságra.

Lehet, hogy Euwének nem volt tudomása az előzményekről s úgy ő, mint környezete. önálló kutatás nyomán bukkant ugyanarra a gondolatra. Hasonló példák minden viszonylatban ezzel vannak. Tekintve, hogy anyagi vonatkozása nincs a dolognak, a prioritás kérdése nem is túlságosan fontos. Kétségtelen, hogy a követendő játékmódot Euwe dolgozta ki, a nyers gyémántot, mint gyémántkőszőrűs, tündöklő briliánsná csiszolta.

10. —, ♙b4:c3 11. b2:c3!, ♜e4:c3 12. ♙e2—c2, ♙f5:d3 13. ♙c2:d3, ♜c3—d5

13. —, ♜c3—d5

XVII. játszma

Világos gyalogot áldozott egészen távoleső célok érdekében. Nyitott vonalak, a $c1-a3-f8$ ferde, a b és c egyenes képezik a fedezetet erre a befektetésre, melyről néhány lépés alatt ki fog derülni, hogy kitűnő üzlet volt, példája a pozicionális áldozatnak.

Senki sem akadt még az elemzők között, aki meg tudta volna mutatni, hogy Aljechin az áldozat elfogadása után hol követte el a hibát, ami egyet jelentene azzal, hogy az egész Löwenfisch-féle változat rossz. Nincs azonban kizárva, hogy a $c3$ -ra való beütés előtt lehet valahol javítani, esetleg 11. —, 2bd7 útján. Bár a sötét állás akkor sem írgylésreméltó.

14. 2c1-a3 , 2f8-e8 15. 2a1-b1 , $b7-b6?$

A hasonló, kissé nyomott, hosszas lövészárók-háborút ígérő állásokat Aljechin nem szereti, türelmetlenül, idegesen kezeli s a legelső alkalommal félredob minden szoliditási fogadalmat és biztonsági intézkedést, csakhogy zűrzavart csinálhasson.

A szövélépés egy ilyen erőszakos akciónak megindítója. Számításba jött 2c8 vagy 2c7 .

16. 2f1-c1 , $a7-a5$

Hasonlít a kilencedik játszma megoldásához. Ott azonban a vezérszárny még nem volt ennyire felszakítva, a b -gyalog még nem mozdult el $b7$ -ről. Hosszú ideig vizsgálta Aljechin a szóhajóhető egyéb folytatásokat, de egyikben sem látott biztatót.

17. 2f3-e5 , 2d5-b4 18. 2a3:b4 , $a5:b4$ 19. 2e5:c6! , 2b8:c6 20. 2c1:c6 , $e6-e5$

Aljechin, a tapasztalt végjátékszakértő tisztában van azzal, hogy a 20. —, 2a4 : 21. 2b5 után következő helyzet, a világos nehéz tisztek kitűnő felállítása mellett lassú, de biztos halál.

21. 2b1:b4 , $e5:d4$ 22. 2b4:d4 , 2d8-b8 23. 2d3-b5 , 2e8-c8 24. $g2-g3$, 2c8:c6 25. 2b5:c6 , $h7-h6$ 26. 2d4-b4 , 2a8-a6 27. 2c6-b5 , 2b8-a8 28. 2b4-d4! , 2a8-c8 29. 2d4-e4 , 2g8-h7 30. 2e4-e7! , 2a6-a5 31. 2b5:b6 , $\text{2c8-c1}\dagger$ 32. 2g1-g2 , 2a5-f5 33. 2b6-d4 , 2c1-c2 34. $e3-e4$, 2f5-f6 35. 2e7-e5 , 2f6-c6 36. $a4-a5$, 2c2-e2 37. 2d4-d5 , 2c6-c1 38. 2d5:f7 , $\text{2e2-f1}\dagger$ 39. 2g2-f3 , $\text{2f1-d1}\dagger$ 40. 2f3-f4 , $\text{2d1-d2}\dagger$ 41. 2f4-g4 sötét feladta.

Az igazi Euwe tudományossága, meggyőző logikája és páthosz nélküli kiviteli technikája mutatkozott meg ebben a játszmában. Ez az ő eleme, nem pedig lélekzetelállító izgalomban trapézmutatványokat végezni a sakktáblán.

XVIII. Orthodox-védelmű vezéréssel

Játszották Hágában 1937. november 16-án és 17-én

Világos: Aljechin (10)

Sötét: Euwe (8)

A szemtanúk, valamint azok, akik a játszmák tanulmányozása útján keresnek jelet arra a kérdésre, hogy mi okozta Euwe túlzott arányú kudarcát, az okot és magyarázatot főként a XVI–XX. játszmákat tartalmazó negyedik ötös sorozatnak különös meddőségében találják meg. Euwe csaknem minden játszmában jobban állt, több ízben voltak nyeresési esélyei, de csak az egyetlen XVII. forduló tudott tényleges győzelmet eredményezni. Keres még a sorozatból is kiemeli a XVIII. játszmát, melyet Euwe szempontjából sorsdöntőnek

tart, mert benne jut először a sötét színekkel a nyerés közvetlen közelébe.

Nincs kizárva, hogy két egymásután következő vereség, erősen megrendítette volna Aljechin önbizalmát és talán befolyásolta volna a végeredményt, de a tárgyilagosság kedvéért meg kell hallgatnunk ebben az ügyben a legilletékesebb Euwét is. Euwe az inkriminált játszmához írott glosszájában (*De Schaakwereld — Schach-Echo*) így nyilatkozik: „Eine genaue Analyse lässt sehen, dass die Partie (trotz aller widersprechenden Ansichten) sehr wahrscheinlich nicht für Schwarz zu gewinnen ist.“ Minden elismeréssel Euwe lovagiasága iránt, meg kell tehát állapítanunk, hogy a végeredmény kialakulásában kevesebb szerepe volt a jó szerencsének, mint azt a látszat mutatja.

A játszma egyébként minden fázisában világbajnokokhoz méltó, remek küzdelem volt. Aljechin teremtő fantáziája és Euwe hidegvérű védekezése egyaránt megérdemlik az elismerést s az elemzés sem tudott olyan momentumot felderíteni, mely egyik vagy másik irányban döntően befolyásolta volna végső kimenetelét.

1. ♖g1—f3, d7—d5 2. c2—c4, e7—e6

A szláv védelemnek egyik változata a másik után kerül kiszuperálás alá s úgy látszik, már Euwe sem meri rábízni magát, az előző években s a mérkőzés első felében oly korlátlan bizalomnak örvendő védelemre. Elméleti szempontból nagyjelentőségű felismerés ez, mely a jövő versenyek megnyitási repertoárját lesz hivatva felfrissíteni.

3. d2—d4, ♖g8—f6 4. ♖b1—c3,

A XIV. és XVI. játszmákban Aljechin 4. g3 útján a királyindiai támadásba ment át. Ez alkalommal felteszi ellenfelének a nehéz kérdést, hogy vajjon szabályos orthodoxot óhajt-e játszani 4. —, ♖e7-tel vagy a Tarrasch-szerű 4. —, c5-öt. Euwe ez utóbbit kedveli inkább.

4. —, c7—c5 5. c4:d5, ♖f6:d5 6. e2—e4, ♖d5:c3 7. b2:c3, c5:d4 8. c3:d4, ♖f8—b4† 9. ♖c1—d2, ♖b4:d2 10. ♖d1:d2, 0—0 11. ♖f1—c4,

A változat a 10. —, 0—0-ig Grünfeld elgondolása, aki azt először épen Aljechin ellen játszotta meg Prágában 1931-ben. Azóta nagyon népszerű s egyes teoretikusok annyira jónak tartják, hogy miatta hibáztatják 4. ♖c3-at is. Az állás vonzerejét az a különöleges stratégiai probléma képezi, melyet a gyaloglánc asszimetriája vet fel. Világosé a domináló centrum, sötété a távoleső majoritás. Melyik az erősebb? És melyik az a módszer, mellyel egyiket vagy másikat érvényre lehet juttatni? A gyakorlat erre még végleges választ nem adott.

Aljechin választását mindenesetre befolyásolta a Keres—Fine játszma Ostendéből (1931), melyben Keres a szöveglépés útján lépések alatt kitűnő támadó-állást dolgozott ki magának és bravúrosan nyert. A lépés nem Keres találmánya. alkalmazták azt már többen, így Steiner Lajos is. A módszer azonban, mely a stratégiai kérdésből taktikait csinál s a d-gyalogot, mint tankot használja fel arra, hogy vele az ellenfél védővonalát áttörje, a Keresé.

11. —, ♖b8—c6

Fine az említett játszmában 11. —, ♖bd7-et húzott.

12. 0—0, b7—b6 13. ♖f1—d1, ♖c8—b7 14. ♖d2—f4, ♖a8—c8 15. d4—d5, e6:d5 16. ♖c4:d5, ♖d8—e7 17. ♖f3—g5!, ♖c6—e5!

Nem kisebb dolog fenyegetett, mint beütni háromszor f7-re s ♖d7†-kal lenyerni a b7 futót.

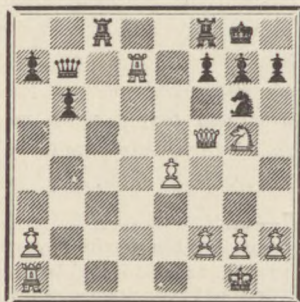
18. ♖d5:b7,

Erősen számításba jött 18. ♖f5, g6 19. ♗h3!, mely után sötét vagy h5-tel kénytelen felbontani a királyállást vagy ♗g5:-tel belemenni a cserébe. 19. —, ♗g5: 20. ♗b7:, ♖c7 21. ♗d5 után azonban világos kitűnően áll! centrális futójával és fenyegető királysárnyai támadásával.

18. —, ♗e5—g6! 19. ♖f4—f5, ♗e7:b7 20. ♗d1—d7,
„Einer der schwierigsten Augenblicke in dieser Partie“ (Euwe).

20. —, ♗b7—a6!

Kitűnő! 21. ♗f7:, ♗a2: 22. ♗f8:, ♗f8: és sötét a végjátékra jobban áll. Mindez nem történhetett volna, ha a f3. lépésben nem ♗fd1, hanem ♗ad1-re esik a választás.

20. ♗d1—d7

XVIII. játszma

21. h2—h4, ♖c8—c5!

Euwe ellentámadással verte vissza Aljechin rohamát. A vezérnek nincs jó helye s világos kénytelen cserére kínálni legfőbb támadó figuráját.

22. ♗d7—d5, ♖c5:d5 23. e4:d5,

A gyorsan forgó színpad pillanatok alatt új díszleteket varázsozott elénk. Imént még király volt a főszereplő, most paraszt. A d-nyalog az, amelynek ereje vagy gyöngesége jelenti a játszma sorsát. Euwe elháríthatta volna ezt a nehezen elbírálni való kérdést, ha 22. —, ♗c8-at húz és megelégszik a kiegyenlítéssel. Euwe azonban 2 pont hátránya miatt megteszi a próbát.

23. —, ♗a6—c8 24. ♗f5—e4, ♗f8—e8 25. ♗e4—a4, ♖e8—e7
26. d5—d6, ♖e7—d7 27. ♗a1—d1,

Nem volt sürgős a megerősítés. Számba jött azonnal h5.

27. —, ♗g6—f8 28. ♗a4—f4, ♗c8—c6 29. ♗g5—e4, ♗c6—c2
30. ♗d1—c1?

Flohr ugyan itt megdicséri Aljechint „nagystílusú“ játékáért s Euwe is megállapítja, hogy az áldozat teljesen korrekt, mégis azt hiszem, hogy valami itt nincs rendben. Világos 30. ♗d2-vel tartja a pozíciót s kiépítheti a király elleni műveleteket. Nem volt semmi oka Aljechinnek kockázatokat vállalni, ennél fogva valószínűleg elnézett valamit, talán éppen azt a variánst, melyet Euwe is említ: 30. ♖c1, ♗a2: 31. ♗f6, f6: 32. ♗g4, ♗h8 33. ♖c8, ♗a1 34. ♗h2, ♗e5 35. g3, ♗d6: és sötét kint van a bajokból és 2 gyalogelőnye van.

30. —, ♗c2:a2 31. h4—h5, h7—h6 32. ♗e4—g3, ♗f8—e6 33. ♗f4—e5, ♗a2—a6

Tisztvesztés fenyegetett ♖c8-cal.

34. ♗g3—f5, ♗a6—d3 35. ♗g1—h2,

Világosnak csinos, eddig még felfedezetlen, remifolytatása van 35. ♗h6:f1, tal. 35. —, gh: 36. ♖c8†, ♗d8 (36. —, ♗f8 37. ♗f8:†, ♗f8: 38. ♗h8† matt) 37. ♗d8:†, ♗h8: 38. ♗e8†, ♗g7 39. ♗e2: és sötét az, aki a d6 gyalog miatt örökös sakkot kénytelen tartani. Ezzel szemben a csábító 35. ♖c8†, ♗h7 36. ♗h6:, ♗d8 stb. tisztázatlan.

Aljechin nyilván többet nézett ki az állásból és valószínűleg tekintetbe vette, hogy ellenfelének már csak 11 perce van.

35. —, ♖g8—h7! 36. ♖c1—c3, ♖d3—d1 37. f2—f3, ♖d1—d2 38. ♖c3—c4, ♖d2—g5 39. ♖c4—h4,

Ismét adva van a remi: 39. ♖g4, ♖h5: 40. ♖h4, ♖g5 41. ♖g4, stb. lépésismétléssel. Lehet, hogy Aljechinnek kikerülte a figyelmét e folytatás, de az is lehet, hogy többet remélt és a küszöbön álló borítékolás előtt nem akart megfutamodni.

39. —, ♖g5—f6 40. ♖e5—e4,

Euwe szerint a vezércsere is csupán döntetlenre vezetne, míg Flohr a végjátékot világosra kedvezőtlennek tartja.

40. —, ♖e6—c5 41. ♖e4—c2,

Az idő itt lejárt s a játszmát félbeszakították. Euwének nem volt nehéz kitalálni, hogy mi van a borítékban?

41. —, a7—a5!

Az otthoni elemzés a következőket eredményezte: 41. —, ♖h8 után 42. ♖g4, ♖e6 43. ♖c4, ♖c5 44. ♖g4, remi. Ha sötét 43. —, ♖d8-at húz, úgy ♖c8 jön és világos kerül felül. Még veszélyesebb 43. g3. A szöveglépés, amellyel Euwe bennhagyja a királyát a fedett sakkvonalban, nemcsak érdekes, hanem dics is.

41. —, a7—a5

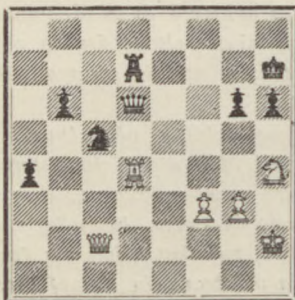
XVIII. játszma

42. g2—g3, a5—a4 43. ♖h4—g4,

A gyalogelőnyomulás sürgőssé tette, hogy világos kijöjjön a farbával. Aljechin 40 percig gondolkodott, tehát a szöveglépésén kívül egyebeket is számításba vett: ♖b4, ♖f4, stb.

43. —, g7—g6 44. ♖f5—h4, ♖f6:d6 45. h5:g6, f7:g6 46. ♖g4—d4!

Váratlan és gyönyörű. Aljechin egy lépéssel továbbszámított, mint ellenfele és egy ritkán látott szép bástyaáldozattal menti meg döntetlenre azt a játszmát, mely pár lépéssel előbb minden izgalom nélkül lett volna döntetlen.

46. ♖g4—d4

XVIII. játszma

46. —, ♖d6—e6 47. ♙d4:d7, ♚c5:d7 48. ♜c2:a4,

„Weinen könnte man darum — solche Bauern!“ — írja Flohr.

48. —, h6—h5 49. ♜a4—c2, ♚d7—e5, 50. ♙h2—g2, ♚e5—c4?

Sok lépése lehetett volna sötétnek, 50. —, ♜c4, 50. —, ♖d6, melyekkel megkísérélheti gyalogelőnyét érvényesíteni. Hogy azonban ez a nyitott királyállítás miatt sikerült volna-e? — ez legalább is kérdéses. Annyi kombinációt, kelepécét, csapdát, vermet került ki Euwe ebben a játszmában, hogy nem lehet csodálni, ha egyszer egybe — szerencsére egy kisebbbe — beleesik.

51. ♚h4:g6! s a kölcsönös sakk—sekk után remis.

Az előadásnak óriási sikere volt. Az első zsölyesorban ülő nagy kritikusok s néhány előkelő habitué jóindulatú mosollyal köszöntötte a szereplőket, egynémelyik csettintett is a nyelvével, különösen a népszerű Euwe magánszámainál. De nemcsak a földszint és a páholyok művelt és szakértő publikuma tapsolta végig a remekmű előadását, hanem a karzat is. Az állóhelyek hálás diáksergeje főként Aljechint méltányolta ugyan, de nem hagyta taps nélkül Euwe nagy gesztusát, midőn királyának veszélyeztetésével is a parasztság előhaladásán munkálkodott.

XIX. Nimzoindiai védelem

Játszották Eindhovenben 1937 november 20-án és 21-én

Világos: Euwe ($8\frac{1}{2}$)

Sötét: Aljechin ($10\frac{1}{2}$)

A XIX. játszma lefolyása olyanféleképpen viszonylik az átlagversenyjátszmák stílusához, mint a kecseszkecsken, vagy a box a görög-római birkózáshoz.

Aljechin mint sötét, épenúgy elkerülte a mérkőzés folyamán mindinkább kompromittálódó szláv védelmet, mint Euwe a VI. játszma óta. Hogy azonban ne ejtsen el minden tapasztalatot, melyet a szláv játszmában szerzett, a Löwenfisch-féle ♚e4-es beállást megkísérelte beilleszteni a nimzoindiai rendszerbe. A kísérlet csúfos kudarccal járt s Aljechin állása már 7—8 húzás után oly szármalmas volt, hogy abból ép bőrrel kimenekülni teljesen reménytelennek látszott. Egyik nagy harci erénye Aljechinnek, hogy bízik a csudában és akkor is van hite, amikor a hullámok csaknem összezsapnak a feje fölött. A másik nagy harci erénye az a zseniális objektivitás, amellyel meg tudja ítélni azt a helyzetet, amelyben még segíthet a tudomány és azt, amelyen már csak a csuda segíthet. A jelen játszmában is annak köszönheti a sikerét, hogy már a legelején, amikor sokan még egyezkedni, alkudozni próbáltak volna s ezzel drága időt veszítettek volna, ő azonnal belevágott a csuda irányába. Ilyenkor nyoma sincs annak a szolidaritásnak, melyet vezetőelvként a revánsmeccsre maga elé tűzött, hanem átszap a másik szélsőségbe és vakmerő és küzd, mint egy megszálott. Az alanti játszma folyamán is több ízben volt az örvény szélén, de a halálos bukás előtt a szomnambulok szerencséje mindig megsegítette s Euwe végülis örülhetett, hogy elérte a döntetlent.

A játszma tartalmát illetően nagyon megoszlok a vélemények. „Es wäre bedauerlich, wenn mehrere Partien dieser Art über die Weltmeisterschaft entscheiden sollten“ — írja Müller Hans. Ezzel szemben Euwe „Eine prachttolle Remispartie“ címmel közli a játszmát. Felfogás dolga, hogy ki mit keres a sakkban. Van olyan, akit a lépések érdekelnek, másokat a játszma, ismét mások szeretnek a tábla mögé nézni. Ez a játszma valóban „ein Kampf ums Dasein“.

1. d2—d4, ♖g8—f6 2. c2—c4, e7—e6 3. ♖b1—c3, ♘f8—b4 4. ♚g1—f3,

Euwe a „Theorie der schaakopeningen“ című új könyvében, melyet elég meggondolatlanul éppen ez év nyarán jelentetett meg, e helyen 10 szóba jöhető folytatást említ meg a következő rangsorban: ♖c2, ♘g5, ♘f4, ♘d2, f3, g3, e3, a3, ♚f3, ♖b3. Legjobbnek említi ♖c2-öt, melyet Aljechin is játszik. Meglepő, de egyúttal érthető is, hogy most, mikor a szerző kerül választás elé, nem a sorrend elejéről veszi a lépést, amelyet az ellenfél bizonynyal alaposan kitanulmányozott, hanem a végéről, melyről reméli, hogy kevesebb gonddal dolgozott át

4. —, ♚f6—e4

Uj lépés, melynek nem sok sikere lesz.

5. ♖d1—c2, d7—d5 6. e2—e3, c7—c5 7. ♘f1—d3, ♚e4—f6

Meglepő és a sakk elemi szabályaival ellenkező ez a visszavonulás. Szándékosság, kényszer vagy józám belátás volt-e az ok?

Tekintve, hogy a 7. ♘d3-ig már előfordult ez a hadállás, van néhány minta a további játékhöz. Egy Keres—List játszmában (Ostende, 1937) így történt: 7. —, ♖a5 8. 0—0 és világos kitűnő állást kapott. Egy másik folytatás: 7. —, f5 8. 0—0, 0—0 9. cd.; ♘c3: 10. bc: szintén világos előnyére. Ismét másik: 7. —, cd4: 8. ed4, ♚c3: 9. ♚e4; ♘e7 ugyancsak világos előnyére. Mindezeket Aljechin ismerte vagy legalább is felismerte s mivel nem akarta magát hosszasan nyomorgatni, vállalta inkább a tempóvesztést. Nem felel meg Aljechin játékfelfogásának, hogy a huszármanővert szándékosan játsza meg, hogy ezáltal beragassza a világos vezérfutárt. Inkább töredelmes beismerést jelent ez a lépés, beismerését egy elhibázott megnyitásnak. Nem mindenki képes ilyesmire az egész világ előtt, kell hozzá jókora magasabbrendűség.

8. c4:d5, e6:d5 9. d4:c5, ♘b4:c5 10. 0—0, ♚b8—c6

Nem volt jó 10. —, 0—0, mert 11. e4, de: 12. ♚e:; ♚e: 13. ♘e: gyalogot nyer a c5-ön lógó futó és a h7 miatt.

11. e3—e4, ♘c5—e7 12. e4—e5, ♚f6—g4

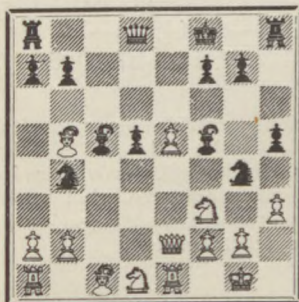
Ezzel a lépéssel sötét felégeti maga mögött a hidat. A huszár mint élő torpedó nyomul be az ellenséges táborba azzal a biztos tudattal, hogy fel kell magát áldoznia a királyért.

13. ♖f1—e1,

Euwe ezt a lépést okolja azért, hogy a játék annyira bonyolódottá válik. Legegyszerűbbnek s így legjobbnak tartja 13. ♘b5-öt, pl.: 13. —, 0—0 14. ♘c6; c6: 14. h3. ♚h6 15. ♘h6; h6: 16. ♚d4, stb. s világos nyerésre áll.

13. —, ♚c6—b4 14. ♘d3—b5, ♘e8—f8 15. ♖c2—e2, ♘e7—c5 16. ♚c3—d1, ♘c8—f5 17. h2—h3, h7—h5

Természetesen Aljechin nem vizsgálhatja és nem is vizsgálhatja az áldozat korrektségét. Azt teszi, amit lehet.

17. —, h7—h5

XIX. játszma

18. ♖c1—g5!, ♜d8—b6 19. ♚f3—h4, ♕f5—e4 20. h3:g4, ♚b4—c2 21. ♚d1—c3, ♚c2—d4!

Világos szívesen adott volna egy minőséget, hogy ezáltal megfékezze a támadást.

22. ♜e2—f1, h5:g4?

Itt Aljechin is túlfeszíti a hirt. 22. —, ♚b5: most már egész reális esélyeket nyújtott, mert csakis a ♚ üthet vissza, (23. ♜b5:, ♕f2: 24. ♕f1, ♜:♜ 25. ♚:♜, ♕h4: 26. ♕h4, ♕d3 stb.), melyre hg: és ♚e8 után a támadás nem lekicsinylődő.

23. ♚c3—a4!, ♜b6—c7 24. ♚e1:e4,

Legtöbben helyesnek tartják e minőségáldozatot. Euwe szerint jobb lett volna már most végjátékig egyszerűsíteni a játszmát a következőképen: 24. ♚c5:, ♜c5: 25. ♕d3, ♚e6 26. ♕e3, ♕d3: 27. ♕c5:, ♚c5: 28. ♚e2, ♕h4: stb., midőn világos minden változatban nyer.

24. —, d5:e4 25. ♜f1—c4, ♚a8—c8 26. ♚a1—c1,

A Nemzeti Ujság szerint Euwe háromízben mulasztotta el az egyszerű nyérést. Elsőízben a szöveglépéssel, mely helyett jobb volt b2—b4. Másodízben a 27. és harmadízben a 28. lépésében.

26. —, b7—b6 27. ♚a4:c5,

Nagyon erős volt 27. ♕e3, — írja a Nemzeti Ujság.

27. —, b6:c5 28. ♕b5—a6,

Harmadszor és utoljára szalad ki a játszma Euwe kezei közül. Persze a három hiba együtt egy hibás tervet jelent. Amint már fejtegettük, Euwe kissé nehézkes, az egyszer kiválasztott irányból nem szívesen tér ki, ha tehát az irány rossznak bizonyul, úgy minden lépés is rossz, amellyel előhaladt. 28. ♕a6 a hamis tervnek befejező aktusa. Azonnal nyert volna 28. e6!, ♜e5 29. ♚g6†, valamint 28. —, ♚e6: 29. ♚g6†, ♕g8 30. ♚e7† stb. Nehezebb lenne a helyzet 28. —, ♚b5: 29. ♚g6†?, fg: 30. e7†, ♕e8 31. ♜b5†, ♜d7! esetén. Világos azonban egyszerűen üt 29. ♜b5:-re és sötét tehetetlen.

28. —, ♜c7:e5! 29. ♕a6:c8, ♜e5:g5 30. ♜c4:c5, ♜g5:c5

Mindkét fél időzavarban. Jobb volt 30. ♚g6.

31. ♚c1:c5, ♕h8:h4 32. ♚c5—c4, ♚d4—e2 33. ♕g1—f1, ♚e2—f4 34. ♕f1—g1, g4—g3! 35. ♕c8—a6,

A kocka fordult és most már világos van bajban. A szöveglépés egyedüli mentsége volt.

35. —, g3:f2 36. ♕g1:f2, ♕h4—h6 37. ♚c4:e4, ♕h6:a6 38. ♚e4:f4, ♕a6:a2 39. ♕f4—b4, g7—g6 40. ♚b4—b7, ♕f8—g7 41. ♕f2—f3, g6—g5 42. b2—b4, ♕g7—g6 43. b4—b5, f7—f5 44. b5—b6, ♚a2—a3 45. ♕f3—f2, a7—a6 46. ♚b7—b8, ♚a3—b3 47. b6—b7, ♕g6—g7 48. ♚b8—a8, ♚b3:b7 49. ♚a8:a6 — döntetlen.

Elsőrangú sportteljesítmény, Euwe ezen a mérkőzésen elkövette többízben azt a hibát, hogy hagyta magát kimozdítani saját stílusából s akár presztizs-okok miatt, akár meggyőződésből, akár pedig kettejük erőviszonyának helytelen értékelése következtében belement hasonló zűrzavarba, ahol sokkal nagyobb szerepe van a véletlennek. Hiba volt ez az eredményesség szempontjából, erény sportszempontból. Puritán és hősiesség jellem lehet Euwe.

XX. Nimzoindiai védelem

Játszották Amsterdamban 1937 november 24-én

Világos: Aljechin (11)

Sötét: Euwe (9)

Ha az előző játszma valami elkeseredett boxmérkőzés vagy kecseskecsken vad tusakodásának mozzanataira emlékeztetett, úgy — továbbfűzve a hasonlatot — a XX. fordulóról valóban el lehet mondani, hogy a görög-római birkózás klasszikus nemességében folyt le.

Aljechin ez alkalommal ismét hozzáengedte ellenfelét a nimzoindiai védelemhez, mely elől — mióta Euwe a XII. játszmában rábukkant a helyes játékmódra — következetesen kitért. A változtatás, melyet Aljechin a 7. lépésben javítás céljából alkalmazott, nem sok eredményre vezetett. Euwe most is jobb játékkal került ki a megnyitásból s szellemes szaltóval vitte át vezérét a tábla egyik széléről a másikra, a vezérsárnyai nyomást királysárnyai mattámadássá változtatva át. Aljechin sem volt azonban tétlen s védekezés közben futóáldozattal leszedte a sötét király körüli gyalogosokat s kikényszerített olyan végjátszót, melyben egy futó ellen négy gyalog tartotta a biztos döntetlent.

1. d2—d4. ♖g8—f6 2. c2—c4, e7—e6 3. ♖b1—c3, ♘f8—b4 4. ♘d1—c2, d7—d5 5. c4:d5, ♘d8:d5 6. e2—e3, c7—c5 7. ♘c1—d2,

A VIII., X. és XII. jászmákban történt 7. a3 helyett alkalmazza Aljechin ezt a régóta ismert lépést, mely elvileg talán inkább jelent fejlődést, mint a haszontalan a3. A gyakorlat azonban arra tanít, hogy a d2 rossz mező a futó számára, a fejlődés tehát szintén nem jelent nyereséget.

7. —, ♘b4:c3 8. b2:c3, 0—0 9. ♖g1—f3, ♖b8—c6 10. c3—c4, ♘d5—d6 11. d4:c5,

Az önértékes folytatás 11. ♘c3 lenne A szöveglépés, mely állítólag Kmoch-tól származik, teljesen igénytelen. Aljechin azonban láthatóan meg van elégedve a 2 pontos vezetéssel s átengedi Euwének a győzelem útjainak kikutatását.

11. —, ♘d6:c5 12. ♖a1—b1, e6—e5! 13. ♖f3—g5,

A királyfutó nem léphet d3-ra e4 14. ♘e:, ♖e: 15. ♘e: és ♘f5 miatt Az e gyalog előnyomulását megakadályozta volna ♘c3 is. Aljechin lépése ravaszabb. Ő provokálni akarja e4-et, mely jelenleg sem lenne üthető a cserék után következő ♘f5 miatt, de mindkét félre nézve veszélyes álláshoz vezet. Pl. 13. ♖g5, e4 14. ♖b5, ♘e7 15. ♘c3, ♖e8 16. h4, a6 17. ♖b1, stb.

13. —, h7—h6 14. ♖g5—e4, ♖f6:e4 15. ♘c2:e4, ♖f8—d8!

A sötét állás jobb. ♘d3 nem jöhet f5 miatt. Esetleges sáncolás előtt még a d2♘-t is biztonságba kell helyezni s emellett előbb-utóbb a c4 pár gyöngesége is akuttá fog válni.

16. ♖b1—b5, ♘c5—e7 17. ♘f1—e2, b7—b6!

A sötét állás egyetlen nyomott pontját elegánsan szabadítja fel Euwe. 18. ♘c6:?, ♘b7 19. ♖e5:, ♘e5: 20. ♘b7:, ♘b2 után sötét minőség előnyben marad.

18. ♘c2—f3, ♘c8—b7 19. ♘e4—c2, ♖a8—c8 20. 0—0. ♘b7—a6 21. ♖b5—d5, ♖c6—b4 22. ♘d2:b4, ♘e7:b4 23. ♖d5:d8+, ♖c8:d8 24. ♖f1—c1, ♖d8—d2 25. ♘c2—b3, ♘b4—a5 26. a2— a3, g7—g6

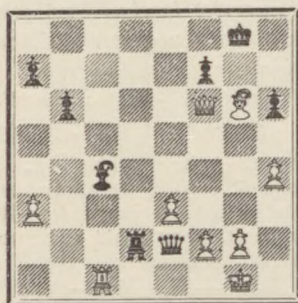
A hadállás még e pillanatban nem érett meg a döntésre. A 26. ♖f2:-vel kínálkozó gyalognyerés délibáb, melyre világos kerül előnybe, pl. 26. —, ♖f2: 27. ♘f2:, ♘d2 28. ♘e2, ♘c1: 29. ♘a4, ♘b7 30. ♘a7:, stb.

27. h2—h4. e5—e4

Nagyon finom ötlet, mely a c-gyalog ellen irányuló lassú stratégiai aknamunkát átfordítja gyorsütemű taktikai matt-támadássá. Különös, hogy milyen gyakran látjuk az új Euwe-játszmákban a taktikai ambíciókat. Bánffy Dezső egy ízben Ferenc Józsefnek kínos németiséggel jelentett egy ügydarabot, mire a király felszólította, hogy beszéljen csak magyarul, ha nehezen megy a német, megérti ő azt jól. „Ik will mich üben, Majesztät!“ — felelte Bánffy. Talán Euwe is folyékonyabban tudná előadni sakkgondolatait a saját nyelvén, melynek a legnagyobb mestere, sőt művésze. Ő azonban taktikai babérokra vágyik és épen azzal szemben vágyik taktikai babérokra, akit a világ legnagyobb taktikusának mondanak.

A gondolatai már meg is érdemlik a babért, a kivitelben azonban még vannak zökkenők és hézagok. Jelenleg is sikerül Aljechinnek ügyes mozdulattal kibujni a kettős Nelson alól.

28. ♖f3:e4, ♗a5—h5 29. ♖b3—c3!., ♗h5—e2 30. ♖c3—f6, ♘a6:c4 31. ♘e4:g6!

31. ♘e4:g6!

XX. játszma

31. —, ♖d2—d1 32. ♖c1:d1, ♗e2:d1 33. ♘g1—h2, f7:g6 34. ♗f6. g6†, ♘g8—f8 35. ♗g6:h6†, ♘f8—g8 36. ♗h6—g6†, ♘g8—f8 37. ♗g6—h6†, ♘f8—g8 38. ♗h6—g5†, ♘g8—f8 39. ♗g5—f4†, ♘c4—f7 40. ♗f4—b8†, ♘f8—g7 41. ♗b8:a7,

E lépést borítékba adta le Aljechin, másnap azonban felajánlotta a döntelent, amit Euwe természetesen el is fogadott.

A XX. játszmával lezárult a negyedik ötös sorozat, melyet Euwének határozott fölénye jellemez. Minden egyes játszmában előnyösen kerül ki a megnyitásból, de csak egyben tud győzni, a többiben mintha különös balsors nehezede rá. Egyszer időzavar, másszor elszámítás vagy elnézés következik be s a gondos munkáival megszerzett előny egyszeriben elpárolog s a kilátások semmivé zsugorodnak, ami még a jobbik eset. A XVI. játszmát csak az a furcsa szerencse mentette meg, hogy Aljechin is elnézte ugyanazt, amit Euwe.

A hibák, amiket Euwe elkövetett, valamennyien gyakorlatlanságból erednek s azt igazolják, hogy a sakkhöz egész ember kell. Még az olyan, egész szerkezetében a sakkra beállított, kiművelt, szorgalmas és energikus agyvelő, mint az Euwéé, még az sem képes nélkülözni az állandó tréninget. Euwe kétségtelenül az egyik legnagyobb sakkgondolkodó, mióta a világ áll, de nem adhatja előnyül a legnagyobb sakkművésznek a professzionizmust.

XXI. Vezérindiai védelem

Játszották 1937 november 25-én Amsterdamban

Világos: Euwe (9)

Sötét: Aljechin: (12)

A nagymesterek nem hittek a szemüknek, midőn Euwe a jászma közepetáján, remiszerű állásban egymásután négy olyan különös húzást tett, amelyet csak külvárosi sakkcsudák vagy beteges agyak tudnak kitermelni. „Würden solche Fehler seiner Spielstärke entsprechen, so hätte er nie Grossmeister werden können“ — írja utólag Kmoch.

Kétségtelen, hogy ez a játszma határvonalat jelent a mérkőzés történetében. Míg idáig még állandóan kísértett Euwe előretörésének a lehetősége, addig benne már világosan megmutatkozott, hogy a hollandus ott kapta a sebet, ahol legkevésbé várták, a lelkében. Az önbizalmát, tudományos meggyőződését és saját stílusába vetett hitét, mind otthagytta a megelőző játszmásorozat meddő csatáján. A XXI. játszmában egy támolgyó Euwe játszott, aki javasasszonyhoz fordul segítségért. A viharvert orosz csatabárd épen azon a fronton győzött, ahol legkevésbé várták, az idegek mezején.

A játszma egyébként épen az elmondottak miatt kirí a mérkőzés tartalmas anyagából. Euwe jóformán erőszakosan rohan a veszébe, Aljechinnek csak a fegyvert kell biztosan tartani. Drasztikus példája azonban annak, hogy lelki körülmények mennyire tudják befolyásolni nemcsak a játékerőt, hanem a játékfelfogást is.

1. d2—d4, ♘g8—f6 2. c2—c4, e7—e6 3. ♘g1—f3, b7—b6 4. g2—g3, ♙c8—b7 5. ♙f1—g2, ♙f8—b4 6. ♙c1—d2, ♙b4—e7

Ezen újítás, melyet Aljechin szovjetmesterektől tanult, eredetileg csak a holland megnyitásra volt kitervezve (1. d4, e6 2. c4, f5 3. g3, ♙b4 4. ♙d2, ♙e7) s jelen játszmában először kerül át a vezérindiaiba, azt jelenti, hogy a futó jobban állt az alapvonalon, c1-en, mint d2-ön. Az előző játszmában ugyanez a kérdés vetődött fel a nimzoindiaiban. ♙c1—d2 nem jelent fejlődést, sőt némi hátrányt, mert az e4-re beugró ♘-nak módot ad arra, hogy veszély esetén magát cserével jól értékesítse.

7. ♘b1—c3, ♘f6—e4! 8. 0—0, 0—0 9. d4—d5, ♘e4:d2 10. ♙d1:d2, ♙e7—f6 11. ♙a1—d1, d7—d6 12. d5:e6,

Euwe ezzel a lépéssel a nyílt játék mellett döntött. 12. e4, vagy bármelyik ♘-lépés az ismert merev centrumjátékhoz vezet, melyből rendkívül hosszadalmas, zárttípusú állásharc fejlődött ki. Euwe azonban mintha kissé türelmetlen lenne és ha módja nyílik, mindig a gyorsabb tempójú megoldást választja.

12. —, f7:e6 13. ♘f3—d4, ♙b7:g2 14. ♙g1:g2,

Csunya belépés lenne 14. ♘e6:, mert ♙e7 15. ♘f8:, ♙c3: 16. c3:, ♙c6 után az f8♘ bennragadt.

14. —, ♙d8—c8 15. ♙d2—e3, ♙f6:d4 16. ♙d1:d4, ♘b8—c6 17. ♙d4—e4,

Erre esett le először a nagymesterek álla. Valóban természetesebb ♙d2, vagy akár ♙b4. Nimzowitschnál nem csudálkoztak volna annyira, mint Euwénél, tehát nem annyira a lépés gyöngesége, mint inkább minősége, stílusa volt feltűnő.

17. —, ♔f8—f6 18. f2—f4,

Következetes folytatása egy egészségtelen tervnek. Az e6 gyalogot akarja lenyomni és puskavégre venni, de csak az amúgy is kényes helyzetben levő bástyát teszi mozgásképtelenné.

18. —, ♖c8—d7 19. g3—g4,

Eddig még lehetett volna visszatáncolni ♖d2, ♔e3 és f3 útján, ezután már a királyszárny lazasága nem enged időt a visszavonulásra.

19. —, ♔a8—f8 20. g4—g5, ♔f6—f5

Nincs kizárva, hogy Euwe ezt a lehetőséget elnézte. „A XXI. játszmánál vettem észre, hogy agyam sztrájkolni kezd. Mintha megtagadta volna a szolgálatot” — ismeri be Euwe őszinte nyilatkozatában. A gyalog nem üthető ♔e5 miatt.

21. h2—h4, ♖d7—f7 22. ♔f1—f3?,

A legrosszabbat el lehetett volna kerülni ♔b5-tel.

22. —, ♔g8—h8 23. ♖e3—d3, d6—d5 24. ♔e4:e6, ♔c6—b4! 25. ♖d3—e3, ♔b4—c2! 26. ♖e3—d2, ♖f7:e6 27. c4:d5, ♖e6—f7 28. ♖d2:c2, ♔f5:f4 29. ♖c2—d3, ♖f7—h5 30. ♔f3:f4, ♔f8:f4 31. ♖d3—h3, ♔f4—g4 32. ♔g2—f2, h7—h6 — világos feladta.

Két év előtt a XXI. játszmával egyenlített Euwe, most ezzel veszítette el az utolsó reményességét. Aljechin pontelőnye 3-ra emelkedett, biztonsága növekedett, játékkedve töretlen s így a mérkőzés sorsa többé nem kérdéses. Kérdéses csupán az arány.

A fenn közölt játszma megindítja az utolsó ötös sorozatot és Euwe mutatott játéka már előre veti a katasztrófa árnyékát. A sorozatból mindössze egy remít tudott megmenteni.

XXII. Zukertort-megnyitás

Játszották Delftben 1937 november 27-én és 28-án

Világos: Aljechin (13)

Sötét: Euwe (9)

Aljechin csaknem behozhatatlan előnnyel, 3 egységnyi plusszal ült le a XXII. forduló táblájához s előző győzelme és ellenfelének szemmel látható letörése folytán bizonyosra vehette, hogy a világbajnoki címet sikerülnie fog visszaszerezni. A cím azonban magában még nem ad biztonságot, ha nincsenek meg a hozzávaló képességek. A világbajnoki mérkőzés Aljechin által eddig megnyert 7 játszmája közül néhányat valóban műalkotásnak lehet nevezni, melyekben egy teremő akarat fantáziája kapott formát. Ilyen a VI, VIII, és X. és talán XIV. Volt egynehány, melyekben nem annyira a pozitív alkotó munka, mint inkább az ellenfél hibáinak kihasználása hozta meg a győzelmet, ami szintén elsőrangú sakktevékenység. A játszmák jelentékeny hányadában azonban Aljechin alulmaradt, a megnyitásokban Euwe rendszerint túljátszotta s a döntetlen eredményt, nem egyszer a győzelmet csupán Euwe pillanatnyi indiszpozíciójának, mulasztásainak, negatív irányú hullámainak köszönhette. Konceptiók kitervezésében, ötletek termelésében most is nagy volt Aljechin, legtöbbször elérte régi nagyságát, de már a végrehajtásba gyakran csúsztak be hibák. Mint az öregedő tigris, mely az ugrásnál már a szökés módját és útját is számba veszi, néha megkésett, mint a XVI. játszmában. Lendületét lefékezte az óvatos-

ság s látása sem bizonyult olyan élesnek, mint régen. Mint a presbiop szem különösen közéről tévesztett és követett el kisebb elnézéseket.

Ezek a tünetek okozták, hogy sokan még az utolsó percig is bíztak Euwe felülkerekedésében és várták, hogy miként az első mérkőzésben, megforduljon a kocka. Maga Aljechin is érezte, hogy valami még hiányzik belőle, hogy a nagy téttel kapcsolatos ideges felvontság miatt nem képes teljesen kibontakozni. A kocka azonban nem úgy fordult, ahogy gondolták, Aljechin lelki ereje felülmultha Euwét, sőt saját technikai fogyatékosságait is. Ezt a mérkőzést nem annyira a sakkozó nyerte meg, inkább az ember.

A 10 év előtti Capablanca-mérkőzésen is Aljechin emberi nagysága volt az, ami a győzelmet kívívta s a zseni csudálatos diadalútja csak a győzelem utáni biztonsági légkörben tudott kiteljesedni 9 nagy verseny első díjában Remélhető, hogy a második világ bajnokság elixirje egy új zeníthet fog létrehozni Aljechin karrierjében. Erre bizonyos zálogot ad az a körülmény, hogy a lefolyt mérkőzés utolsó ötös sorozatában, midőn a győzelmet már a zsebében érezte, felszabadult a gátlások alól és szebbnél-szebb játszmákkal pótolta helyre a mulasztottakat.

A XXII. játszma nagyvonalú alkotás, melyben Aljechin már a megnyitás-ban kiépítette a játék stratégiai vonalát, azt következetesen végigvezetve szerzett gyalogtöbbletet, amit finom taktikai ügyességgel tudott győzelemig érlelni. A játszma szakemberre, dilettánsra egyaránt mély benyomást tesz s egyike a mérkőzés legmaradandóbb értékeinek.

1. ♖g1—f3, d7—d5 2. c2—c4, d5—d4

A stockholmi olimpián játszotta Euwe ezt a változatot Pirc ellen a következő folytatással: 3. e3, ♘c6 4. d3, e5 5. ♘e2, ♗g7. A változat nem jobb, mint az orthodox, amelybe Euwe a XVIII. játszmában irányított bele a megnyitást, de talán kevésbé ismert.

3. e2—e3, ♗b8—c6 4. e3:d4, ♘c6:d4 5. ♗f3:d4, ♘d8:d4 6. ♗b1—c3, ♗g8—f6

Euwe a futóit fianchettóba szándékszik hozni s ennek az előkészületeit végzi. Másik, egyenrangú terv ♘g4 után a bástyát minél hamarabb a d-vonalra hozni, harmadik e5-tel a d4 pontot nyomás alatt tartani.

7. d2—d3, c7—c6 8. ♘c1—e3, ♘d4—d7 9. d3—d4, g7—g6 10. ♘f1—e2, ♘f8—g7 11. h2—h3, 0—0 12. 0—0, b7—b6 13. ♘e2—f3, ♘c8—b7 14. a2—a4!

Ez a lépés adja meg a játszma stratégiai színezetét, a vezérszárny fel-lazítását, mely ezen a mérkőzésen mindkét részből többízben kerül sorra.

14. —, ♗a8—d8 15. a4—a5, ♘d7—c7 16. ♘d1—b3, ♗f6—d7 17. a5:b6, a7:b6 18. ♗a1—a7, ♗d8—a8 19. ♗f1—a1, e7—e6

A sötét állás kissé nyomott ugyan, de a cserék ezen a bajon nem segítenének. 19. —, ♗a7 20. ♗a7:, ♗a8 21. ♗a8:, ♗a: 22. ♗a3, ♘d8 23. ♗a7 után a nyomás még erősebb.

20. ♗a7:a8, ♘b7:a8 21. d4—d5!

Valódi Euwe-akció! Divat és stílus kérdés, hogy miképpen hasznosítsuk a világos állásban levő energiát. Fokozni a nyomást e5-tel előbb-utóbb holtponthoz vezet; a vonalak megmerevednek. Előkészíteni a támadást ♗c2 és b4-el túlkörülményes és élet veszi a fegyvernek. Euwe szokta az állásban fekvő straté-

giai erőt robbanásszerűen, épen az ellenfél legerősebb pontján, rendszerint a centrumban szétszórni. A jelen játszmát 14. a4-től ugyanígy játszhatta volna Euwe is, akitől Aljechin nagyon sokat átvett. Ez azonban természetes, hiszen már 80 játszmát váltottak egymással és még ennél többet tanulmányozták egymást, nemcsak sakkilag, hanem lélektanilag is, már pedig az egymás társaságában elők átveszik egymás modorát. Ez a magyarázata, hogy Euwe is mindgyakrabban játszik Aljechin-stilust, „er suchte aljechinisch zu spielen (Flohr)“. Végül még hasonlítani fognak egymásra, mint a régi házastársak.

21. —, c6:d5 22. c4:d5, ♖d7—c5

Minden lépésnél számos elágazás van, az állás mind bonyolultabb. Szóba jöhetett 22. —, ♖e5 vagy egyszerűen ed:

23. ♖b3—c4!, e6:d5 24. ♖f3:d5, ♕a8:d5 25. ♖c3:d5, ♖c7—e5
26. ♖a1—b1, ♖c5—a4 27. b2—b3, ♖a4—b2

Mindkét részről kitűnően vezetett manőverek. Az elemzések eddig nem tudtak jobb folytatást találni.

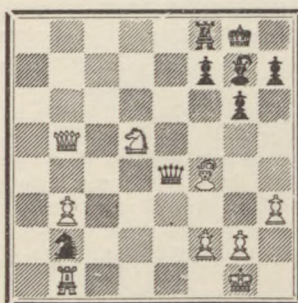
28. ♖c4—c6 b6—b5 29. ♕e3—f4!,

Gyalogütésre ♖fd8 jön.

29. —, ♖e5—e6 30. ♖c6:b5,

Végre, sötét furfangos védekezése ellenére is elesett a gyalog. A megszerzésnél talán még finomabb munka az előny érvényesítése.

30. —, ♖e6—e4!

30. —, ♖e6—e4!

XXII. játszma

31. ♖b1—c1!, ♖b2—d3

31. —, ♖fd8-ra következik 32. ♕g5, ♖:♖ 33. ♖:♖, ♖:♖ 34. ♖c8,

32. ♖b5—c4!, ♖e4—e2 33. ♖c1—f1, ♖d3:f4 34. ♖c4:f4, ♖e2—b5 35. ♖f4—f3, ♖f8—b8 36. ♖f1—b1, ♖b5—a6 37. ♖b1—d1, ♖a6—a3 38. ♖d1—b1, ♖a3—a2 39. ♖f3—d3, ♕g7—d4

Izgalmas pillanatok! Mindkét fél időzavarban s Aljechin utolsó lépéseiben mutatkozó pontatlanság egyhelyben topogás már időhúzást jelent.

40. ♖b1—f1, ♖a2—b2?

Az első hiba az utolsó pillanatban, mely azonban nem tekinthető döntőnek. A Nemzeti Újság véleménye, mely szerint a játszma 40. —, ♕g7 után nem nyerhető világos számára, túlzott. Világos 41. b3—b4-el továbbra is megtartja anyagi előnyét és fokozatosan védelembe kényszeríti sötétet. A szöveglépés hátránya, hogy épen borítékolás előtt vágja ki az adut s Aljechinnek ideje és módja van a folytatást alaposan kidolgozni.

41. ♖d5—e7, ♕g8—f8! 42. ♖e7—c6, ♕d4:f2†

A poén, mely a figurát megmenti, de viszont, amit Euwe az időzavarban nem méltányolt kellőleg, támadásba hozza a sötét királyt

43. ♖g1—h2!,

Itt nyilvánul meg a 40. lépés hibája. Aljechin ebben a rendkívül kényes helyzetben, valószínűleg gondos házi analízis eredményeként, eltalálja a legfinomabbat. 43. ♖f2.; ♖c1 44. ♖f1, ♖c6 45. ♖f7, ♖g8 után nagyon nehéz a nyelés. Hasonlóképpen 43. ♖h1, ♖e8 44. ♖f3, ♖e1 után.

43. —, ♖b8—e8 44. ♖d3—f3, ♖e8—e2 45. ♖c6—d4!,

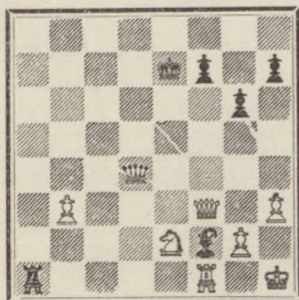
Valóságos vörös ördög ez a huszár. Euwe valószínűleg megbánta, hogy a 23. lépésben nem cserélte le.

45. —, ♖e2—d2 46. ♖d4—e6†, ♖f8—e7 47. ♖e6—f4, ♖b2—d4

48. ♖h2—h1!, ♖d2—a2

Ötvenpercenyi gondolkodás után Euwe elhatározta, hogy hőiesen fog meghalni. 48. —, ♖h4-re 49. ♖b7, ♖d7 50. ♖b4 és ♖g6: jöhet és sötét elvérzik a nyílt királyállás és a gyaloghátrány miatt.

49. ♖f4—e2, ♖a2—a1

49. —, ♖a2—a1

XXII. játszma

50. ♖f3—b7†!, ♖e7—f6 51. ♖c2:d4, ♖a1—f1† 52. ♖h1—h2, ♖f2—g1†, 53. ♖h2—g3, ♖g1—f2† 54. ♖g3—f3, ♖f2:d4† 55. ♖f3—e4, ♖f1—d1 56. ♖b7—d5, ♖f6—e7 57. g2—g4, h7—h5 58. g4:h5, f7—f5† 59. ♖e4—f3, ♖d1—d3†, 60. ♖f3—e2, ♖d3—e3† 61. ♖e2—d2, ♖e3—e4 62. h5:g6 — sötét feladta.

Magasszínvonalú, bonyolult szerkezetű és mégis élvezetes játszma, méltó a két világbajnokhoz.

XXIII. Vezérindiai védelem

Játszották Rotterdamban 1937 november 30-án és december 1-én

Világos: Euwe (9^{1/2})

Sötét: Aljechin (13^{1/2})

Euwe elvesztette ugyan a bizodalmát, megingott ugyan az önmagába vetett hite, de még mindig megmaradt a kulturember leghűbb barátja a kötelességtudás, amely végigvívta vele a reménytelen harcot.

A már csaknem szabállyá váló Euwe-fölényben alakult ki ez a játszma is, melyben ismét az volt a főtéma, vajjon sötét két függő gyalogosa a c- és d-vonalon erősnek fog-e bizonyulni, vagy gyöngének? A centrális feszültség a 20. lépés körül fokozódott maximálisra, Euwe azonban nem találta meg a legerősebb folytatást és Aljechinnek ismét — mint annyiszor — sikerült pár ki-

tűnő lépéssel kisiklania a veszedelemből és magához kaparintani a kezdeményezést. A játszma második felében már Euwe volt a védekező fél, de ezuttal nem hagyta cserben a hidegvére és döntetlenre tudta menteni a sokak által már veszendőnek ítélt játszmát.

Mint a nagy ellenfelek valamennyi találkozása, ez is érdekes, tartalmas volt és az utánajátszó egy pillanatig sem unatkozik mellette.

1. d2—d4, ♖g8—f6 2. c2—c4, e7—e6 3. ♗g1—f3, b7—b6 4. g2—g3, ♘c8—b7 5. ♙f1—g2, ♙f8—e7

Aljechin nem ismétli meg a XXI. játszmából emlékezetes 5. —, ♘b4 6. ♙d2, ♙e7 manővert, bár nem járt vele rosszul. Tart azonban tőle, hogy Euwe elkészült reá. A szövleglépés sablon.

6. 0—0, 0—0 7. b2—b3,

Euwe is igyekszik eltérni a szokásos útról, mely itt 7. ♗c3, ♗e4 és egy régibb mintát követ, melyet 1934-ben játszott Alatorzew ellen.

7. —, d7—d5 8. ♗f3—e5, c7—c5

Stíluskérdés. A b2-re készülő futár vonalát lezárja és tömören tartja az állást c6.

9. d4:c5, b6:c5 10. c4:d5, e6:d5

Másodízben kerül szőnyegre a függőgyalogok kérdése. A X. játszmában Aljechin világos színekkel adta fel ellenfelének ugyanezt a stratégiai témát, melynek mindenesetre megvan az a mellékcélja, hogy magára vonja a támadó erőket s így teret biztosít a tábla széli részein.

11. ♗b1—c3, ♗b8—d7 12. ♗e5—d3!,

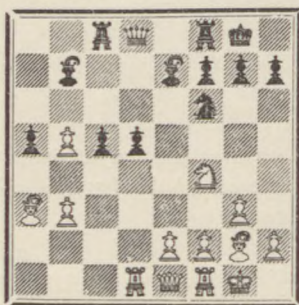
A gyalognyerés nem megy, mert 12. ♗d5:, ♗d5: 13. ♙d5:, ♙d5: 14. ♙d5:, ♗e5: 15. ♙e5:, ♙f6-ra minőség vesz.

12. —, ♗d7—b6

Aljechin kitar a téma mellett. Egy másik megoldást jelentett volna 12. —, ♗e4 kapcsolatban ♙f6, ♙e7 és ♙d8-cal.

13. a2—a4, a7—a5 14. ♙c1—a3, ♙a8—c8 15. ♗c3—b5, ♗f6—e4 16. ♙d1—e1, ♗b6—d7 17. ♙a1—d1, ♗e4—d6 18. ♗d3—f4, ♗d6:b5 19. a4:b5, ♗d7—f6

A d5 gyalog körül keletkezett feszültség elérkezett a csúcspontig és ha most szemléljük a szembenálló feleknél, kétségtelenül világosnak kell adnunk a jobbik esélyt. Aljechin a 12. lépésével nem fogta meg jó helyen a feladatát s emiatt időt veszített. A helyzet kulcsa Euwe kezében van.

19. —, ♗d7—f6

XXIII. játszma

20. ♗f4:d5!

Egyes kritikusok (Nemzeti Ujság, Blümich) kifogásolják ezt a lépést s

20. e4-et ajánlják helyette. Az indokolás azonban nem eléggé bizonyító: — 20. e4, d4 21. e5, ♖d5 22. e6, ♖b8 után közvetlen veszély nem látható, mert 23. ♖d5:, ♖d5: 24. ♖d5:, ♖d5: az a gyalog nem üthető s inkább sötétnek vannak fenyegetései. Ezzel szemben a szöveglépés egyenes vonalban hozná előnybe villást, amint azt ki fogjuk mutatni, ha Euwe kétszer cserélne d5-ön. Euwe azonban kisiklik s kitűnő játékvezetésének jutalma semmivé lesz.

20. —, ♖f6:d5 21. e2—e4?,

Az egyenes út a következő: 21. ♖d5:, ♖d5: 22. e4, c4 23. ♖d5:, ♖c7 (23. —, ♖e8 24. ♖e5, ♖c7 25. bc:) 24. b6, ♖b7 25. ♖:♖, ♖:♖ 26. c4:, ♖c4: 27. ♖a5:, ♖e4: 28. ♖b1 és világosnak egy egészséges, előretolt gyaloggal többje van.

Euwe tehát ebben a játszmában is közel állott a győzelemhez.

21. —, c5—c4! 22. ♖a3:e7, ♖d8:e7 23. e4:d5, ♖e7:e1 24. ♖f1:e1, Mint később kiderül, jobb volt a „józan ész“ ellenére a d-bástyával ütni.

24. —, c4:b3 25. d5—d6,

Ha az f♖ helyén maradt volna, úgy következhetne 25. ♖a1, b2 26. ♖a2, ♖c2 27. ♖e4. ♖e2 28. ♖f3, ♖c2, stb. egyszerű remivel. Így azonban ez a változat nem megy 25. ♖a1, b2 26. ♖a2, ♖c1 miatt. Az e♖ védtelen.

25. —, ♖b7:g2 26. ♖g1:g2, ♖c8—b8

A végjáték most rendkívül nehéz. Számításba jött 26. —, a4, bár helyes játék mellett az is csak döntetlenre vitt.

27. d6—d7, g7—g6 28. ♖d1—a1?,

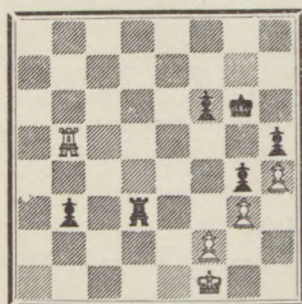
Csinos döntetlenhez vezetett volna 28. ♖e3, a4 29. ♖d4, ♖b5: 30. d8♖, ♖d8: 31. ♖d8:, ♖g7 32. ♖a8, stb.

28. —, ♖b8:b5 29. ♖e1—e8, ♖b5—d5

A bástyavégjátékok zugaiban kis meglepetések húzódnak meg. 29. —, ♖b8-ra világos nyer.

30. ♖a1:a5, ♖d5:d7 31. ♖e8:f8†, ♖g8:f8 32. ♖a5—b5, ♖d7—d3 33. ♖b5—b7, ♖f8—g7 34. ♖b7—b6, g6—g5 35. h2—h3, h7—h5 36. h3—h4, g5—g4 37. ♖b6—b5, ♖g7—g6 38. ♖b5—g5†, ♖g6—h6 39. ♖g5—b5, f7—f6 40. ♖g2—f1, ♖h6—g6

A következő lépést Euwe borítékba adta s a mesterek általában nyertnek ítélték az állást Aljechin számára.

40. —, ♖h6—g6

XXIII. játszma

41. ♖f1—e2, ♖d3—f3 42. ♖e2—e1, f6—f5 43. ♖b5—b6†, ♖g6—f7 44. ♖b6—h6!, f5—f4 45. ♖h6:h5,

Félóráig gondolkodott ezen a lépésen Euwe.

45. —, ♖f3—c3 46. ♖h5—b5, f4—f3 47. ♖e1—d2, ♖c3—c2† 48.

♔d2—e3, b3—b2 49. ♕e3—f4, ♖c2—c4† 50. ♕f4—e3, ♖c4—c2, —
döntetlenre adták.

Ebben a döntetlenben is van két-három nagymesterjátszmára való tartalom.

XXIV. Elhárított vezéréssel

Játszották Rotterdamban 1937. december 2-án

Világos: Aljechin (14^{1/2})

Sötét: Euwe (9^{1/2})

Nemcsak a mérkőzésnek egyik legharmónikusabban ható játszmáját, hanem a stratégiai játékvezetésnek egyik legszebb példáját szolgáltatta Aljechin az utolsóelőtti összecsapásban. Semmi erőszakosság, éles támadás, kockázatos áldozat, váratlan áttörés. Simán és előzékeny udvariassággal, a diplomácia okosságával ajánlja fel vezérét cserére, már a 7-ik lépésben és nem törekszik semmi nagyobbra, minthogy egy-két fontosabb mezőt megszálljon, az ellenséges figurák mozgási körét beszűkítse és a felszabadulást megnehezítse. Jóformán önmagától potyog ölbe a zsákmány, egyelőre csak egy gyalog, majd mikor a sötét király — mint a régi hadvezérek — maga áll a seregei élére és személyesen hatol be a tábla közepén keletkezett bástya-tumultusba, az egész játszma.

Ebben a játszmában már félelmetes biztonsággal bontakozik ki egy új Aljechin, akinek zsenijében Euwe sakkfelfogásának intenzív tanulmányozása fogékony talajra talált.

1. ♖g1—f3, d7—d5 2. c2—c4, e7—e6 3. d2—d4, ♗g8—f6 4. ♗b1—c3, c7—c5 5. c4:d5, ♗f6:d5 6. g2—g3,

A XVIII. játszmában még az élesebb, de kockázatosabb 6. e4 folytatást választotta a világbaajnok. Most már páholyban ül és Euwének engedi át a kezdeményezés megszerzésének nehéz feladatát.

6. —, c5:d4

Legjobbnek tartja az elmélet 6. —, ♗c6-ot, melyet Tartakower játszott először Rubinstein ellen Karlsbadban (1929). A szöveglépésre valószínűleg a Tartakower—Rey játszma (Sitges 1934) adta meg az impulzust, mely a spanyol szenzációs győzelmével végződött: 6. —, cd: 7. ♗d4:, ♗c3: 8. bc:, e5! 9. ♗b5. ♗a5 10. ♗d5, ♗c6 11. ♖b1, ♕e6 12. ♗d6, ♕d6: 13. ♗d6:, ♖d8 14. ♗a3, ♗d4! 15. ♗b2, ♕f5 16. ♕d2, ♗c2 17. ♕d1, ♗a3 18. ♗b4, ♗d5 19. ♖b2, ♗h1: és sötét nyert. Aljechin azonban ezúttal frissebb információkkal rendelkezett, mint Euwe s megtörént az a ritka eset, hogy a megnyitásból ő jött ki jobban.

7. ♗c3:d5,

Becker módosítása.

7. —, ♗d8:d5 8. ♗d1:d4, ♗d5:d4 9. ♗f3:d4, ♕f8—b4† 10. ♕c1—d2, ♕b4:d2 11. ♕e1:d2, ♕e8—e7 12. ♕f1—g2, ♖h8—d8 13. ♕d2—e3, ♗b8—a6

A két ideálisan elhelyezkedett könnyű tiszt a természetes fejlődés mezőit elzárja sötét elől s ez a megnyitás igen nagy hibája. A huszár, mely a 6. lépésben nem ugrott ki, most nem tud helyet találni. 13. —, ♗d7-re ♖c1 jön s a bástya menthetetlenül behatol c7-re. 13. —, e5 egyelőre nem megy ♗b5 miatt. Becker lépése megdöntötte a Rey-féle folytatást.

14. ♖a1—c1, ♖a8—b8 15. a2—a3!,

Térszűkítő stratégia.

15. —, ♖c8—d7 16. f2—f4!

Akadályozza az e5-tel kapcsolatos felszabadulást. Eddig e5 nem jöhetett jól, mert a huszár b5 és c3 után a d5 pontot kapja meg.

16. —, f7—f6,

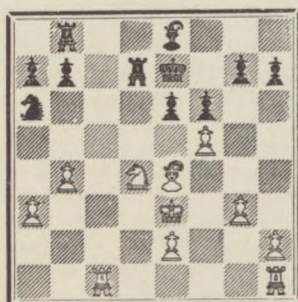
Ugy 16. —, ♖e8, mint 16. —, b6 tanulságosan passzív. Jó lépés nincs, a tett húzás legalább akar valamit.

17. ♗g2—e4!, ♗d7—e8 18. b2—b4!, ♖d8—d7

A ♗ már közvetlen életveszélyben volt.

19. f4—f5!

E lépés erejét jellemzi, hogy félórai fejtörést okozott Euwének.

19. f4—f5!

XXIV. játszma

19. —, ♖a6—c7

A Nemzeti Ujságtól kérdőjelet kap, de nem lehet jobbat találni. Az ajánlott 19. —, ♗f7-re szintén gyalog vesz s a helyzet még annyival rosszabb, hogy világosnak futója marad a végjátékra huszár ellenében. Az annyira sóvárgott e5-re ♖e6 teljesen megbénítja a sötét ♗-t, sőt a fenyegető b5 miatt nyeri a g7 gyalogost.

20. f5:e6, ♖c7:e6 21. ♖d4:e6, ♗e7:e6 22. ♗e4:h7, f6—f5 23. ♖c1—c5, g7—g6 24. ♗h7—g8†, ♗e6—f6 25. ♖h1—c1, ♖d7—e7† 26. ♗e3—f2, ♗e8—c6 27. ♗g8—d5, ♖b8—e8 28. ♖c1—e1!, ♗c6:d5 29. ♖c5:d5, g6—g5

Világos a h-gyalogot szeretné támadásba venni s megelőzi h4-et.

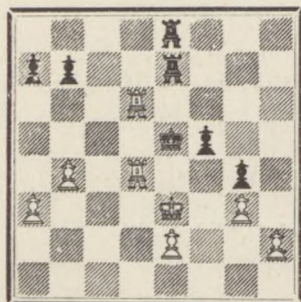
30. ♖d5—d6†, ♗f6—e5

A király maga áll maroknyi csapatának élére. A királyok azonban csak akkor szoktak ilyen elhatározásra jutni, ha már mindent veszve látnak s maguk is kívánják a hősi halált. Jelen esetben még érdemes lett volna kísérletezni 30. —, ♖e6-tal, bár Euwén a remi nem segíthetett.

31. ♖e1—d1, g5—g4

Smokkság volna ezeket a lépéseket elítélni. Persze, hogy jobb volt 30. —, ♖e6, mely 20—30 lépéssel továbbhúzta volna a játszmát. Euwe azonban nem akar ágyban és párnák közt meghalni.

32. ♖d1—d5†, ♗e5—e4 33. ♖d5—d4†, ♗e4—e5 34. ♗f2—e3,

34. ♔f2—e3,

XXIV. játszma

34. —, ♖e7—e6 35. ♜d4—d5, ♛e5—f6† 36. ♛e3—f4, ♛f6—g6
37. ♜d6:e6†, ♖e8:e6 38. ♜d5—e5!, ♖e6—a6 39. ♖e5:f5, ♖a6:a3 40.
♜f5—b5, b7—b6 41. ♛f4:g4,

A játszmát itt félbeszakították, de másnap Euwe játék nélkül feladta.

Aljechin a mérkőzés folyamán három ízben játszott a túl Euwét a megnyitásban, a VI., XXIV és XXV. játszmákban. Ha tekintetbe vesszük, hogy Euwét a legjobban iskolázott sakkozónak tartják és hogy Aljechin is két játszmát veszített közvetlenül a megnyitás folyamányaként s további nyolcat csak nagy ügyvel-bajjal, némi szerencsével tudott az indulás hátrányából megmenteni, kiszámíthatjuk, hogy mit jelenthet és hány részt kér magának tornaeredményesség szempontjából az elméleti képzettség. Nem túlozunk, ha 50 százalékra becsüljük ezt a faktort s csak a másik 50 százalék oszlik meg a különböző adottságok között.

XXV. Nimzoindiai védelem

Játszották Hágában 1937 december 4-én és 7-én

Világos: Euwe (9^{1/2})

Sötét: Aljechin (15^{1/2})

Egyetlen pont hiányzott Aljechinnek a végső győzelemhez s az utolsó napok tanulsága alapján senki sem remélte, hogy két döntetlennél tovább húzódjon Euwe ellenállása. A XXV. játszmában Euwe világos színekkel még mindig jónak látszott a döntetlenre s így a befejezést a XXVI. játszmában várták.

Nem így történt. Euwe nimzoindiai védelem ellen ismét nem a könnyvében feldicsért 4. ♖c2-t, hanem Rubinstein lépését, 4. e3-t játszotta meg s Aljechinnek egy zseniális közbelépése folytán már a 10. húzásban elvesztette a kezdeményezést. A váratlan fordulat folytán Euwe „lelkére ismét ráereszkedett a kód” s már néhány lépés múlva minőséget veszített, majd Aljechinnek néhány meglepően színes ötlete következtében királya került bajba. A félbeszakítás már vigasztalan helyzetben találta a világos tábornokot s csupán a köszönet kedvéért játszottak meg az újrafelvételnél néhány lépést s Euwe első volt, aki gratulált az új világbajnoknak.

Az Aljechin legfényesebb napjait visszaidéző játszma méltóan koronázta meg a világ legnagyobb sakkozóját.

1. d2—d4, ♖g8—f6 2. c2—c4, e7—e6 3. ♖b1—c3, ♙f8—b4 4. e2—e3, 0—0, 5. ♖g1—e2, d7—d5

Vezérelsel keletkezett, melyben sötét kényelmesebben áll, mint az orthodox változatokban.

6. a2—a3, ♙b4—e7!

Természetesen nem cserél c3-on, nehogy az e2♖ kifejlődését elősegítse.

7. c4:d5, e6:d5 8. ♖e2—g3,

A törzsjátszmában (Rubinstein—Yates Kissingen 1928) Rubinstein ♖f4-et húzott azzal a célzattal, hogy a d5-öt támadásban tartsa s ezáltal akadályozza c5-öt. Euwe, a már idézett tankönyvében, természetellenesnek tartja e lépést, ami valószínűleg nem került el Aljechin figyelmét.

8. —, c7—c5 9. d4:c5,

Mivel a világbajnok személye és játékmódora rendszerint rá szokta nyomni a bélyegét az általános stílusra, számítani lehet arra, hogy az izolált gyalogok divatba fognak jönni. Flohr Lissitzin ellen (Moszkva 1935) nem ütött azonnal. hanem ♙d3-mal folytatta.

9. —, ♙e7:c5 10. b2—b4,

A szolid 10. ♙e2-re sötét ♖c6-tal teljesen egyenrangú játékhoz jut. A szöveglépéssel Euwe gyors fejlődéshez akart jutni 10. —, ♙d6 11. ♙d3, ♖c6 12. 0—0 útján, mert a gyalog már nem oldható fel egykönnyen. Nem vette azonban számításba Aljechin pompás riposztját.

10. —, d5—d4! 11. b4:c5,

Sötét minden változatban előnybe kerül, de a szöveglépésnél valamivel jobb volt 12. ♖e4, mely egyúttal az f2 pontot is tartja. Pl.: 12. ♖e4, ♖e4: 13. ♖e4:, ♙b6 14. ♖c5, ♙c5: 15. c5:, ♖c6. A többi huszárlépés gyöngébb. Így: 12. ♖a4, de: 13. ♖c5:, ef: vagy 12. ♖cc2, de: 13. ♙c3:, ♙e3: stb.

Feltűnő, hogy Euwe nem szívesen tér el egy megállapított tervtől. Számos alkalommal előfordult, hogy célkitűzését Aljechin közbelépése megzavarta, mint itt is. Ő azonban makacsul megmarad az eredeti útvonalon s a megtámadott futót leüti. Ez a lelki merevség kétségtelenül fáradási jelenség.

11. —, d4:c3 12. ♙d1—c2, ♙d8—a5 13. ♙a1—b1,

A legtöbb magyarázó helytelennek tartja ezt a lépést s ajánlja helyette 13. ♖ge2-vel a kellemetlen gyalog lecserélését. Tartakower a Telegraafban a következő változatot adja: 13. ♖ge2, ♖d5 14. e4, ♖b4 15. ♙b1. Eltekintve attól, hogy s. e változatban is előnybe kerülhet 15.—, ♖a6-tal, megvan még az a választása is, hogy a vezérszárnnyal gyalogtöbbletére alapítsa a jövőjét 13. — ♙c5: útján.

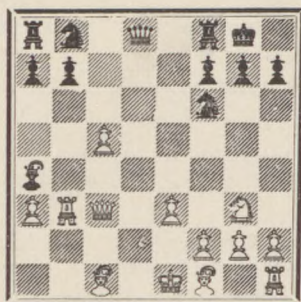
Euwének az lehetett a szándéka, hogy a b7 gyalog fenyegetésével a c8♙-t helyén tartsa.

13. —, ♙c8—d7! 14. ♙b1—b3?,

Aljechin utolsó lépése finom csapda volt, melybe Euwe naívnul beleesik. Választani azonban csak rosszak között lehet. 14. ♙b7:, ♙a4 15. ♙e2, ♙c6 16. ♙b3, ♙d8 után nincs védelem. Nem sokra visz 14. ♙c4, ♙a4 15. ♙b3, ♙b5 sem, 14. ♖e2-re pedig egyenesen ♙f5 jöhet.

14. —, ♙d7—a4, 15. ♙c2:c3, ♙a5—d8!

Kissé szokatlan egy világbajnoki mérkőzésen hasonló meglepetés, mely csakis az emiutt köddel magyarázható.

XXV. játszma

15. —, ♖a5—d8

16. ♙f1—c4, ♚b8—a6!

Aljechin egyszerűsít. Sáncolásra 17. —, ♙b3: 18. ♙b3: és ♖ac8 miatt a c-gyalog vesz.

17. ♙c4:a6, b7:a6 18. 0—0, ♙a4:b3 19. ♙c3:b3, ♖a8—b8 20. ♙b3—c2, ♙d8—d5 21. e3—e4, ♙d5—b3 22. ♙c2—e2, ♙b3—b5 23. ♙e2—f3, ♙b5:c5 24. ♙g3—f5, ♖b8—b1! 25. ♙f3—f4, ♙f6:e4!

Ismét egy kínos meglepetés. Nemcsak a gyalogot üti le a szemfüles huszár, hanem védi ♙g5-t is.

26. h2—h4, ♖f8—e8 27. ♖f1—e1, ♙c5—c3 28. ♖e1—d1, ♙e4—d2

Aljechin sziporkázik. Az állás azonban tele van furcsaságokkal, így ment volna 28. —, ♙f2: 29. ♙f2:, ♙c2 30. ♙d2, ♖c1: is (28. —, ♙f2: 29. ♖f1., ♖e1)

29. ♖d1:d2, ♖b1:c1 30. ♙g1—h2, ♙c3—c7 31. ♖d2—d6, ♖c1—c5 32. g2—g3!, ♖e8—f8 33. g3—g4, f7—f6 34. ♙h2—h3, h7—h5 35. ♙f4—d2, h5:g4 36. ♙h3:g4, ♙c7—f7 37. h4—h5, ♖c5:f5

Végül egy elegáns piruett a közönség felé.

38. ♙g4:f5, ♙f7:h5 39. ♙f5—f4, ♙h5—h4 40. ♙f4—f3, ♙h4—h3

A játszmát ebben a reménytelen helyzetben félbeszakították.

41. ♙f3—e4, ♖f8—e8 42. ♙c4—d5, ♙h3—b3 43. ♙d5—d4, ♙b3:a3 — világos feladta.

E győzelemmel Aljechin elérte a 15 és fél egységet s váratlanul nagy pontkülönbséggel szerezte vissza a világbajnokságot.

Két év előtt a magáramaradt zseni bukott meg. Fizikumát mértéktelen szesszel és nikotinnal mérgezte, kondíciója leromlott, komoly előkészületeket nem folytatott s minden polgári erényt lefitymálva ment a harcba. A magáramaradt zseni akkor megbukott. Most egy új Aljechin ült a táblához. Meghívott a kétesztendei vesszőfutásban, leszokott az alkohorról és a dohányzásról, hidegvizkúrát tartott és nyers kosztot evett, pontosan tanulmányozta az irodalmat, számos apró javítást és nagyvonalú ötletet eszelt ki, szóval zsenijének összes segédcapatait, valamennyi kiegészítőjét munkába állította. Ezek a segédcapatok hozták meg ezt a csudálatraméltó győzelmet, ez alkalommal tehát a zseni által vezetett polgári erények győztek Aljechinben.

A szorgos könyvmunka, az ellenfelek személyének és játékmódjának tanulmányozása folytán új vonások kerültek bele Aljechin stílusába. Helyenként Capablanca-szerű, máskor Euwe-szerű gondolatokat látunk benne felcsillanni. Művészi skálája kiszélesedett, tudása kimélyült. Ennélfogva érdeklődés és vára-kozás kíséri új hivatalában. Ave Caesar!

